www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

NAGRADA ZA SRBIJA Superbrands 2006/2007 NAJ... BRENDOVE

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010 02914

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

14. 12. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2914

СТРИП
Вејн Шелтон

ИЗДАЈА

ЖДРАЛОВИ

ПОНОВО ЛЕТЕ

ВАСИОНСКИ АУТОПУТЕВИ

Верovали или не!

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• злата има више у морској води него на копну. На један део злата у мору долази 400 милијарди делова воде ■

••• у Грутфонтејну, у Намибији, лежи највећи метеорит који је пао на Земљу. Назван је Хоба, дугачак је 2,75 метара, састоји се од гвожђа и тежак је 59 тона ■

••• јужноамеричка жаба парадокса, Pseudis paradoxa, већа је у стадијуму пуноглавца него као одрасла животиња ■

••• испитујући слике на зидовима пећина у Ласкоу, у Француској, научници су утврдили да су оне у последњих педест година претрпеле већа оштећења изазвана људским знојем, телесном температуром и микроорганизмима него у раздобљу од 15.000 година, пре него што су биле откривене ■

••• тројица Чубрића из села Сирче код Краљева као бициклисти учествовали су на три олимпијаде: отац Радош у Минхену (1972), а синови Рајко и Радиша у Сеулу (1988), односно Барселони (1992) ■

••• Русија заузима приближно петину светског копна ■

••• број корисника мобилне телефоније у Црној Гори и даље се повећава, па их је почетком октобра било више од 1,01 милион или 63 одсто више него становника ■

••• грчко острво Скијатос, у архипелагу Спорада, у преводу значи „у сенци Атоса“ јер у ведра јутра са њега може да се види Света гора ■

••• тестиси хоботнице смештени су у глави ■

••• Ким Пик (54), аутистични геније на основу чијег живота је снимљен филм „Кишни човек“, зна напамет садржај 12.000 књига, заправо све што је до данас прочитао од своје четврте године ■

••• жабе лове плен искључиво у покрету ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

ОДОХ ДО ПОРЕСКЕ УПРАВЕ!

ЗАШТО?

ИМАМ ШТОШТА ДА ИМ КАЖЕМ!

КОМЕ МОГУ ДА СЕ ОБРАТИМ ЗБОГ ВИСИНЕ ПОРЕЗА КОЈА МИ ЈЕ ОДРЕЂЕНА?

ПРВА ВРАТА ДЕСНО!

DIK BROWNE

J 45

King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

У ТОЈ СОБИ ЈЕ МНОШТВО ЖЕНА И МУШКАРАЦА КОЈИ ИГРАЈУ, ПИЈУ И ЈЕДУ!

ОХ! ПОТПУНО САМ СМЕО С УМА... ИМАМО УОБИЧАЈЕНО НЕДЕЉНО ВЕСЕЉЕ...

ПОГЛЕДАЈТЕ ОНДА ДРУГА ВРАТА ЛЕВО...

© BULLS

НЕОБИЧНИ БЕОГРАЂАНИН ИЗ 13. ВЕКА

СРЕБРНО ДРВО ЗА КАНА

Чинило се да „нови Хуни" долазе ниоткуд, да попут најгоре пошасти руше све пред собом и да им је на бојном пољу немогуће одолети. Због тога је разумљиво што се у западној Европи јавило занимање за њихово порекло, обичаје и ратну технику. Ова заокупљеност – није претерано рећи и опседнутост – потрајала је око једно и по столеће. Отуда се раздобље од 1200. до 1350. године, како је одавно запажено, може означити као „монголско раздобље" у историји географских открића.

У мноштву списа о Татарима који су настали у поменутој епохи налази се и занимљив текст фламанског путника и монаха Вилхелма од Рубрука. Сматра се да је овај духовник из Фландрије рођен између 1215. и 1230. године и да потиче из Рубрука, близу Касела. Зна се да је у зиму 1248/1249. боравио на Кипру, а 1249/1250. године био је у Египту. У животу Вилхелма од Рубрука најбоље је познато раздобље од 1253. до 1255. године, када је путовао у посету монголском кану. На дуго путовање кренуо је из Палестине. Најпре је боравио у Цариграду, а онда је преко Крима и донских степа продужио за средишњу Азију, да би се 1254. године нашао у Каракоруму. На повратку је ишао преко Кавказа и Мале Азије. Познати енглески филозоф и научник 13. века Роџер Бекон, иначе и сам припадник фрањевачког реда, али и професор Оксфордског универзитета, срео је Вилхелма од Рубрука у Француској, по свој прилици око 1257. године. Тај сусрет уједно је и последњи податак о духовнику из Фландрије.

Западна Европа била је у 13. веку опчињена Монголима из више разлога. Хитри одреди њихових коњаника, који су били у стању да за кратко време не само прегазе него и опустоше огромна пространства, сејали су ужасан страх и, како су неки сматрали, најављивали време Антихриста

Са путовања Вилхелма од Рубрука на двор монголског кана остао је веома опширан и занимљив текст састављен на латинском језику, драгоцено штиво о Азијатима који су у 13. веку толико уплашили Европу. Учени фрањевац испољава реалистичке склоности, као и смисао за подробности и појаве, збивања и осећања људске свакидашњице. Због тога не би требало да изненађује чињеница да је дело Вилхелма од Рубрука у последњих неколико столећа уживало велику популарност о чему сведочи и податак да је преведено на велики број модерних језика. Наводимо само преводе с краја 19. и из 20. столећа: руски (у два наврата), енглески (чак шест пута, уз три репринт издања), немачки (у два маха), дански, француски (два пута), холандски, шведски. Вилхелм од Рубрука био је врло добар и проницљив посматрач, заинтересован како за велика политичка и верска питања, тако и за свакодневни живот. Отуда у његовом путопису налазимо обиље занимљивих појединости не само са кановог двора, него и оних које казују о животу и навикама обичних Монгола. Свежина приступа, непосредност у излагању и мноштво пажљиво описаних детаља сврставају његово дело међу најбоље путописе настале на тлу западне Европе у касном средњем веку.

Гијом Парижанин

Вилхелм од Рубрука је с нарочитим занимањем бележио своје сусрете са хришћанима, а посебан однос изградио је с неколицином католика који су ухваћени у Угарској и одведени у татарско ропство. Најистакнутија личност међу њима, човек с којим се учени фрањевац истински зближио и у чију је кућу често долазио као радо виђен гост, био је мајстор Гијом, златар родом из Париза. На страницама Рубруковог путописа читамо да је једном приликом „с пријатељима отишао на вечеру у кућу мајстора Гијома. Његова жена, рођена у Угарској, била је кћерка неког човека из Лорена, и знала је добро француски и кумански (мађарски). Код њих смо такође упознали још једног човека по имену Василије, сина неког Енглеза, који је рођен у Угарској и који је знао исте језике".

Видно задивљен златарским умећем свог новог пријатеља, Вилхелм од Рубрука забележио је следеће: „Тада нам је мајстор Гијом направио гвоздени калуп за израду нафоре, а дао нам је и црквене одежде које је раније направио за себе. Израдио је статуу Блажене девице, извајану у француском стилу, а на капцима који су је затварали предивно је уграВирао приче из јеванђеља; направио је и сребрну посуду за чување тела Христовог, као и вешто израђене мале преграде на њеним странама за чување реликвија. Такође је израдио и проповедаоницу на колицима, која је била прекрасна и осликана светим причама".

Из путописа Вилхелма од Рубрука сазнајемо још неке појединости из занимљиве биографије златара Гијома. „Он је по рођењу Парижанин, чије је име Букје и син је Лорена Букјеа. Мисли да има брата на Великом мосту (у Паризу) по имену Роже Букје".

Нешто доцније, говорећи о породици монголског владара Мангуа (1251–1259), чија је мајка била хришћанка, фламански духовник наводи још неколико занимљивих података о мајстору Гијому. Нагласивши да је био роб мајке великог кана, он објашњава како се златар из Париза обрео у далеком Каракоруму. „Један од канове браће по оцу ухватио је мајстора Гијома у Угарској, у граду званом Београд (Belegrave), у којем је епископ био Норманђанин из Белвила поред Руана. У исто време ухватио је и епископовог нећака, кога сам видео у Каракоруму. Он је дао мајстора Гијома Мангуовој мајци јер га је она за то свесрдно молила. После њене смрти мајстор Гијом прешао је у власништво Арабуке, најмлађег брата по мајци кана Мангуа".

Вилхелм од Рубрука веома је подробно описао и чудо златарске вештине и средњовековне механике које је париски мајстор пројектовао и израдио за великог кана: „На улазу у дворац, мајстор Гијом направио је за кана велико сребрно дрво, у чијем су подножју четири сребрна лава. Сваки лав имао је цев из које је истицало кобиље млеко. Унутар стабла

Илустровао Драган Максимовић

четири цеви пружале су се до врха дрвета, где су им се крајеви савијали надоле, а над сваком од њих налазила се позлаћена змија, чији су репови били омотани око стабла. Из једне од тих цеви истицало је вино, из друге каркосмос, то јест прочишћено кобиље млеко, из треће боал, пиће од меда, а из четврте пиринчана медовина звана терацина. Свака од цеви имала је подножју дрвета сребрну посуду како би примила течност. На самом врху дрвета мајстор Гијом је израдио анђела с трубом. Испод дрвета направио је крипту у којој је могао да се сакрије човек и цев која је кроз средину дрвета сезала до анђела. Првобитно је направио мехове, али они нису довољно потискивали ваздух. Изван дворца налазила се просторија у којој се чува пиће, а слуге чекају приправне да га наточе када чују да анђео затруби. И тако, кад количина пића опадне, главни слуга моли анђела да затруби. Кад то чује човек скривен у крипти, он из све снаге дуне у цев која сеже до анђела, а овај, приневши инструмент устима, затруби веома гласно. Кад слуге у остави чују трубу сваки сипа своје пиће у одговарајућу цев и оно тече до за то припремљених судова, одакле пехарници точе пиће и носе га по двору људима и женама."

Монголи у Београду

Запажања Вилхелма Рубрука о католицима у Каракоруму откривају занимљиве податке о становништву Угарске у 13. веку. Може се приметити да је у земљама под скиптром угарског краља живео и известан број странаца дошљака. Додуше, не знамо ништа одређено о друштвеном положају Гијомовог таста, који је у Угарску дошао из Лорена, као и поменутог Енглеза. Они су у новој отаџбини засновали своје породице, а њихова деца у монголском ропству у Каракоруму сачували су језик родитеља, говорећи га течно као и мађарски. Епископ Београда 1241. године био је пореклом из Нормандије, из места Белвил у близини Руана. Вероватно је стигао у Београд много пре монголске најезде – пошто је с њим у том тренутку била и његова породица – заједно са златаром Гијомом Букјеом. Није претерано рећи да се у земљи угарског краља нашла једна мала колонија житеља из западне Европе.

Гијом Букје био је рођени Парижанин и очигледно да за тринаест година проведених у монголском ропству није имао никаквих веза са својом породицом у домовини. Никад нећемо сазнати како је он стигао у Београд. Сматра се да је то било време великог утицаја француског језика и готске уметности у Угарској, па није искључено да су свештеници са собом доводили и поједине уметнике. Можда је поменути Норманђанин, београдски епископ, са собом довео Гијома Букјеа, врсног мајстора у изради црквених сасуда, реликвијара, иконица, распећа и других сличних предмета у *„француском стилу"*.

Ова кратка и по много чему јединствена вест о Београду у време татарске најезде на Европу (1241–1242), у којој је нарочито страдала Угарска, долази до нас на врло необичан и заобилазан начин. Сачувана је у путопису редовника који је у далеком Каракоруму 1254. године срео донедавног житеља тврђаве на ушћу Саве у Дунав. Вести о последицама монголске најезде која је прилично неочекивано задесила и ужаснула Европу врло су оскудне и делимичне. Података о тадашњој судбини Београда једноставно нема. У дугој историји града управо је 13. век, када се налазио под влашћу Угарске, био је једно од најтамнијих раздобља.

Да ли се ово обавештење из путописа Вилхелма од Рубрука може протумачити као назнака да су Монголи освојили Београд? Или је, можда, град одолео захваљујући јаким бедемима, а –

као што то обично бива у сличним мучевитим нападима – ухваћени су они који су се затекли ван зидина, на отвореном.

У нападу на Русију страдали су многи градови. Рјазањ је заузет и уништен на самом крају 1237. године, а становништво побијено. Владимир и Суздаљ доживели су исту судбину у фебруару 1238. године, а Новгород су спасле пролећне поплаве које су околину града претвориле у непроходну мочвару. У децембру 1240. године Кијев је потпуно уништен, а грађани посечени. Када је шест година касније фрањевац Јован ди Плано Карпини на свом путу према престоници великог кана прошао кроз Кијев, људске кости још су лежале свуда по рушевинама града. У средњој Европи градови који су се одлучно бранили успели су да одоле нападу, поготово ако су се Монголи журили. Тако се сачувао Вроцлав, па чак и Лигниц, у чијој је близини 9. априла 1241. године пољско-немачка војска, ојачана Тевтонцима и темпларима, као и чешким одредима, практично збрисана у судару с монголским коњаницима. Монголи су после битке, као знак победе, послали у Каракорум девет џакова ушију које су одсекли са тела убијених. Шлезија је била потпуно опустошена. У Азији су Монголи освојили многе велике градове, као што су, на пример, Самарканд и Бухара. Древни Багдад заузели су после дуже опсаде, у фебруару 1258. године, а становништво су у знак одмазде масакрирали. У сваком случају, снага Монгола лежала је у њиховој великој покретљивости и брзини којом су прелазили огромна растојања. Ниједан од коњаничких народа који су из средње Азије плавили Европу и Блиски исток није био вичан вештини израде опсадних справа. Вероватно су управо стога настојали да, у областима које су пустошили, заробе и поштеде живот занатлијама.

Да ли су, дакле, Монголи у време своје најезде на Европу (1241–1242) имали времена и посебног разлога да опседају и заузимају Београд остаје питање без сигурног одговора. Како је мајстор Гијом Букје заробљен не знамо и по свој прилици никада нећемо ни сазнати. Међутим, поуздано знамо да је овај златар из Париза – који је извесно време у другој четвртини 13. столећа био становник Београда – својом вештином релативно брзо себи и својој породици обезбедио добар живот у Каракоруму о чему сведоче бројни детаљи у путопису Вилхелма од Рубрука ■

Радивој Радић

АУТОСТОПЕРСКИ ВОДИЧ КРОЗ ГАЛАКСИЈЕ

ВАСИОН

Једрити васионом готово без утрошка горива. Захваљујући хемичарима који су у велики свет небеских тела увели законитости из света атома, овај сан постаје јава

Пловидба васионом доживљава значајне промене. Можда су у сличној мери револуционарне као и оне из 15. века када су одважни морепловци заједрили тајновитим земаљским океанима. Онда се у непознато ишло бродовима од ораховог дрвета, а данас летелицама без посаде, натовареним најмодернијим уређајима. Оваква васионска путовања и остварени саобраћај још су малобројни, али очекује се да ће у будућности настати права мрежа међупланетарних аутопутева и мноштво летова.

Тимови стручњака већ прорачунавају трасе будућих васионских аутопутева. У исцртавању првих карата гравитационих струја, које се по беспућу васионе протежу слично морским струјама на Земљи, важну улогу имају и квантни хемичари. Али, чиме стручњаци за свет атома могу да допринесу путовању кроз бескрајно велики свет васионе?

Међупланетарна саобраћајна мрежа

Заправо, последњих година читав одред хемичара дошао је у Насу и придружио се математичарима и астрофизичарима у Лабораторији за млазни погон (JPL), њеном средишту за напредна васионска истраживања. Њихов задатак је да помогну да се оствари давнашњи сан – путовати Сунчевим системом уз најмањи утрошак енергије и при том користити токове гравитационих струја. Откуд они на том задатку?

У јуну 2000. године, на Универзитету Западне Вирџиније, амерички хемичар Чарлс Џафи поскочио је од изненађења док је прелиставао најновији број стручног часописа „Хаос". Један чланак из астрономије као да је илустрован његовим цртежом. Оним који је објавио у новембру 1999. године у једној ревији за физику, а описује хаотичну путању такозваних Ридбергових електрона у близини јона. Шта ради његов приказ у једном таквом чланку?

„Прочитавши потпис испод њега, схватио сам да сам погрешио – радило се о путањи једне комете," испричао је касније хемичар. Тачније, цртеж је описивао хаотично кретање комете Отерма, а објавили су га Џеролд Мерсден, Шејн Рос и Мартин Ло, стручњаци с Калифорнијског универзитета за технологију и из Насе. Он приказује како путања комете, веома хаотична у близини Јупи-

СКИ АУТОПУТЕВИ

тера, што значи и тешка за прорачунавање, може лакше да се објасни уз помоћ модела „васионских аутопутева", који су управо развијали...

Васионски аутопутеви почивају на неким законитостима које нису сасвим нове и непознате. Пре свега на такозваној гравитационој помоћи, добро познатој астрофизичарима у виду две појаве које су већ нашле примену. Прва, такозвана „васионска праћка", омогућава летелици да убрза своје кретање ако се усмери да пролети поред неке планете. Тада ће један мали део обртне енергије планете да се пренесе и на летелицу, која ће наставити пут већом брзином од оне коју је имала. Друга појава су „гравитационе станице", места у васиони названа Лагранжове тачке, у којима се дејства свих сила међусобно потиру.

Ипак, модел који су развили истраживачи под вођством астрофизичара Мартина Лоа знатно је више од тога. Он тврди да комета Отерма, користећи гравитациону помоћ, само следи меандре једне стварне међупланетарне саобраћајне мреже... мреже коју би будуће летелице требало да користе. Укратко, међудејства небеских тела у Сунчевом систему стварају џиновски гравитациони лавиринт који је „жив" јер се непрестано мења. Чине га „гравитациони ток", енергетске цеви које вијугају „равницом" попут река и „брегови". Везу између различитих „река" остварују „канали", уска грла слична грлићу на боци. На њиховом улазу и излазу налазе се Лагранжове равнотежне тачке. Оне, поред могућности да буду станице, могу да служе и као места где се мењају аутопутеви (гравитационе реке, цеви), где се с једног прелази на неки други. Зато се према овој замисли Лагранжове тачке сматрају за једина места на којима васионска летелица мора да укључи своје моторе како би изабрала свој будући правац (аутопут)... Потом би опет могла да се

Понашање електрона током хемијске реакције

Преко енергетских „цеви" и поремећаја енергије на местима пресека, могуће је одредити путање електрона и комета – користећи исте једначине.

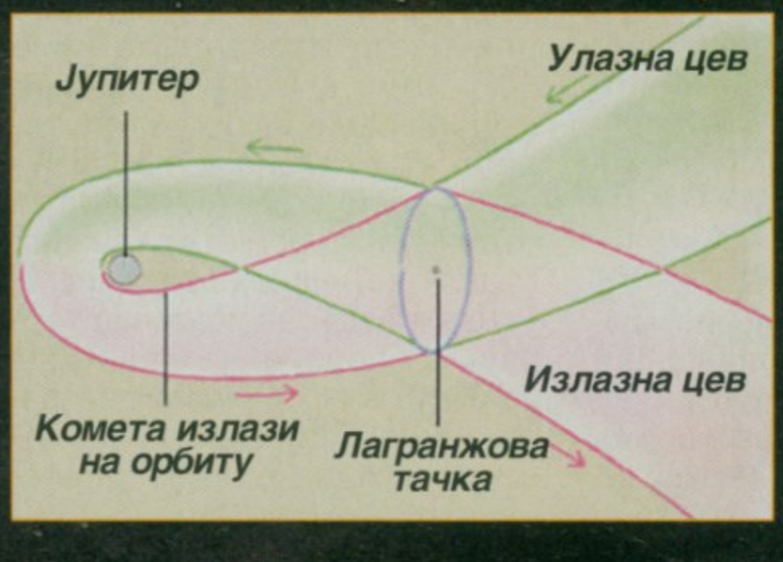

Понашање комете Отерма

Хемичар Чарлс Џафи открио је сличност између теорије прелазних стања и васионских аутопутева

управљан је помоћу Лагранжових равнотежних тачака. Очигледно је да за роботизована путовања дуготрајни летови имају пуно оправдање...

Хемија на делу

Пред стручњацима се налазио врло сложен задатак да се одреде најбољи правци за летове и где се налазе места укрштања васионских аутопутева. А то је титански посао који захтева решавање тешких једначина. И ту хемија излази на сцену. Јер, испоставило се да сличност између хаотичне путање комете

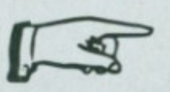

препусти гравитационом току који ће је носити ка новој Лагранжовој тачки и некој луци (планети).

Али, ове струје су споре, а њихов ток дуг и вијугав. Зато оваква путовања трају знатно дуже од уобичајених. Путовање Земља – Месец, изведено на уобичајени начин у програму Аполо, трајало је приближно четири дана. Европској сонди „Смарт-1" (лансираној септембра 2003. године), летелици која је користила почетни модел васионских аутопутева, требало је две године да стигне до Месеца. Издужена путања којом је ишла удаљила је сонду на милион километара од Месеца, пре него што се она коначно запутила према њему. Али уштеде горива су велике! Лансирање једног килограма горива кошта више од два милиона долара, а у постојећим летовима на њега отпада између 40 и 60 одсто укупне масе летелице (у просеку око 400 kg). За лет америчке сонде „Џенезис" (између 2001. и 2004. године), било је довољно само 4 одсто од уобичајене количине горива (уштеда од преко 90 одсто). Путања ове летелице била је веома нестабилна, а њен лет

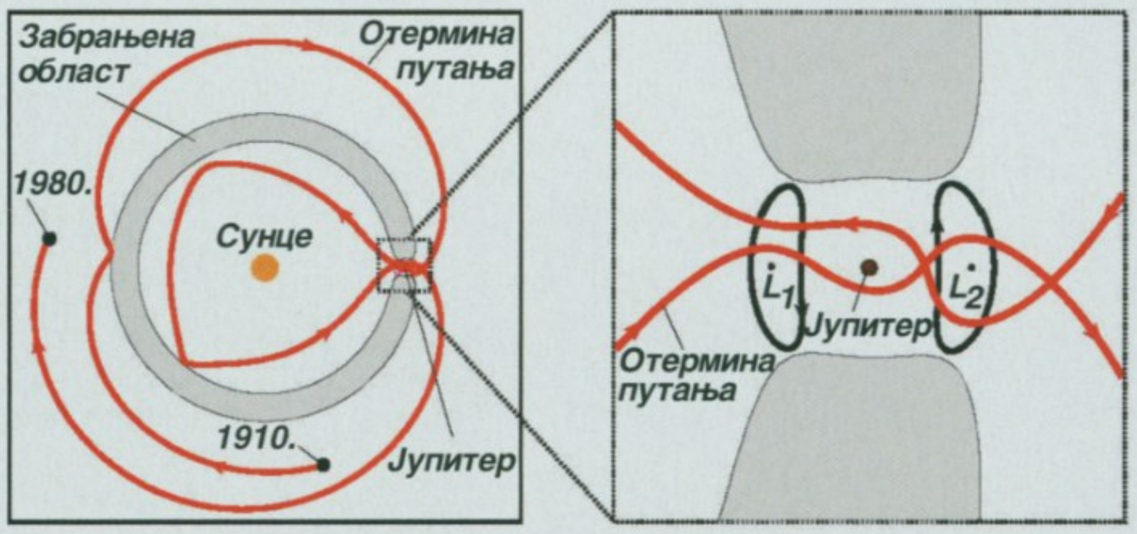

Лет комете Отерма у васиони сличан је путањи честица у атому

Отерма и шема које су произашле из радова хемичара Чарлса Џафија нису пука случајност. Када се опоравио од почетног изненађења, овај истраживач брзо је открио да се не ради о обмани. Узрок сличности два цртежа крио се у томе што се једначине модела васионских аутопутева слажу са онима из хемијске теорије за коју је био стручњак, теорије „прелазних стања" хемијских реакција.

Шта каже ова хемијска теорија заснована на квантним законитостима? Развијана још од тридесетих година 20. века, омогућила је да се одреде најповољнији услови за одигравање неке хемијске реакције. Описује их као пут од почетног стања, у коме молекули (реактанти) још нису реаговали, до завршног стања, када су створени одређени производи реакције. Почетно и завршно стање могу се графички приказати као доље раздвојене бреговима. Производи реакције имају мању „потенцијалну енергију површине" од реактаната (њихова доља је нижа). Брегови су заправо енергетске препреке (на неки начин, уска грла) које морају да се савладају да би дошло до реакције. Успон уз брег назван је прелазно стање, а његова стрмина одређује судбину реакције. Од једне до друге доље води много путева, али само један захтева најмањи утрошак енергије. У хемијском смислу он је најповољнији за одигравање неке реакције (најбољи услови температуре, концентрације, притиска, мешања...). Одређивање ових најповољнијих услова заснива се на једначинама које за квантне хемичаре нису тајна, поготово за стручњаке попут Чарлса Џафија.

Пловидба захваљујући гравитационим струјама

Гравитациони рељеф сачињен је од „брегова", „доља" и „равница". Непрестано се мења услед кретања небеских тела. На неком брегу летелица се креће насупрот сили привлачења. У равницама носе је гравитационе струје. Замисао је да сонда путује равницом, користећи Лагранжове тачке. Тако ће трошити много мање горива па ће и њена пловидба бити знатно јефтинија.

Прелазна стања су препреке које морају да се пређу како би се одиграла хемијска реакција (да од реактаната настану производи реакције). Откривање геометрије ових препрека даје увид не само у природу хемијских реакција, већ и у облик васионских аутопутева.

Онда је овај хемичар извукао важан закључак. Ако су његове једначине толико сличне једначинама које описују кретање малих небеских тела, комета, астероида (па и васионских летелица) – онда хемија вероватно може помоћи астрофизици у изради модела васионских аутопутева. За разлику од прве она има богату ризницу сазнања стицану током протеклих седамдесет година. Тако се испоставило да кретање летелице од једне Лагранжове тачке до друге, на атомској лествици одговара кретању електрона у близини атома и његовом проласку кроз „прелазно стање". Или, ако се у виду имају хемијске реакције, преласку реактаната у производе реакције. А познато је да сличне једначине имају и слична решења. Џафи је позвао Насу и договор је постигнут. Онда су астрофизичари, математичари, инжењери и хемичари удружили напоре и већ 2002. године објавили нови, заједнички рад о васионским аутопутевима. Захваљујући хемичарима модел је знатно усавршен. Сонде „Џенезис" и „Смарт-1" биле су прве које су

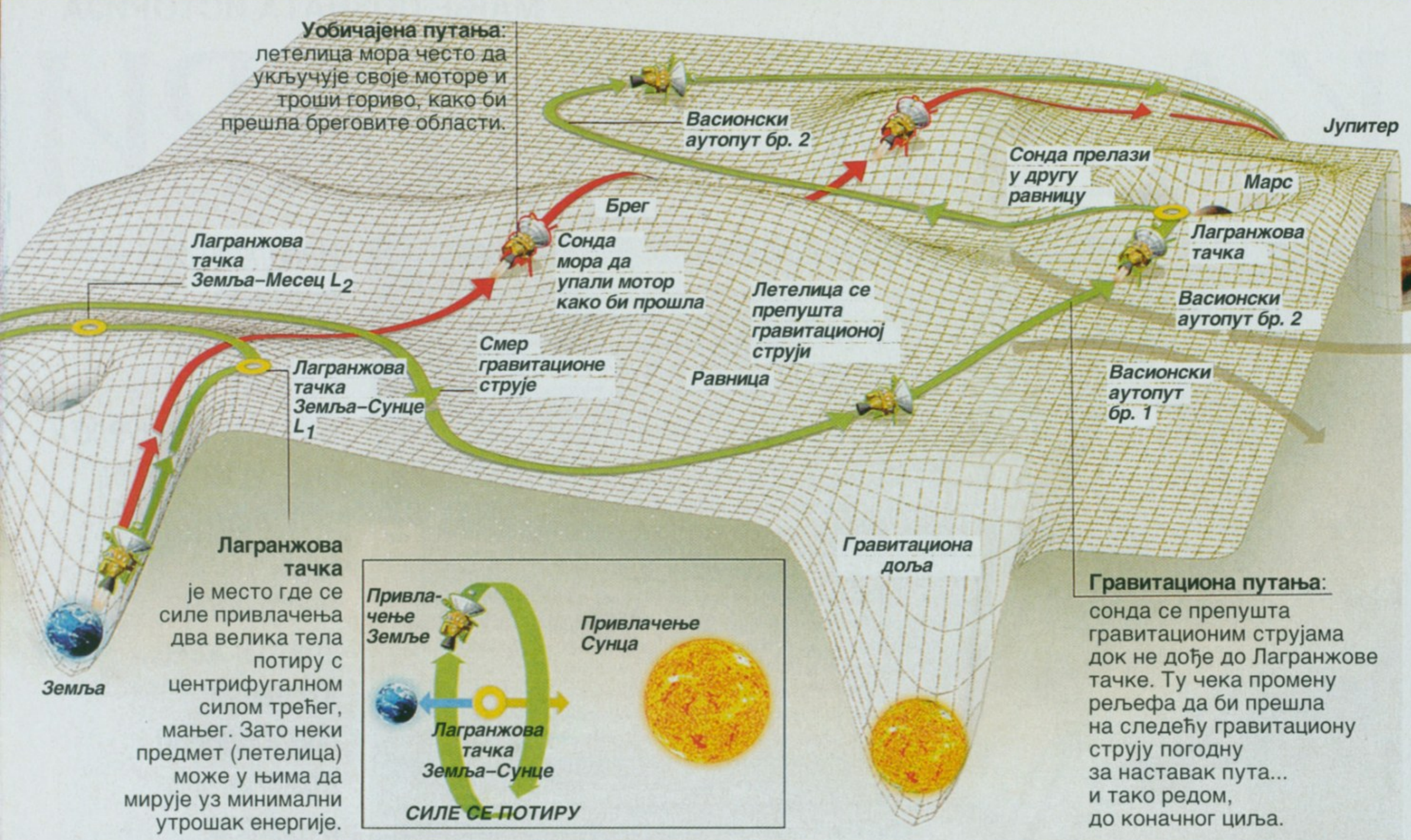

Васионске станице

Лагранжова тачка L_1, која се налази на 1,5 милиона километара од нас, на замишљеној линији која повезује Земљу и Сунце, таква је да сателити који се у њу сместе остају „залепљени". То је зато што је укупан збир сила: привлачне силе Земље, привлачне силе Сунца и центрифугалне силе услед кружења око Сунца, раван нули. Тела која се нађу у L_1 као да су у гравитационом кавезу. Тачка L_2 налази се на истој линији само с друге стране Земље. Али, тачке L_1 и L_2 заправо су тачке нестабилности, јер довољна је и најмања сила да летелица, попут лопте на брегу, склизне са овакве равнотежне тачке... Ове тачке су станице за многе сателите. У близини тачке L_1 постављен је 1978. године ISSE-3 да посматра Халејеву комету, SOHO 1996. године да осматра Сунце и „Џенезис" од 2001. до 2004. да прикупља честице соларног ветра. WMAP, летелица, намењена проучавању „фосилног" зрачења, постављена је у тачку L_2 ■

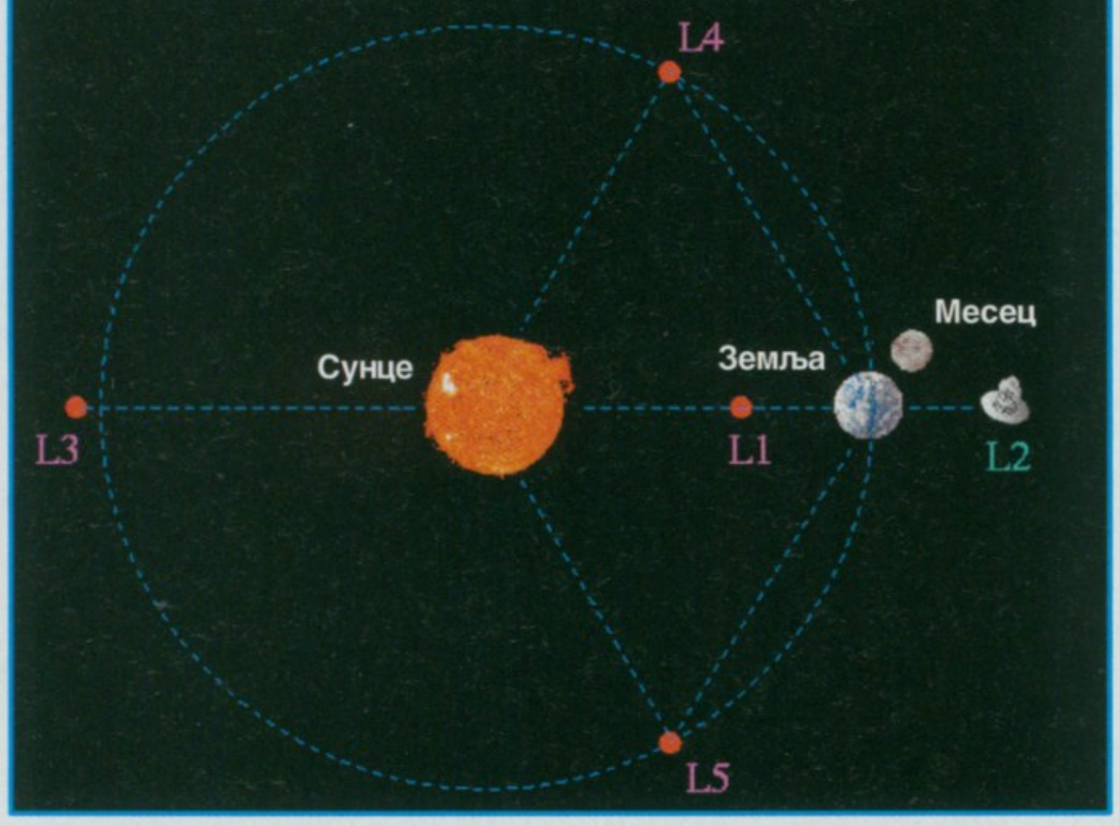

га искористиле, отварајући пут за многе друге летелице.

Али, једно важно питање остало је без одговора: како објаснити блискост две теорије? Да ли теорије прелазних стања и васионских аутопутева можда имају неког заједничког претка? Па... изгледа да имају!

Земаљска контрола зове Нилса Бора

Вероватно једини који се не би изненадио овом сличношћу био би Нилс Бор. У зору модерне физике, тачније 1913. године, овај чувени дански физичар приказао је свој модел атома. Заснован на истраживањима Ернеста Радерфорда из 1909. године, објашњавао је атом у виду сићушног планетарног система у коме око језгра круже електрони по одређеним путањама, као што око неке планете круже њени природни сателити. Само што се у случају атома не ради о гравитационој, већ о електростатичкој сили која чува чврстину, повезаност система. Обе силе ослањају се на врло сличне једначине у којима $1/R^2$ представља удаљеност електрона од језгра, односно сателита од своје планете. Међутим, квантна физика, чији је један од истакнутих оснивача био и Бор, показала је тридесетих година 20. века да је ово гледиште погрешно. Крај приче? Изгледа, да није. Јер, како објашњава Чарлс Џафи, у развоју теорије прелазних стања у хемији и атомској физици, увек је постојала хипотеза да се систем може приближно описати и ако се користе закони класичне механике. А они су били у основи Борове теорије из 1913. године. Заиста, чудна прича.

Хаотичност која влада у Сунчевом систему довољно је слаба да кретање већине планета видимо као да је правилно. Ипак, мала небеска тела као што су астероиди или комете могу да се понашају на уочљиво хаотичан начин. То правило важи и за васионске летелице. Зато поменути модел може да помогне научницима да изграде васионски саобраћај уз помоћ гравитације и да нестабилне летилице што дуже одрже на жељеном курсу. Али, можда је још важније задобити могућност да се путање комета предвиде и на време утврди које од њих су заиста опасност за Земљу.

Сонда „Џенезис" прва је искористила благодети васионских аутопутева

Тако се досадашња тежња, да се обузда хаотичност како би завладао ред, замењује управо супротном. Јер, летови „Џенезиса" и неких других летелица показали су да и хаос може да буде и те како користан ■

Г. Војиновић

КАД ВЛАДАРИ

Краљ који је волео мирис прљавштине

Једна од најнеобичнијих љубавних прича италијанског препорода почела је 1846. године, када се двадесетседмогодишњи краљ Виторио Емануеле II заљубио у четрнаестогодишњу сељанчицу Розу Варчелану. Могла је то да буде само страст за једну ноћ, неки би то данас назвали и педофилијом, али ова љубав потрајала је тридесет година. Лепа Розина тепала је краљу називајући га Бијо („опаки"), а кад би се наљутила, ословљавала га је с „монсу' Савоја". Будући да је краљ млад остао удовац, прогласио је своју Розину за племкињу, уздижући је у ранг грофице Мирафјори и признајући двоје деце које су добили у ванбрачној вези.

Њихова љубав ипак је по нечему била особита. Сваки долазак код љубавнице краљ је најављивао телеграмом неколико дана раније да би јој по ко зна који пут указао да одмах престане да пере интимне делове тела. Женски мириси силно су га узбуђивали, за разлику од чистоће и мириса сапуна које је презирао. И Розина је имала своје хирове: тридесет година она је краљу секла нокте на рукама и ногама и исто толико година сакупљала одсечене делове нокатију у један ковчежић.

Али, ни жена Виторија Емануела II није била без хирова. Марија Аделаиде од Хабзбурга сваке вечери затварала би се у своју капелицу за молитву. Слугама би издала наредбу да је ни за живу главу не узнемиравају, а онда би у једном тренутку почела да виче, удара рукама у врата и дозива у помоћ. Но, слуге нису смеле да приђу јер би их одмах избацила с посла ■

Краљ и његова љубљена Розина: обоје су имали своје „бубице".

Наполеон се ослањао на гледање у карте, Виторио Емануеле II није волео сапун, а султан од Брунеја много воли злато и жене... Краљеви, председници држава и њихове животне сапутнице често пате од разних хирова и манија

Страст ка раскоши и ципелама

Док је Фердинанд Маркос диктаторски владао Филипинима између 1965. и 1986. године, његова супруга Имелда била је и прва дама и министар, и градоначелник Маниле и амбасадор. Заузетост политиком ипак је никад није спречила да непрекидно купује изузетно скупе ствари. Године 1983. њени трошкови за куповине у Њујорку достигли су 3,5 милиона евра.

Када су због народне побуне Маркосови морали да побегну на Хаваје, Имелда је у пелене својих унука сакрила на стотине дијаманата. У председничкој резиденцији у Манили тешка срца морала је да остави 15 бунди од визона, 888 ташни, 508 вечерњих хаљина, три хиљаде ципела и на стотине парфема.

Почетком деведесетих, после смрти свог мужа, јавно је изјавила да је запала у беду, будући да јој је преостала још само једна милијарда долара. Кад би јој неко пребацио да је преко сваке мере окренута раскоши, она би одговарала: „Алергична сам на ружне ствари!" ■

Имелда Маркос касније је направила музеј својих ципела

Филозофирање у пет ујутру

Владарка Шведске Кристина била је велики поштовалац уметности и филозофије. Годинама се дописивала с француским научником и филозофом Картесијусом (латинизирано име Рене Декарта) на тему слободног расуђивања. Кристина је била веома слободоумног духа, а по европским дворовима причало се да је имала хомосексуалних склоности. Краљица је 1649. године позвала филозофа у Стокхолм, али је једини тренутак током дана када је била спремна за учени разговор био у пет ујутру. Иако је била арктичка зима, захтевала је да у њеном присуству нико не носи капу или шешир. После месец дана Картесијус се од хладноће тешко разболео и после неколико дана умро од запаљења плућа ■

Рене Декарт (стоји други здесна) на двору краљице Кристине

ПОЛУДЕ

Посвећеност коњима

Пре више од сто година руски цар Николај I у близини Санкт Петербурга направио је гробље за коње. Но, пре тога је већ била изграђена болница за лечење вредних примерака из краљевске ергеле који су верно служили у рату против Француске. Пре руске револуције 1917. године гробље за коње већ је имало 120 гробова са све надгробним плочама, именима и датумима рођења царевих племенитих четвороножаца. Ово гробље после је пало у заборав, а поново се за њега чуло 1988. године захваљујући новинару и великом путнику Жан-Лују Гуроу који га је открио у близини резиденције царице Елизабете. Недалеко одатле налазе се и остаци болнице за лечење коња ■

Цар Николај I

Кад поверујеш да си од стакла

Карло VI звани Вољени, а потом Луди, био је краљ Француске од 1380. до 1422. године. Током првих година владавине био је веома омиљен: љубазан и великодушан у опхођењу с људима и прилично слободоуман. Онда се 1392. године одједном разболео: отпали су му нокти и коса и мучила га је грозница, па је од тог тренутка имао раздобља необичног понашања и губљења свести. Од 1398. године здравље му се погоршало: краљ је самог себе убедио да је од стакла па је, бојећи се да би дворјани могли да га дотакну и разбију, наредио да му нико не прилази. Осим тога, захтевао је да му кројачи у одоре убацују гвоздене шипке да би ојачали његово стаклено тело. Дворски лекари узалудно су покушавали да из њега истерају ђаволе ■

Француски краљ оболео је од болести која га је одвела у лудило.

С јахтом и у гроб

Енглески краљ Џорџ V (1885 –1936) био је толико везан за своју јахту „Британија" дугу 37 метара, с којом је освојио прво место на 200 регата, да ником није хтео да је препусти ни после своје смрти. Оставио је наређење да се демонтира и потопи на отвореном мору. У ноћи 8. јула 1936. године јахта „Британија" испловила је на пучину у пратњи два војна брода. У њој је постављен експлозив и тако је у ваздух дигнуто најомиљеније енглеско пловило свих времена ■

Лудвиг фон Вителсбах

Џорџ V за кормилом свог једрењака „Британија".

Казна за гледање у лице

Краљ Лудвиг фон Вителсбах (1845–1886) био је син Максимилијана II Баварског и Марије од Пруске. Када је 1864. наследио престо, имао је деветнаест година и био је веома леп и згодан. Но, 1886. године прогласили су га лудим и због тога је био свргнут с власти.

Наиме, у међувремену стекао је разне необичне навике и маније: она према слаткишима уништила му је зубе, а зидање замака као из бајки уништило је економију Баварске. Није подносио да га неко гледа у лице, па је кажњавао сваког ко би то урадио, а мрзео је и светлост, па је устајао у шест по подне а ручао у поноћ. Све то можда и није за велико чуђење, будући да је двор Лудвига био познат по ексцентричности. Очева сестра Александра, на пример, читав живот била је убеђена да је прогутала концертни клавир и то још – стаклени ■

Султан од Брунеја на свадби своје четврте кћерке и Марија Грација Кучинота (десно)

Ловац на крупну дивљач

Шпански краљ Хуан Карлос Бурбонски био је велики поклоник лова на крупну дивљач, али је 2006. године једва изгладио шкакљиву ситуацију у којој се нашао. Наиме, да би избегао заштитнике животиња у Шпанији, отишао је у лов у руску област Вологда, где су му тамошњи ловочувари наместили једног припитомљеног медведа кога су при том и напили медом помешаним с вотком. Тако је медвед постао лак плен а да краљ то није знао: убио га је једним метком. Сутрадан је у новинама освануло протесно писмо Сергеја Старостина, заменика шефа обласног Одељења за заштиту ловишта. Наравно, колеге новинари из Шпаније једва су ово дочекали и – чини се да је краљ бар привремено одустао од своје велике страсти ■

Шпански краљ Хуан Карлос избегава да иде у лов у својој земљи.

Раскош и само раскош

Са султаном од Брунеја Мудом Хасаналом могао би данас да се мери само Бил Гејтс. Његово богатство процењује се на 40 милијарди евра, а његова највећа страст могла би да се изрази само једном речи: раскош. Поседује авион изнутра обложен златом, а краљевски дворац у коме живи има златне куполе, 1778 соба, од којих су 200 одаје његових 45 конкубина. Италијанска глумица Марија Грација Кучинота одбила је султанову понуду да дође у његов харем за награду од 400.000 евра недељно. Још једна од султанових опсесија су аутомобили, којих има око две хиљаде. Међу њима је неколико „астон-мартина", „ролс-ројсева" и шест „ферарија" ■

Гастоне Медичи у кревету у коме је провео последњих седам година живота.

Смрдљак у престоном кревету

Ђан Гастоне де Медичи (1671–1737), последњи велики тосканski војвода, био је разуман човек. Онда је 1730. године угануо чланак на нози и потом остао да лежи у кревету преосталих седам година живота. Није хтео да устане ни кад је повреда прошла. У кревету му је, увек у пет по подне, послуживан ручак, а вечера у два ноћу. У кревету је пушио, повраћао, обављао и остале потребе, што би се још некако дало средити да није имао још једну ружну навику: забранио је да му мењају постељину. Кад га је једном посетила удовица његовог брата, пала је у несвест од смрада, а више пута безуспешно је покушавала да промени постељину и очисти просторију. Соба великог војводе на крају је толико заударала да су дворјани морали свакодневно да је украшавају најмиришнијим ружама да гостима из других земаља и пословним људима не би позлило ■

Поклоник моде

Едвард VIII (1894–1972) одустао је од енглеског престола да би се оженио с Валис Симпсон, разведеном Американком. Позив краља није га толико привлачио колико је волео да се бави модом и облачењем. Омиљени хоби био му је вез ситним бодом. Лансирао је неколико модних детаља: ципеле од јеленске коже, панталоне „пумперице", а дао је име и познатој вуненој тканини на коцкице „принц од Велса" (пренс де Гал). Војвода је волео енглеске штофове, али је његов кројач био Италијан Доменико Карачени, који је „облачио" и глумца Гарија Купера, породицуАњели, министра иностраних послова Галеаца Чана... ■

Астрологија у Белој кући

Ненси Реган, супруга америчког председника Роналда Регана који је владао САД у два мандата (између 1981. и 1989. године), од ране младости нагињала је сујеверју и астрологији. Председнички брачни пар никад није пролазио испод степеница или мердевина, со која би пала на трпезу бацали би иза левог рамена, а свако јутро би у џеп одела стављали талисман (у случају председника то је био златни новчић). Када је 1981. године Џоана Кигли, астролог из Сан Франциска, „прорекла из звезда" Ненси Реган да ће њен муж ускоро доживети атентат, што се 30. марта те године и догодило (Реган је био рањен), Ненси је Киглијеву редовно почела да пита за савете. Она би правила хороскопе, истицала добре, обичне и лоше дане, па се на основу тога одлучивало када ће председник предузимати неке важне кораке. Шеф председниковог особља обелоданио је 1988. године како се астролог меша у политичке одлуке најмоћнијег човека на свету, а недељник „Тајм" објавио је на насловној страни аферу „Астрологија у Белој кући" ■

Разговори с анђелима

Принцеза Марта Луиз од Норвешке, стара 36 година, дала је својим двема кћеркама веома необична имена: Мод Анђелика и Леа Исадора, због љубави према анђеоским бићима. Каже да је у везу с анђелима дошла радећи с коњима, а у једном часопису изјавила је да с њима често разговара. Основала је и школу за анђеле, неку врсту центра за алтернативне терапије који се зове Образовни центар Астарте: ту се учи како да се ступи у везу с анђелима и црпи њихова позитивна енергија ■

Принцеза у книксу испред краљице Елизабете.

Сујеверни цар

Наполеон Бонапарте био је веома сујеверан. Уколико би сматрао да неки генерал има урокљив поглед, уклањао га је без образложења, а ништа важно у животу није радио док му Мари Аделаиде Ленорман прво не погледа у карте. Ова дама предвидела је да ће његов успон на лествици успеха зависити од жена. Његова жена Жозефина, на пример, помогла му је да приступи високим друштвеним круговима. Када су му током заточеништва на Светој Јелени пренели да је пао један метеорит, он је закључио: „То је знак да ћу ускоро умрети." И стварно, разболео се и умро ■

Садиста по убеђењу

По несрећном и кратком животу Дона Карлоса (1545–1568) Фридрих Шилер написао је историјску трагедију, а Ђузепе Верди компоновао оперу „Дон Карлос". Син шпанског краља Филипа II, био је од рођења наказан: грбав, хром, није могао да изговара „р" и „л". И одмалена је показивао невероватну насилност, садизам и јарост. Уживао је да мучи животиње, па и своје псе. Једном је ушао у шталу и тако дивљачки израњавио коње, да је двадесет њих морало да буде докрајчено да се не би мучили. Другом приликом дворјани су га видели како зубима откида главу змије, а иначе је волео да пече живе зечеве. Како је растао, садизам је све више усмеравао ка људима: понекад на племиће који би му се нашли у близини, али чешће на служавке и сељанчице. Записи из тог доба сведоче о новцу који је двор надокнађивао очевима девојака које је Његово височанство бичевало до крви. Умро је у двадесеттрећој години, вероватно отрован по налогу оца ■

Дон Карлос од Шпаније био је прави дивљак још откако се родио.

КАКО ПОСТАЈУ ДОБРИ ПЕВАЧИ

ИНСТРУМЕНТ У ГРЛУ

Да ли је могуће постати тако добар извођач песама и оперских арија као што је био недавно преминули Лучано Паваротти? Одговор је потврдан уколико почнете да вежбате, научите да дишете из стомака и избегавате неке намирнице и лоше навике

Колико сте само пута у купатилу, док уживате под тушем, запевали неку оперску арију питајући се како би било да сте стварно гласовно обдарени па да можете да певате и пред публиком. Но, нисмо сви рођени као Лучано Паваротти или Марија Калас, вајкате се не знајући да, ако се потрудимо, сви можемо да постигнемо право мало чудо.

„Глас је нешто што се усавршава, дорађује", каже италијански лекар Франко Фуси, стручњак за поремећаје гласовног апарата, код кога су долазили многи познати оперски певачи и ТВ водитељи. И додаје: „Глас не зависи само од гласних жица, него и од резонантне кутије, то јест телесних шупљина које појачавају јачину, а то су најпре ждрело, уста и носне шупљине. За разлику од гитаре, на пример, наша резонантна кутија је покретна, па можемо да је подешавамо мењајући боју гласа."

Чување доброг гласа

Док говоримо, обично користимо најмању могућу количину потребног ваздуха, држећи гласне жице у затегнутом стању. Али, тако се гласнице само сударају једна с другом и током времена могу да се створе повреде на слузокожи која их обавија. Стога они којима посао зависи од гласа, као што су певачи, глумци, адвокати, наставници, продавци или радници на телефонским централама морају да предузму нешто више уколико хоће да сачувају говорни апарат. То чак морају да ураде и навијачи на утакмицама, јер и

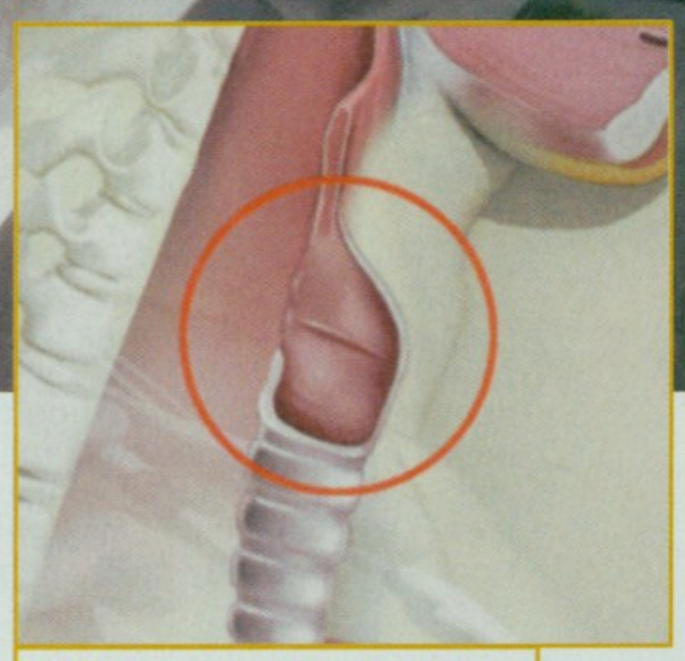

ЧУДО У ГРКЉАНУ
Гласне жице налазе се у средишту грла: растављају се када се удише ваздух, а састављају када почнемо да говоримо.

они могу да оштете гласнице. У супротном, мораће да се лече код логопеда или чак прибегну хируршком захвату.

Уместо тога, треба научити како да се говори или пева уз најмањи могући напор. Кад се то једном савлада, кажу стручњаци за ову област, онда можемо да се чујемо и на сто метара а да не промукнемо. Пре свега, треба повести рачуна о „гориву", то јест ваздуху који се уноси дисањем. Потом, треба да се учи дисање стомаком уз максимално спуштање дијафрагме (мишића у облику куполе који стоји испод ребара).

Глас се, иначе, производи тако што се ваздух удахне у плућа, а онда се дијафрагма полако опушта тако да ваздух постепено прелази преко гласних жица. Гласнице, пак, нису ни налик жицама на гитари, већ су у облику две жиле које се налазе у грлу (гркљану). Оне се, захваљујући нарочитим ситним мишићима, скупљају и вибрирају приликом проласка ваздуха који долази из плућа. Њиховим таласањем молекули ваздуха осцилирају и производе звук. Међутим, гласнице не трепере увек на исти начин, јер ми њима вољно управљамо: што је тон виши, то су гласне жице напетије и брже трепере. И обрнуто: кад испустимо дубок тон, гласнице су опуштене и спорије трепере. Тај први „сирови" тон потом треба да се појача и дотера у резонантној кутији и ва-

ЛИЧНА КАРТА ГЛАСА

Тоналитет
Висина неке ноте одређена је бројем трептаја гласних жица у секунди, а мери се у херцима. Људски глас може да испушта звукове који иду од 60 Hz до 1500 Hz, а изнад 5000 Hz је звиждук. Што су гласнице затегнутије, то је тоналитет виши, али много зависи и од телесне масе: људи који имају крупан врат, говоре и певају дубљим гласом. И вокални опсег, дакле могућност певања од најдубљих до највиших тонова, веома је важан у одређивању певача: жене певају више тонове, сопран и мецосопран, мушкарци ниже – тенор, и најниже – баритон.

Боја
Боја звука који испуштамо заправо нас чини јединственим. Полиција, на пример, може да нађе неку особу по боји гласа. Али, боја гласа не зависи само од гласних жица, него и од резонантног система (дакле, начина на који користимо наше телесне шупљине).

Јачина
Она зависи од притиска који ваздух врши на гласне жице. Јачина се мери децибелима (dB) и мења се у зависности од тога да ли се шапуће или виче од 45 до 65 dB. Кад се пева, јачина гласа може да достигне 100 dB, али то могу само велики певачи. Да би се постигла јачина без пренапрезања гласних жица, трик се састоји у складиштењу ваздуха у плућима и успоравању подизања дијафрагме за време издисања ■

КАД ЈЕ НАСТАО ГОВОР

Човеколики мајмуни имају 99 одсто истих гена као људи, а ипак једва могу да изговоре „мама" и „тата" и то после много вежбања. Шимпанзе размишљају, али немају физичку способност за усклађивање гласа и говора. Човеков фонетски систем појавио се пре око 30 хиљада година с појавом хомо сапијенса. Homo abilis имао је у кори великог мозга „почетни запис" предодређености за говор, али је тек хомо ректус имао говорни апарат који је почео да се развија. Прелазећи из водоравног у усправни положај тела, тежина лобање сабила је гркљан (ларинкс) и прилагодила га да управља ваздухом који долази из плућа. Гркљан и језична кост повукли су се надоле дуж врата, па су се тако поклопац гркљана и меко непце нашли раздвојени једним новим простором – ждрелом (фаринксом) који има широк и дугачак вокални канал – орофаринкс. Мајмуни немају орофаринкс, па зато могу да произведу само грлене гласове ■

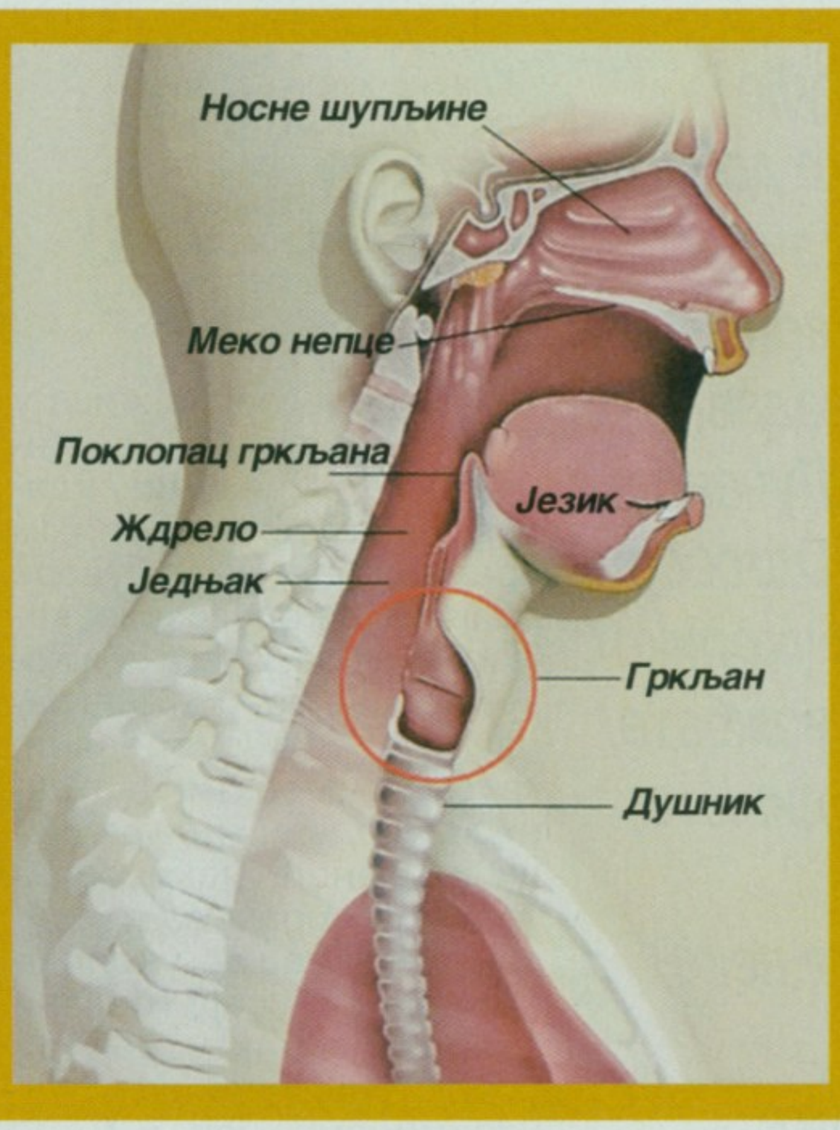

КАКО СЕ ПРОИЗВОДИ ЗВУК

Гласне жице
То су две беличасте жиле смештене у средишту гркљана. Чине их мишићи обложени слузокожом, који могу да се раздвајају и спајају. Гласне жице имају различите функције: затварају се док гутамо залогај да храна не би упала у душник, а отварају кад дишемо. Спајају се кад говоримо.

Дијафрагма
У производњи звука учествује и дијафрагма, мишић у облику куполе који одваја грудну од стомачне дупље. Потпомогнута стомачним мишићима, дијафрагма сабија ваздух који је доспео у плућа. Ваздух се пење дуж душника до грла, где наилази на сужење: гласне жице. Потом пролази кроз отвор међу њима терајући на треперење слузокожу која их облаже, производећи једва чујан звук (дисање). Кад проговоримо, овај звук појачава се у резонантним кутијама, а то су: гркљан, ждрело, носне и лобањске шупљине.

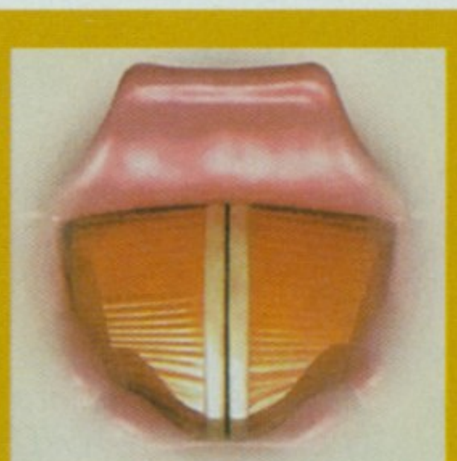

Шапутање
Кад пригушимо говор, то јест шапућемо, гласнице су скупљене и укрућене да би их ваздух што мање терао на треперење. Оно што чујемо само је ковитлање ваздуха кроз гласнице које не трепере.

ШТА ИЗБЕГАВАТИ, ШТА КОРИСТИТИ

Избегавајте:

- Прашњаве, загушљиве просторије.
- Пушење – надражује гркљан и изазива дубљи глас.
- Храну која изазива киселину у стомаку, као што су парадајз, чоколада, кафа, газирана пића, јужно воће и нана.
- Хладноћу – никад не певајте а да претходно нисте загрејали глас.
- Викање и стално накашљавање да бисте прочистили грло.
- Певање и гласни говор када сте прехлађени.

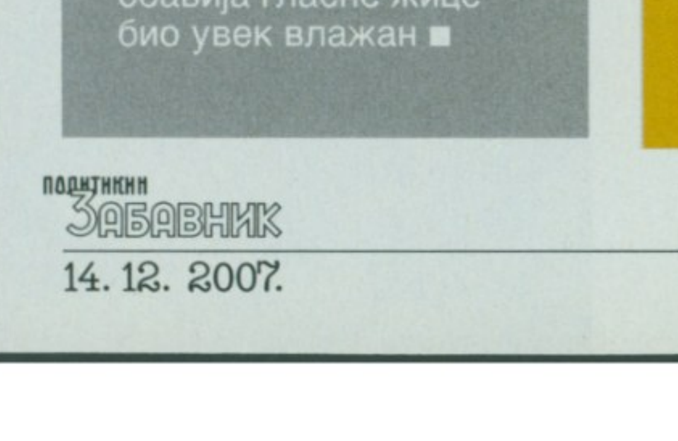

Користите:

- Топло млеко с медом – загрева гласне жице.
- Чајеве од разних лековитих трава које пријају грлу (Erismo, Arum triphyllum, Arnica)
- Треба пити много воде да би слој који обавија гласне жице био увек влажан ■

здух истисне кроз уста. Самогласници се производе у гркљану, сугласници уз помоћ језика, зуба, меког непца и усана.

За време часа певања, професор студенту даје савете: „помери језик уназад", „отвори широм уста", „спусти гркљан"... Како ли се то спушта гркљан? „Само замислите да зевате," одговара др Фуси. Онда ће добар ученик да опусти мишиће врата да би направио више места да ваздух изађе и глас неће звучати пригушено. У реду, није тако тешко. Али, научити да се добро пева сасвим је друга ствар, јер треба имати и леп глас, али и провести многе године у вежбању да би се и глас и слух усавршавали.

Када почети

Глас може да почне да се негује још у време детињства, али не може се унапред знати да ли ће неки дечак постати баритон или тенор. Код дечака глас се око петнаесте године мења под утицајем тестостерона: гркљан се удвостручује, ствара се Адамова јабучица, гласне жице се издужују и задебљавају, па се и сам тон гласа снижава за читаву октаву.

Код девојчица промене настају око тринаесте године, а глас се снижава за само неколико тонова. Ако неко нема уметничке склоности, онда је за побољшање гласа и дикције довољан курс у трајању од шест месеци. Стручњаци тврде да ће се после ових часова глас потпуно променити и да ће они који су „крештали" или „гутали" слогове моћи, рецимо, да постану спикери на радију. Услов је да се то истински жели ■

З. М.

ВЕЖБЕ ЗА УСАВРШАВАЊЕ ГЛАСА

1. **Вежба за плућа:** Удахните брзо напумпавајући стомак (а не грудни кош!), а затим полако испуштајте ваздух. Ову вежбу радите лежећи, седећи, стојећи.
2. **Ојачавајте мишиће:** Бучно жвакати јабуку. То је још једна од вежби за мишиће који учествују у говору. После тога глас ће бити топлији и дубљи.
3. **Скандирање самогласника:** Трећи трик који нас учи да говоримо јасно је скандирање (ритмично изговарање) пет вокала испред огледала (а-е-и-о-у), један по један. Треба их понављати више пута док звук не буде јасан и снажан ■

НЕОБИЧНИ РЕКОРДИ

Највиши тон
До највише ноте коју је постигао људски глас, сол-10 (такорећи звиждук) досегла је бразилска певачица Џорџа Браун. Џорџа је, како се то у музичком свету каже, колоратурни сопран као и Мараја Кери, која такође досеже веома високе тонове (си-6 и до-7 у песми „Визија љубави"), а опсег гласа јој је између пет и седам октава.

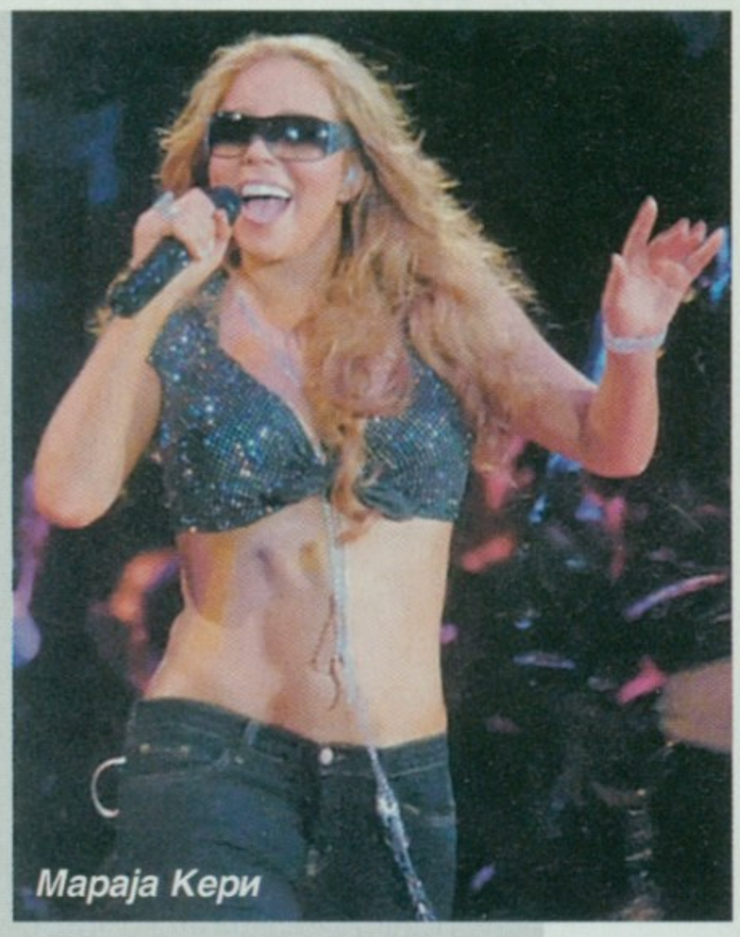

Мараја Кери

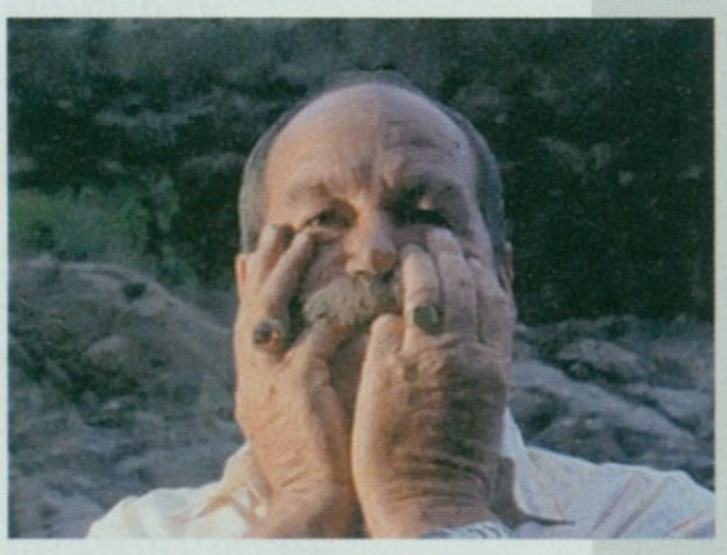

Становник острва Гомера разговара језиком силабо

Чује се на 17 километара
Људски глас може се чути највише са удаљености од 180 метара. Међутим, становници шпанског острва Гомера у Канарском архипелагу развили су посебан језик, силабо, који допире до осам километара. Неки причају да се један пастир чуо чак на 17 километара кад би море било потпуно мирно. У језику силабо користи се осам гласова: четири самогласника и четири сугласника помоћу којих се изражавају четири хиљаде појмова. Кад говоре, острвљани стављају прсте у уста, а шаке у облику мегафона. Језик који је користило месно становништво да би разговарало с брда на брдо данас је у изумирању.

Два певача у једном
Истовремено испуштати два звука готово је немогуће, али не и за певаче из Сибира, из бивше совјетске републике Туве. Тувљани су прави мајстори за диплофонско певање. Замислите два, а понекад и три гласа која истовремено излазе из грла: уста су широм отворена а језик кружи од врха непца уз испуштање два гласа, једног дубоког тона који се стално држи и других складних тонова који стварају мелодију.

Певачица из Сибира Саинко Намтчилак

Живот пише

ДРАМЕ

УЖАС

Учешћем у затворском хору два затвореника су узимањем талаца уз претњу оружјем покушали да себи обезбеде незаслужену слободу

Двојица отмичара прво су захтевали да им се да воки-токи. Нуријев следећи захтев био је да га повежу са Самијем Тамимом, двадесетдвогодишњим лукавим Арапином који је био вођа у отмици авиона, што их је и довело у исти затвор. Зато се управа затвора постарала да њих двојица увек буду одвојени. Али, Нури и Броверс су знали да им је за бекство неопходан вођа који би преговарао с властима.

Неки су плакали

Када су осуђеници истакли своје захтеве, таоци су се збили по столицама или на под. Неки су плакали. Четрдесетседмогодишњи чувар Арнолдус – Нол Клостерман полако је корачао између њих и храбрио их. Он је посебну пажњу обраћао на шездесетједногодишњег Константа ван Лимбергена, срчаног болесника, и Мари Панекок, која је била хрома због артритиса. Госпођа Панекок је са својом малом кћерком дошла да чује мужа који је певао у хору.

Отмичари су спустили засторе на прозорима и сасвим замрачили капелу.

Прва узбуна, у 7.15 увече покренула је према затвору десетине полицајаца. Ротациона светла на њиховим возилима парала су мрак у том комплексу зграда из 19. века. Снајперисти су се већ били распоредили око шест метара високих затворских зидова.

Истовремено, окупила се група коју су чинили председник општине, полицијски комесар, краљичин изасланик и генерални пуномоћник југозападне Холандије, барон Вармолд ван дер Фелц. Међу њима били су и др Дирк Мулдер, психијатар, и Јоханес Јансен, лектор за арапски језик на Универзитету у Лајдену и тумач са суђења Нуријеву за отмицу авиона.

Ова група сместила је свој кризни штаб на крају затворског ходника, у соби која је од запоседнуте капеле била удаљена мање од тридесет метара. Техничари су спровели телефонску везу да би лакше разговарали с Нуријем и Броверсом.

Из Министарства правде стигло је јасно упутство: *по сваку цену заштитити таоце.* Али, уз то је ишло и упозорење да, чак и ако животи талаца буду угрожени, никако се не сме дозволити да отмичари побегну, јер би то могло да охрабри остале затворенике у Холандији. Груба сила одређена је као последње решење овог случаја. Зато је усвојен предлог др Дирка Мулдера о мирном и постепеном спровођењу читавог подухвата.

По његовом детаљном плану, прво је требало успоставити пријатељске везе између отмичара и талаца. Јер, пријатељи ретко угрожавају једни друге у кризним тренуцима. У том циљу, подстиче се играње карата и других друштвених игара. Затим долази „куповина времена", кроз оклевање и стварање неизвесности. Све ово требало је да доведе до слабљења полетности отмичара и учини их спремнијим за предају.

У почетку, отмичари су били веома неповерљиви кад је у недељу позван лекар да прегледа болесног Ван Лимбергена. Броверс је побеснео чим је видео апарат за мерење рада срца. Показујући на болесника, он је дрекнуо: „Водите га одавде!"

Људи из кризног штаба чврсто су се држали свог плана. Тако и кад им је Броверс преко воки-токија викнуо: „Ово су наши главни захтеви!", Мулдер му је одговорио да сачека да нађе оловку. Затим су прошли минути док је „нашао," а онда је наставио разговор.

Други пут, Нури им се љутито обратио: „Зашто ми се нисте јавили како сам вам рекао још пре четири сата?" Али, на Јансеново: „Извини, ја сам мислио да ћеш ти нас поново да зовеш", Нури само што није почео да се извињава.

У недељу увече отмичари су били толико добре воље да су ослободили пет талаца, укључујући и госпођу Панекок. Убрзо после тога у штаб је стигла и друга добра вест: неки од отмичара и талаца заједно играју карте. Једно дете оловком је цртало на хартији. Дан Дени му се придружио и рекао да га зове ујка Дан.

Денијева жена, која је посетила мужа у капели, известила је штаб да су отмичари уморни од

Ужасном предграђу иза мрачних зидина затвора у Шевенингену, тринаест холандских осуђеника за тешка кривична дела окупили су се у капели на суботњој миси. Лицем према њима стајали су: капелан, отац Антониус де Бот, два чувара и деветнаест грађана, чланова мешовитог затворско-цивилног хора, од којих су неки били с децом.

Изненада, док је диригент давао певачима знак да почну да певају, двојица затвореника искочили су из хора, извадили пиштоље и испалили по један хитац у таваницу капеле. „Ви сте наши таоци!", дрекнули су, а затим наредили да се сви поређе поред зида.

Два наоружана затвореника били су двадесеттрогодишњи Палестинац Аднан Нури и четири године старији Холанђанин Јан Броверс. Нури је осам месеци раније учествовао у отмици холандског авиона, а Броверс је издржавао седмогодишњу казну јер је претходне године опљачкао једну банку у Амстердаму. Од присутних осуђеника, њима су се придружили само Дан Дени, Броверсов ортак из пљачке, и Мохамед Кудаш, лопов из Алжира.

Током протеклих недеља, под изговором да певају у хору, за време суботње ноћне мисе Нури и Броверс потајно су се договарали о бекству из затвора. Сматрали су да је капела најпогоднија за тај подухват.

На капели су била челична врата иза којих је био само ходник. Мали прозори од дебелог стакла имали су тешке засторе јер је капела коришћена и за филмске пројекције. Чувари у капели били су ненаоружани и нису баш надзирали затворенике. То је Броверсу олакшало да споља прокријумчари два пиштоља с којима су тог 26. октобра 1974. године он и Нури кренули у остварење својих намера.

неспавања и да се међусобно свађају. Њен муж хтео је да се преда, али је одустао јер се бојао Броверсове освете.

Користећи ово сазнање, људи из штаба настојали су да повећају неповерење међу отмичарима. Кад је Дени био дежурни поред воки-токија, др Мулдер му је рекао: „Шта ти је све ово требало. Имао си да одлежиш у затвору неколико година, а сада...” Сведоци из капеле касније су причали да је Дени тада бризнуо у плач.

Нури прети убиством

Скоро пуна два дана кризни штаб успео је да одложи захтев отмичара да доведу Тамима у капелу. Зато је Нури, очајан што му се он још није придружио, у понедељак око три по подне објавио да ће, уколико се његовом захтеву не удовољи за пола сата, почети да убија таоце. „Ко је први?”, питао је Нури. „Ја”, одговорио је отац Де Бот. Али, тада је иступио Нол Клустерман и рекао: „Ја сам овде одговоран. Ја ћу бити први”. Затим је стао насред собе и прекрстио руке.

Минути су полако пролазили, а уплашени таоци лежали су на поду не усуђујући се ни да се помере. Намргођени и стиснутих песница, Нури и Броверс нервозно су корачали по капели. Најзад, само тренутак пре истека рока, воки-токи се огласио. Прислањајући апарат на уво, Нури се, с пиштољем у руци, окренуо према Клостерману... и, на крају, показао му да се придружи осталим таоцима. Кризни штаб јавио је

У ШЕВЕНИНГЕНУ

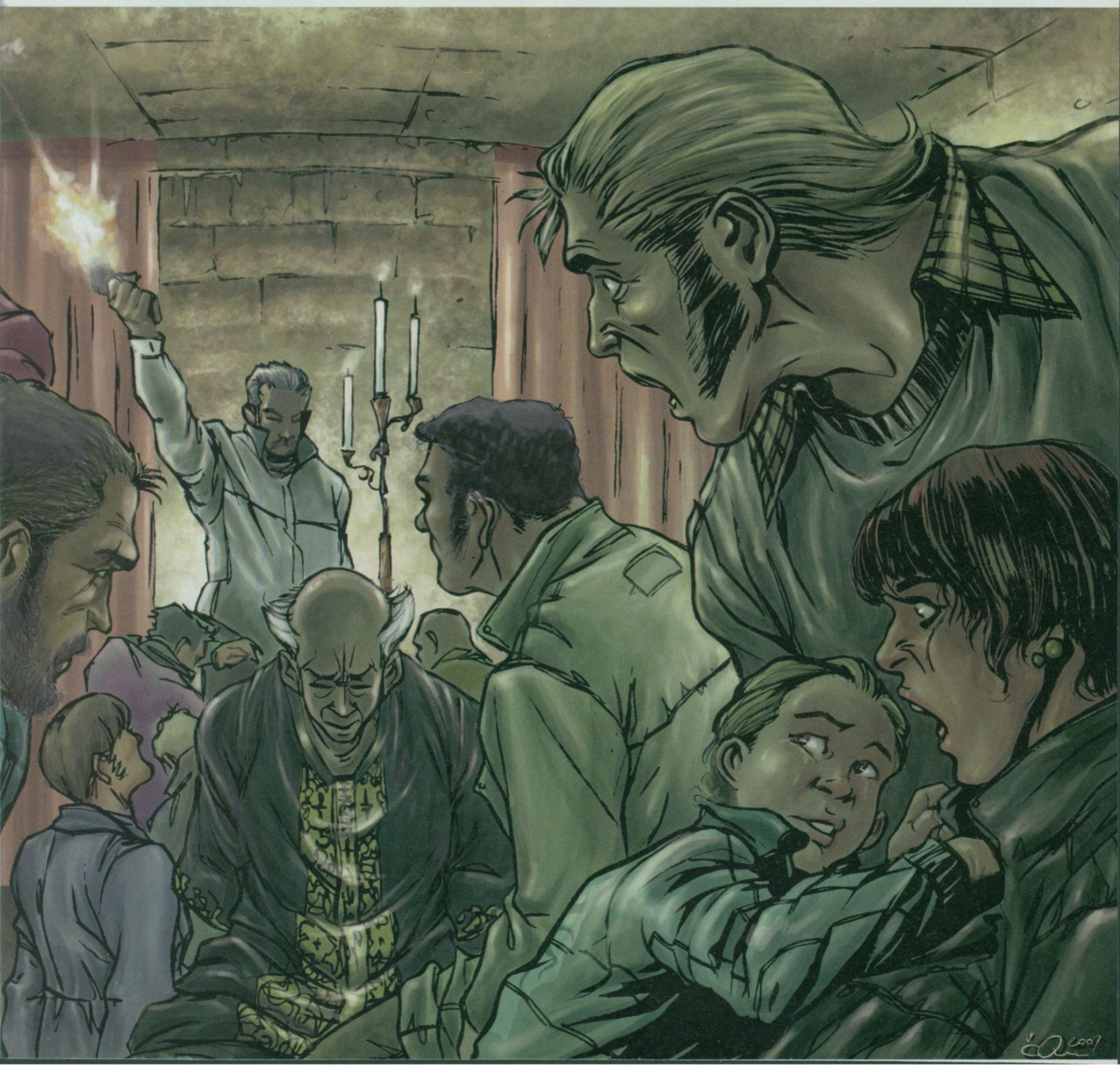

Нуриј да са својим бившим шефом може да се састане испред капеле.

Тамима је невољно пристао да се види с њим. Није му се допало што се Нури удружио с криминалцима као што су Броверс и Дени. Кад му је Нури у разговору наговестио да ће одустати од бекства, он му је хладно одговорио: „Препуштам те твојој судбини."

То је погодило Нурија и приморало га да се даље о свему договара с Броверсом. У понедељак, током ноћи, дуго су разговарали, и у уторак саопштили су кризном штабу свој главни захтев: тражили су аутобус, који би их превезао од затвора до хашког аеродрома, где би их чекао авион „боинг 707".

У среду, у 8 ујутру, Јансен се јавио преко воки-токија. „Добро јутро, Нури. Данас ће власти разматрати ваш захтев да вам дају авион и аутобус."

„Добро", расположено му је одговорио Нури, вероватно већ замишљајући како авионом у сумрак напушта аеродром у Хагу.

Људи у кризном штабу увелико су радили на сасвим другачијем решењу. После три и по дана, отмичари су били већ уморни и њихове речи често су звучале оптужујуће, а захтеви су били све неодређенији. Према Мулдеровој процени, то ће омогућити лакшу завршницу.

Под вођством мајора Роја Спикермана, елитна јединица маринаца холандске војске, својевремено окупљена ради разбијања подухвата терориста, сваког дана сатима је увежбавала упад у капелу. Припадници ове јединице пред собом су имали план капеле и податке о распореду талаца: они су лежали или седели на левој страни капеле, а отмичари супротно од њих. Једна група командоса припремала се за обрачун с отмичарима, а друга је требало да заштити таоце од могуће оружане ватре.

Али, како отворити челична врата на капели која су закључана изнутра? План да се разнесу експлозивом је одбачен као сувише опасан. У уторак, у току ноћи, помоћу посебног алата покушало се да се кључ у брави помери, тако да врата могу да се откључају споља. Када то није успело, одлучено је да се употреби нека врста швајс-апарата који, при температури од 4.000 степени Целзијуса, сече метал.

Вим Кристијанс, син произвођача ове справе, дошао је из Ротердама са два таква уређаја. Пошто је процењено да читав посао око упада не сме да траје дуже од десет секунди, Кристијанс је на сличним вратима показао да метал око браве може да се исече за само шест секунди.

Одлучено је да се напад изведе у четвртак, у раним јутарњим сатима, јер се претпостављало да ће отмичари тада бити поспани. Чим брава буде одсечена, борбени вод упашће у капелу, а група командоса разбиће прозоре и кроз њих уперити своје оружје. Да би се направила пометња међу отмичарима, договорено је да се одмах после напада укључе сирене за узбуну.

Тачно у 3.49 мајор Спикерман је узвикнуо „Бинго!", што је био уговорени знак за почетак напада. У том тренутку Кристијанс је био пред вратима капеле с упаљеним апаратом. Међутим, због квара на доводу кисеоника, пламен је убрзо почео да се смањује и затим се сасвим угасио. Кристијанс је пожурио назад, да узме други.

Брзо се вратио и успешно завршио свој део посла. Уз звуке сирена, десетак командоса појурили су у капелу. Престрашени таоци и отмичари почели су да бауљају по мрачној просторији. Један командос бацио је у удаљени угао запаљену бакљу и просторију је испунила светлост.

На десној страни капеле маринци су зграбили збуњеног Нурија, који је само тренутак раније чврсто спавао. На левој страни Броверс је покушао да се заклони иза једног таоца и при том испалио хитац у прозор. Међутим, када су командоси стигли до њега, он је бацио пиштољ и предао се. И друга двојица отмичара дигли су руке увис и предали се.

Тако се, после пуних 105 сати, завршила драма с таоцима у Шевенингену. Сви људи широм Холандије који су посредством телевизије пратили збивања пред затворском капелом, одахнули су кад су видели да нико од талаца није повређен и да су побуњени затвореници враћени у своје ћелије ■

Ј. Радовановић

ША КАЖЕШ

Илустровао Андреј Војковић

НЕСТАО ВИРУС!

Једном Кинезу код којег је још пре шест година откривен вирус сиде, приликом недавног прегледа установљено је да он више не болује од те опаке болести. Само један сличан случај забележен је у Великој Британији 2003. године. Младић, Ендру Стимпсон „изгубио" је вирус у року од четрнаест месеци. Научници још немају објашњење за ову појаву. Кинески лекари задржали су дојучерашњег болесника на испитивању како би открили узрок овом чудотворном излечењу ■

ТО ЈЕ ЈЕЛКА!

У месту Мађерата Фелтриа поред Пезара у Италији откривена је јелка какву би многи волели да имају. Реч је о новогодишњој јелки високој шест метара, а широкој три метра. Оно што ову јелку чини посебном јесте што је јестива. Али, ако кажемо да је јестива, нисмо рекли довољно: то је јелка од чоколаде! Чоколадна јелка са куглицама и осталим украсима (такође од чоколаде) дело је неколико посластичара који се надају да ће тако ући у Гинисову књигу као творци највеће украшене јелке од чоколаде ■

БЕРИЋЕТНА ОБАЛА

Холандско острво Тершелинг познато је туристичко место у које људи долазе у нади да ће на обали наћи благо. Тершелинг је око седамдесет километара северно од Амстердама, на истуреној тачки у Северном мору где, због невремена, са теретних бродова у море често испадне товар. На острву је готово све направљено од дрвета, тачније од бродске грађе, а још је занимљивије да су обале често преплављене разним предметима и храном. Недавно је с једног теретног брода пало у море неколико контејнера с бананама које су прекриле плаже Тершелинга. Многи су изјавили да се више обрадују кад, рецимо, на обали открију нешто корисније, као што су патике, спортска опрема, предмети за кућу. Иначе, доскора се с обале видео димњак лађе „Ока 18", а звоно брода „Лутин", који је такође потонуо надомак Тершелинга, сада се чува у згради „Лојда", чувене осигуравајуће куће у Лондону ■

НЕБЕСКИ ПРОВОДАЦИЛУК

Занимљива вест за оне који још нису нашли сродну душу стигла је ових дана из Беча. Авионска компанија „Sky Europe" објавила је нови лет под називом „Skydating" („Небески састанци"). Реч је о летовима који су намењени искључиво неудатим и неожењеним особама. На првом лету било је двадесет четворо добровољаца, усамљеника који су желели да искористе ову прилику и да се високо, изнад облака упознају са могућним животним другом. Било како било, у сваком реду седело је по троје. Мушкарац између две жене, или жена између два мушкарца. Послужење је било обилато, музика романтична. Нажалост, авион је летео прилично кратко, од Беча до Инсбрука. Они који су осмислили ову врсту авионског проводацилука кажу да је и то кратко време довољно – сродне душе одмах се препознају! ■

У ПОМОЋ!

Троје бродоломника у Аустралији спасли су се тако што су на песку пустог острва где су се нашли великим словима написали „Help" (У помоћ). Бродоломници, две двадесетчетворогодишње девојке и један тридесетчетворогодишњи мушкарц изнајмили су брод на острву Херон. Пошто су се отиснули на пучину, брод се покварио, али су некако успели да се домогну једног пустог острва. Видевши да их нема, спасиоци су кренули у потрагу, али узалуд. Најзад су на плажи пустог острва Ерскин угледали огроман натпис и похрлили им у помоћ ■

НАД РЗАВОМ И МОРАВИЦОМ

ГАВРИЛО У ВИЗА

Документи, писани трагови, више су него шкрти. Раскошно је нешто друго, оно писано бојама, живописано, по свој прилици с краја 13. столећа. Слово је, дакле, о ариљској цркви посвећеној мало познатом епископу Ахилију из грчке Ларисе, учеснику првог Васељенског сабора у Константинопољу 325. године.

Зна се да је на месту ове данас беле и витке богомоље некад давно, мисли се крајем 10. и почетком 11. века, постојао византијски храм који су изградили грчки монаси добегли на живописну ариљску висораван изнад непредвидљиве Моравице и кристалног Рзава. Ту је, по причи дотеклој тек у назнакама, по повратку из Никеје, с потврдом о аутокефалности српске цркве у бисагама, архиепископ Сава (око 1220. године) сместио једно од дванаест епископских седишта у граничним областима тадашње државе. У то време данашње Ариље се, по истоименој реци, звало Моравица.

Мада се на јужном зиду унутрашње припрате налази уобичајен, ктиторски портрет с моделом храма у рукама, извесно је да насликани краљ Стефан Драгутин Немањић није цркву подигао из темеља. Пре ће бити да је предузео обимне радове и храму подарио нов изглед који је, с обзиром и на положај одакле поглед досеже чак до обронака удаљеног Златибора, морао код посматрача, пристизао он из ма ког правца, да изазове осећај (богобојажљивог) дивљења.

Важан траг о повести храма посвећеног светом Ахилију налази се, и он тек у траговима, високо у цркви, у прстену тамбура куполе. Запис каже да је, по заповести краља

Мало је познато да је, поред милешевског „Белог анђела" „Плави анђео" у ариљској цркви светог Ахилија једна од најлепших фресака у свеколиком српском средњем веку

Драгутина, а у време краља Милутина, храм живописан 1296. године. Било је то време (ретке) слоге између браће краљева, Милутина и Драгутина, о чему, поред осталог, сведоче и једни од најлепших, умногоме идеализованих, портрета браће, са све Каталином, угарском принцезом удатом за Драгутина који је престо предао брату

Архангел Гаврило, доносилац благе вести – благовести; копија из Ариља у београдској Галерији фресака, рад Светислава Нандића.

НТИЈСКОПЛАВОМ

Краљ Драгутин као ктитор с моделом храма у руци, детаљ са фреске.

Црква светог Ахилија, осликана 1296. године, позната је и по портретима свих дотадашњих владара из династије Немањића, али и свих дотадашњих поглавара Српске православне цркве.

1282. године, али је и даље задржао високу титулу.

Извесно је да су цркву, једини храм на нашим просторима посвећен светом Ахилију, живописали грчки мајстори, безимени. И то тако добро да су фреске остале сачуване више од седам столећа, без обзира на то што су скоро један век биле изложене свакојаким временским (не)погодама пошто је црква толико била без крова. По свему, разлог загонетне неуништивости ваља потражити у тадашњем сликарском материјалу који је, по причи, краљ Драгутин плаћао златом, килограм боје – килограм злата.

Најпознатија је фреска Плавог анђела урађена византијскоплавом бојом, у оно време вреднијом и од злата. Историчарка уметности Тамара Огњевић о овом лику арханђела Гаврила оставила је овакав запис:

„...Анонимни живописац насликао је тог анђела како готово нематеријалан лебди високо на зиду олтарске преграде. Познаваоци уметности и иконографије препознаће у том ванредно лепом лику, заогрнутом у етерично плаву тунику сву од неба и светла, арханђела Гаврила, доносиоца благе вести, односно оног арханђела повлашћеног да девици Марији, али и васколиком свету најави зачеће Христово... Као да је живописац, стојећи високо на скели испред празног зида, намах пред собом имао живи модел и, надахнут и једновремено застрашен његовом... безвременом лепотом, ту исту лепоту и снагу у једном даху преточио у слику...".

Ни песник Бранко Миљковић, и да је хтео, није могао да ћути пред овом фреском. У песми поеми „Ариљски анђео" исписао је и ово:

„Овај конкретни Анђео, осветљен сам собом изнутра, да је у пустињи/ рекао би:/ шта ће ми нада ако не да сачувам ову пустињу. Да сиђе са зида/ рекао би:/ ово је предео који/ продужује љубав..." ■

П. Милатовић

Забавникове ЛОГ

ПАРНИ ДАТУМИ

1

У априлу 1963. године три уторка била су парног датума. Који је дан у седмици био 12. април? ■

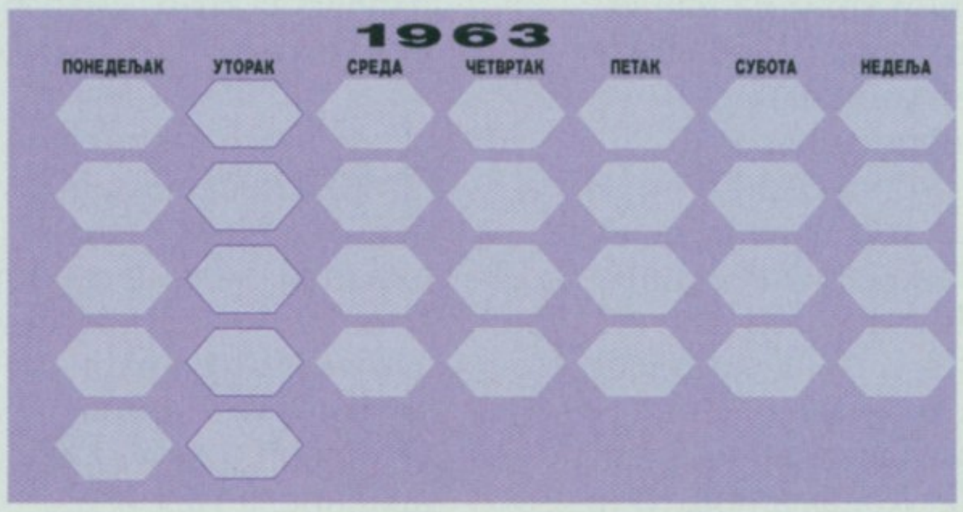

ЧУДНИ БРОЈЕВИ

4

Имате четири броја и њихов збир је 208. Ако се првом броју дода 3, другом броју одузме 3, трећи број помножи са 3, а четврти подели са 3, увек се добије један те исти број. Да ли можете одредити о којим бројевима је реч? ■

ПОПУНИТЕ!

2

У празне кружиће упишите бројеве 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 и 8, тако да се два узастопна броја не налазе у кружићима који су повезани једном дужи ■

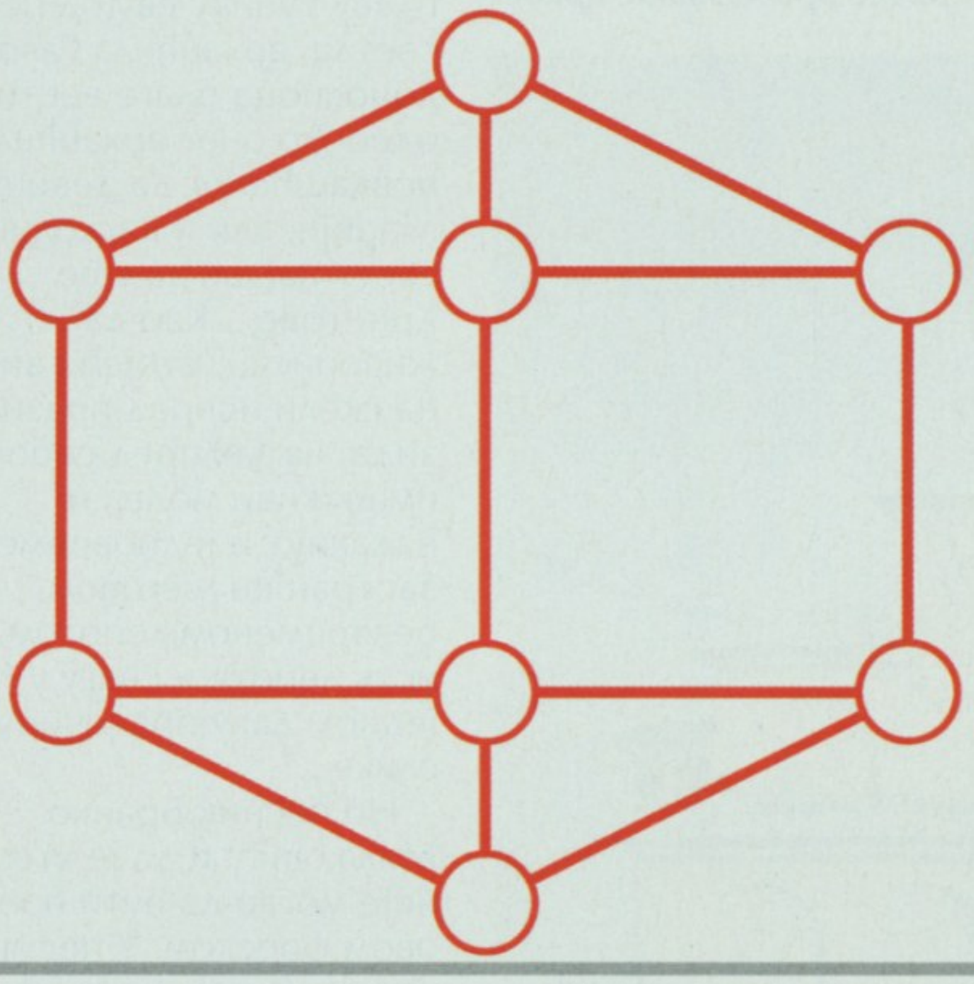

ЗАМЕНИТЕ!

5

Када уочите законитост, замените знак питања одговарајућим бројем ■

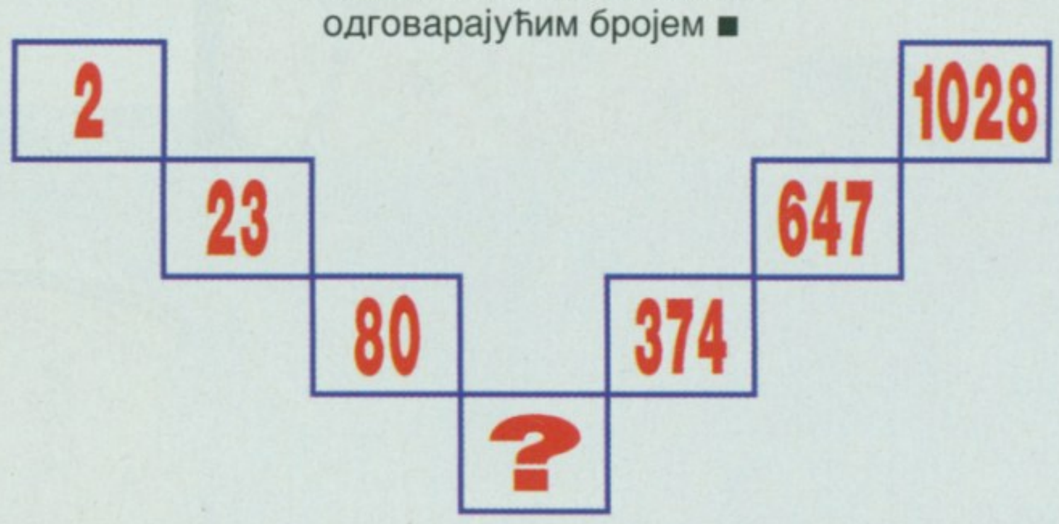

19 РУЖА

3

Вртлар је засадио 19 ружа распоредивши их у 9 редова, али тако да у сваком реду има по 5 ружа. Како је он то учинио? ■

МЕСТО СТАНОВАЊА

6

У сваком од четири града: Београду, Новом Саду, Нишу и Суботици, рођен је и сада живи по један од четири човека. Ниједан од њих не станује у месту свог рођења. Човек рођен у Београду не станује у Нишу. Место становања човека који је рођен у Суботици уједно је место рођења човека који станује у родном месту оног човека који станује у Новом Саду. Где станује човек који је рођен у Нишу? ■

ИЧКЕ загонетке

МАЛИ И ВЕЛИКИ ТОЧАК

7 Трактор пређе пут дужине 1 метар, ако предњи точак трактора начини један обртај, а 4 метра ако задњи точак начини један обртај. Колики пут пређе трактор ако на том путу предњи точак начини 42 обртаја више него задњи точак? ■

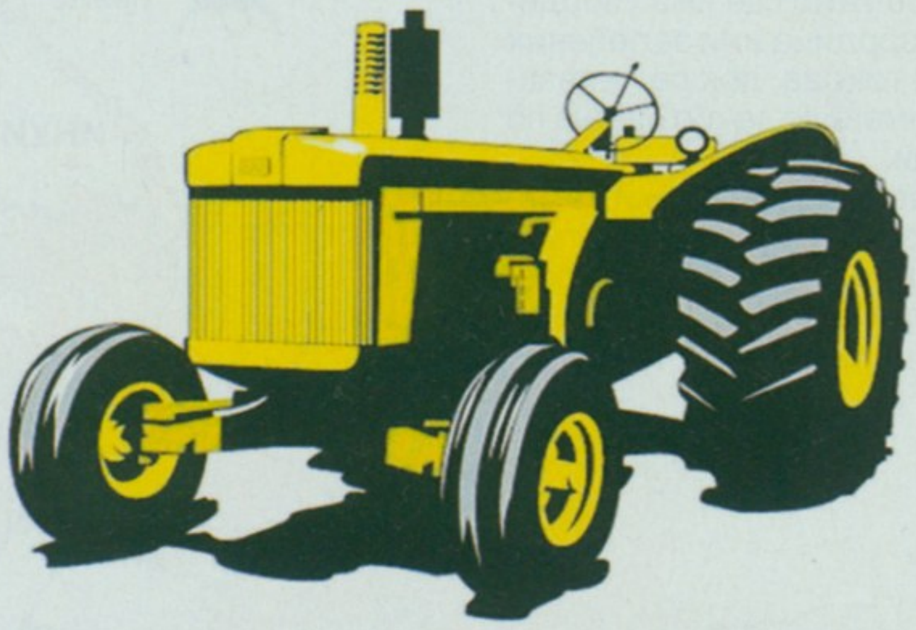

ПОДЕЛИТЕ!

8 Фигуру на слици поделите на 6 делова користећи само две праве ■

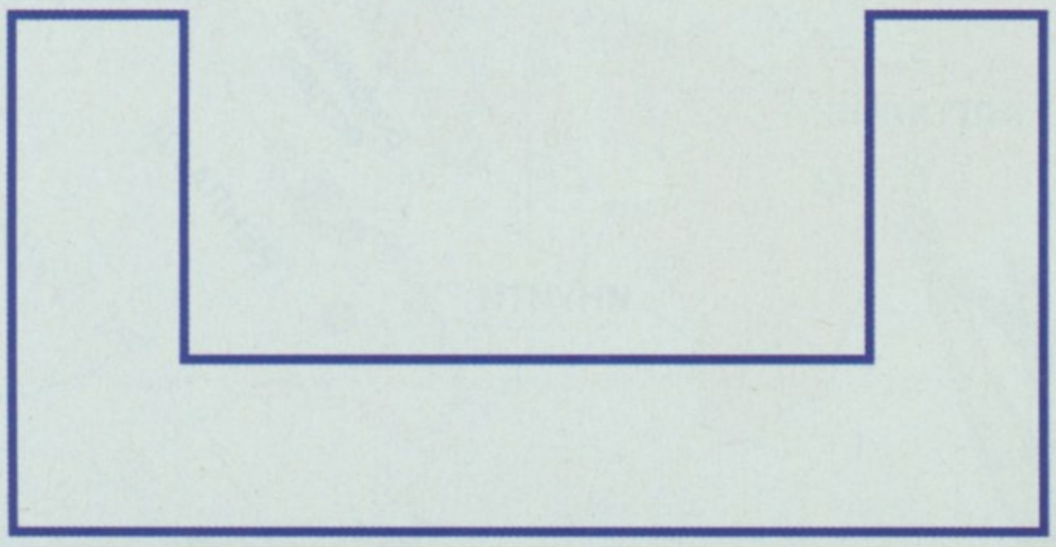

ИЗВИЂАЧИ

9 У кампу се налазе 4 групе извиђача и свака има исти број чланова. По 21 члан из сваке групе кренуо је у извиђачку акцију. Од извиђача који нису кренули може се оформити група чији је број једнак броју извиђача само једне групе. Колико извиђача има свака група? ■

НАВИЈАЧИ

10 У спортској хали налази се известан број гледалаца. На 2 навијача „Партизана" долазе 3 навијача „Звезде", а на 10 навијача „Партизана" 1 редар. Колико је у хали навијача „Партизана", „Звезде" и редара, ако се зна да је присутно укупно 3.120 гледалаца? ■

ПРЕБРОЈТЕ!

11 Колико на слици има различитих троуглова, а колико дужи? ■

РИБЊАК

12 У рибњаку се налази 25 гладних штука. Да би се заситила, једна штука мора да поједе 3 штуке (било гладне или сите). Колико највише штука може да остане у рибњаку, а да све које остану буду сите? ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

Решења на странама 64–65

САНКЕ

Дрвена направа са скијама најједноставнији је начин за превоз људи и робе по снегу и леду. Клизне површине не иду по снегу, него по танком слоју воде која настаје трењем. Онај ко вуче санке не повлачи њихову тежину и натоварени терет, већ мањи број килограма. Израчунато је да коњ упрегнут у санке тешке 15 килограма, с путником који је тежак 70 килограма, заправо вуче тежину од око 1,8 килограма.

Постоји много врста санки за превоз терета и људи, а ове које вам приказујемо уобичајене су за народе који живе у арктичким и околним пределима. У евроазијским областима санке обично вуку ирваси, док су у Америци за то задужени пси. Наиме, амерички северни јелени карибу нису припитомљени. У зависности од дужине пута и предела који треба да пређу, санке које вуку пси упрежу се редно или у облику лепезе. Први начин користи се тамо где има узбрдица и низбрдица или залеђених речних токова, док се лепезасти примењује за путовања по равници.

Наравно, има и санки намењених забави људи на снегу, а и међу њима има мноштво различитих модела ■

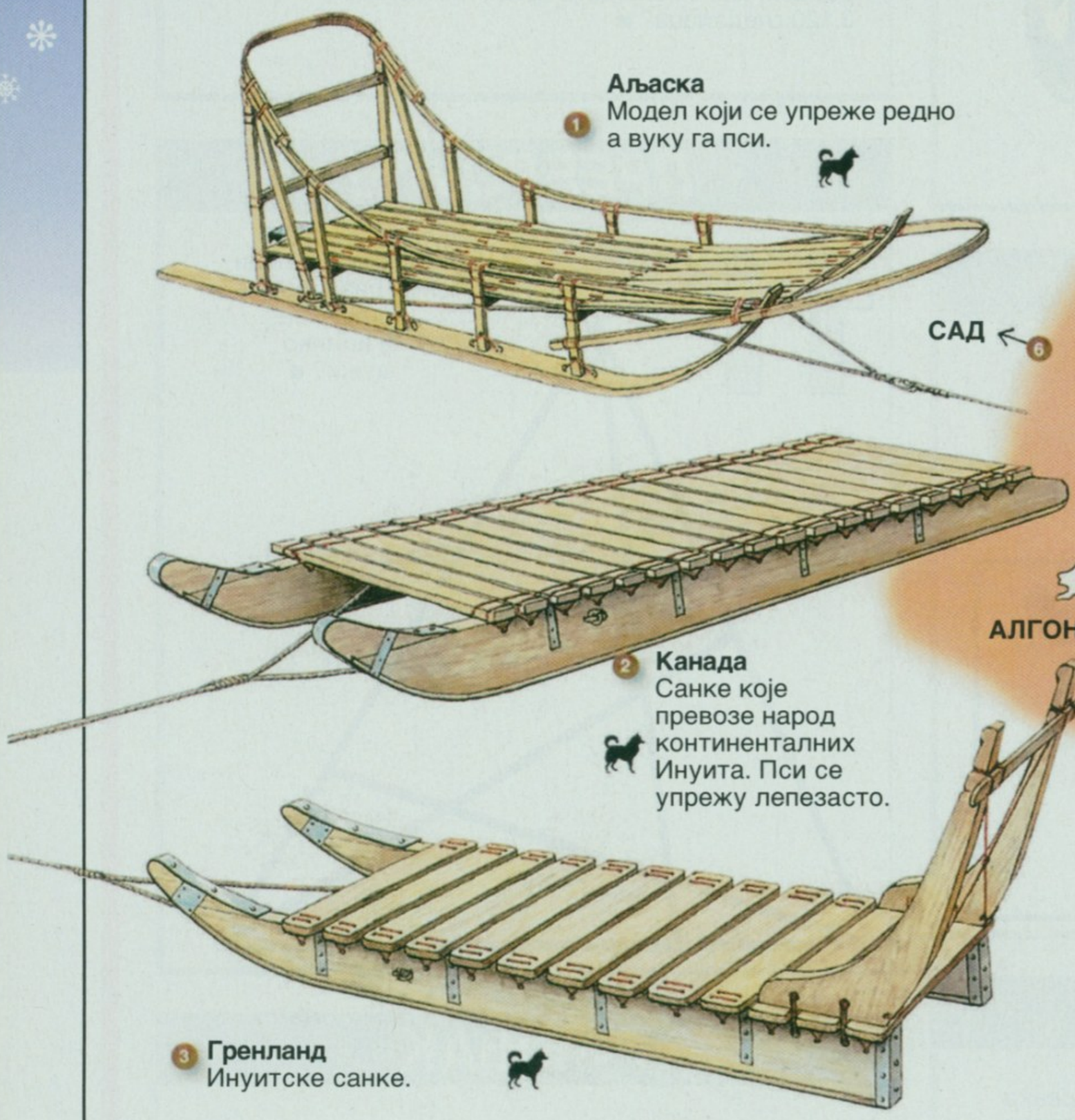

Аљаска
1 Модел који се упреже редно а вуку га пси.

Канада
2 Санке које превозе народ континенталних Инуита. Пси се упрежу лепезасто.

Гренланд
3 Инуитске санке.

Канада
4 Тобоганске санке Индијанаца, припадника лингвистичких група Алгонкино и Атабаска.

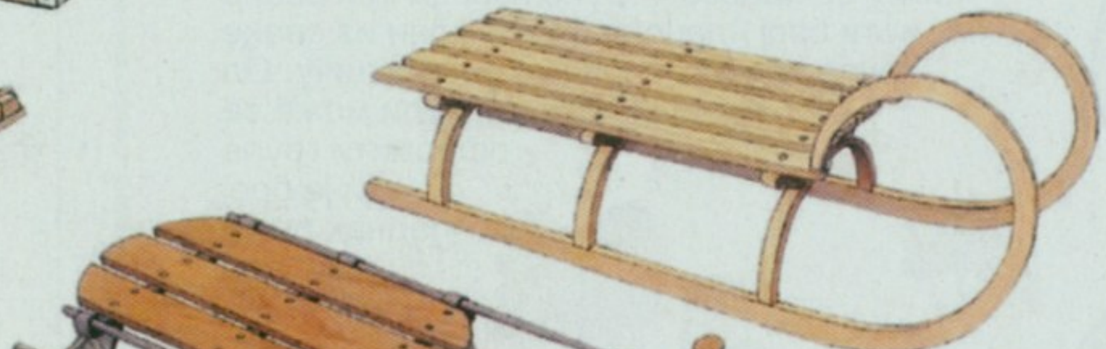

Европа
5 Мале санке за децу и одрасле.

Северна Америка
6 На оваквим санкама санкају се само деца.

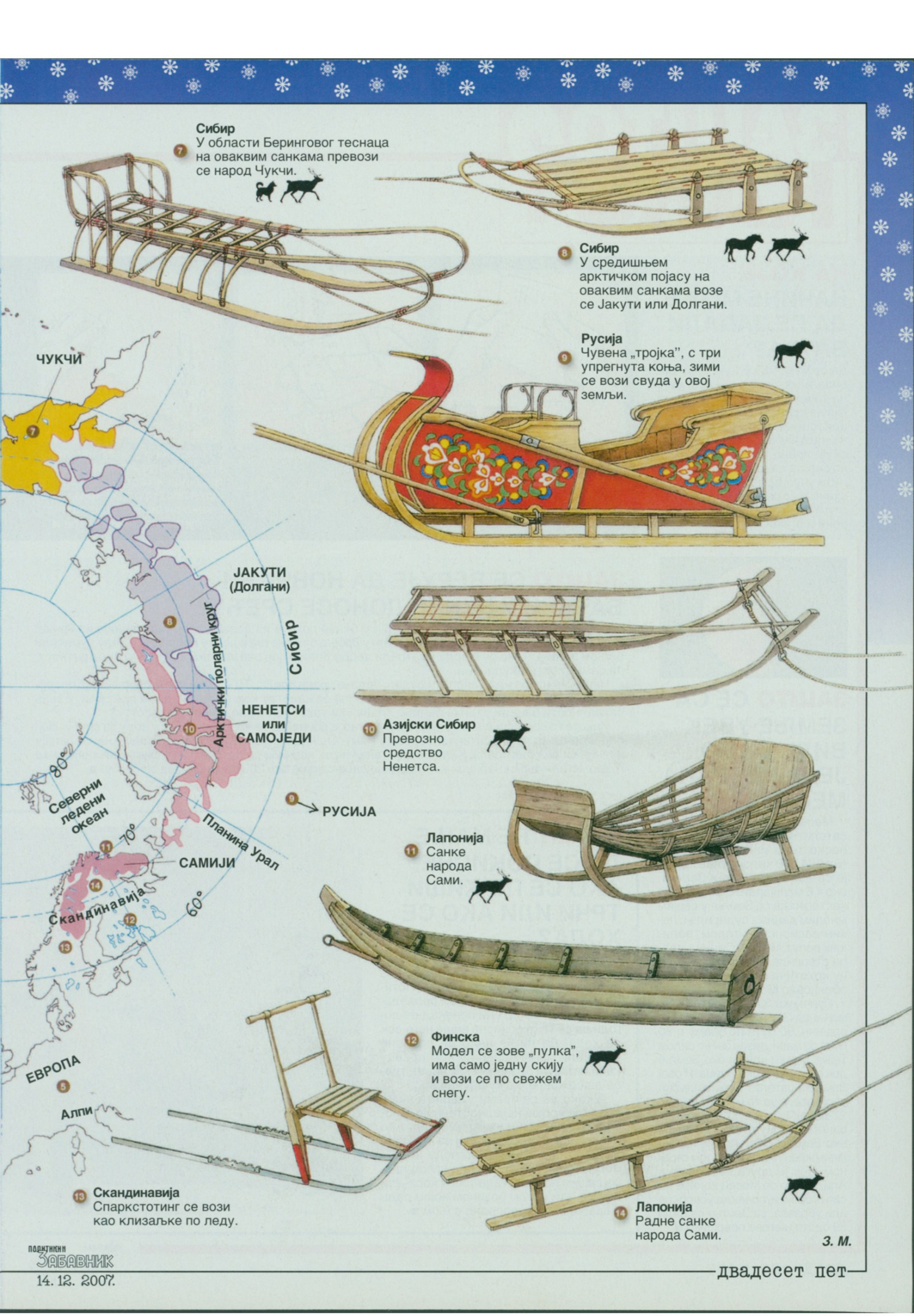

Сибир
7 У области Беринговог теснаца на оваквим санкама превози се народ Чукчи.

Сибир
8 У средишњем арктичком појасу на оваквим санкама возе се Јакути или Долгани.

Русија
9 Чувена „тројка", с три упрегнута коња, зими се вози свуда у овој земљи.

Азијски Сибир
10 Превозно средство Ненетса.

Лапонија
11 Санке народа Сами.

Финска
12 Модел се зове „пулка", има само једну скију и вози се по свежем снегу.

Скандинавија
13 Спаркстотинг се вози као клизаљке по леду.

Лапонија
14 Радне санке народа Сами.

З. М.

ЗАШТО? КАКО?

НА КОЈЕ НАЧИНЕ МОЖЕ ДА СЕ ЗАПАЛИ ВАТРА?

Да се уз помоћ упаљача и шибица лако запали ватра, није ни тајна ни вештина. Познато је и да трењем камена о камен или гранчице о гранчицу дрвета настају варнице, што изискује право умеће. Али, мало ко зна да се ватра може запалити и уз помоћ комада пластике и воде. А како се то постиже, објашњење је дато у речи и слици.

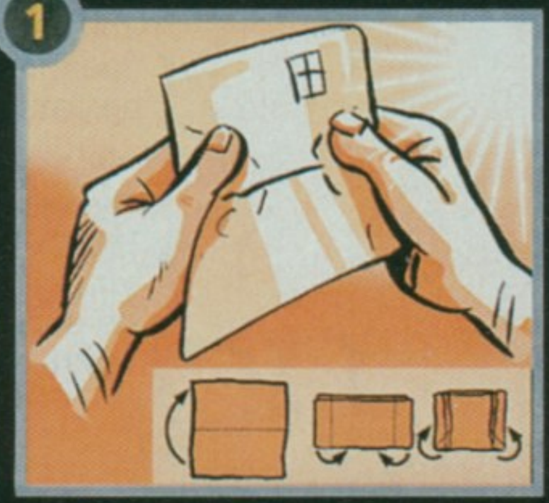

Од комада провидне пластике савијањем направити џакчић.

Сипати воду у џакчић.

Пластични џакчић напуњен водом поставити изнад гомиле гранчица и хартије, да Сунчева светлост пролази кроз њега, како би се постигао ефекат лупе и изазвала ватра ■

ЗАШТО СЕ СА ЗЕМЉЕ УВЕК ВИДИ САМО ЈЕДНА СТРАНА МЕСЕЦА?

Месец је Земљин природни сателит и уједно најближе небеско тело иако је удаљено око 384.400 километара. Верује се да је стар као и Земља, око 4,6 милијарди година и да је настао када се Земља у својим младим данима сударила с неким васионским телом, великим попут Марса. Силина удара створила је велику количину крхотина од којих се потом обликовао Месец.

Пречника 3.473, 3 километра, мањи од Земље 14 пута по површини, 50 пута по обиму и 80 пута по маси, везан за њу силом теже, Месец кружи око Земље док она кружи око Сунца. И овај Земљин сателит окреће се око своје осе, а за то му је потребно 27 дана, 7 сати и 11,5 секунди, баш колико му треба и да обиђе око Земље. Због тога је ка Земљи окренут стално истом страном, док је друга невидљива. Али, пошто се Месец колеба на својој орбити, понекад успорава или убрзава, са Земље се види 59 одсто његове површине ■

ЗАШТО СЕ ВЕРУЈЕ ДА НОВЧИЋИ БАЧЕНИ У БУНАР ДОНОСЕ СРЕЋУ?

Као и сви обичаји, и бацање новчића у бунар потиче из давних времена, тачније из Грчке. Познато је да су стари Хелени веровали у бројна божанства и сваку природну појаву тумачили вољом богова. Тако су и воду сматрали даром богова, јер она је у тим крајевима била реткост, па самим тим и скупоцена.

Наићи на извор или ископати бунар, била је права срећа. Због тога су их одржавали с посебном пажњом и, у страху да се не би замерили божанству које би могло да их пресуши, у знак захвалности бацали у њих новчиће плаћајући тако његову неизмерну милост.

Иако је то веровање давно престало, остао је обичај да се новчићи бацају у воду за срећу. Најбољи доказ за то је Фонтана ди Треви у Риму. Од када је подигнута 1735. године, у њу се бацају новчићи и пожели срећа. Када се фонтана чисти, новчићи се покупе и искористе за срећивање града. Италијански челници кажу да годишње сакупе око 200.000 „новчића за срећу” ■

ДА ЛИ ЋЕ МАЊЕ ДА СЕ ПОКИСНЕ АКО СЕ ПО КИШИ ТРЧИ ИЛИ АКО СЕ ХОДА?

Ко год се на киши нашао без кабанице или кишобрана био је мокар, без обзира да ли је трчао или ходао. Истина је да ако трчимо на киши проведемо мање времена, али понекад се догоди да се тако покисне више него док се хода. Да ли ће неко да покисне више или мање зависи у ком правцу капи падају и брзине којом човек треба да се креће, кажу научници.

А како да се према ударима кише усклади корак, најједноставније је објаснити сликовитим примером. Ако киша пада према вама или на вас, треба да трчите према заклону што је могуће брже. Ако пада под углом према вашим леђима, тада треба корачати или трчати истом брзином којом пада киша, односно упоредно с њом ■

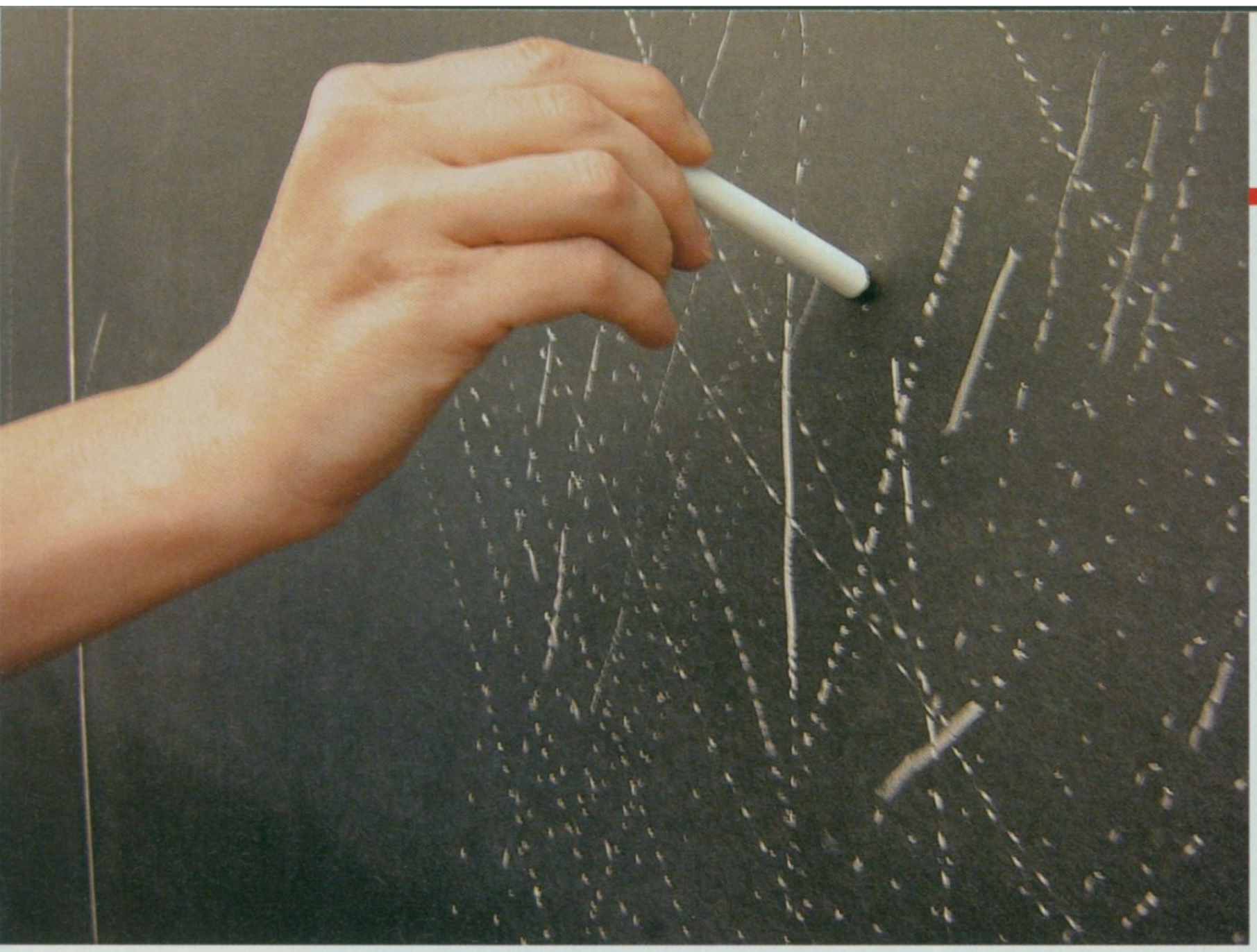

ЗАШТО КРЕДА ПОНЕКАД ШКРИПИ КАД СЕ ЊОМ ПИШЕ ПО ТАБЛИ?

Непријатно шкрипање креде по табли које пара уши, настаје кад се она неправилно држи услед приањања и проклизавања. Креда која се неправилно држи приања у почетку за површину, али кад се довољно нагне у односу на површину табле она одједном почне да клизи и трепери периодично ударајући о таблу, производећи шкрипав звук. Како ово треперење слаби, трење између креде и табле расте све док креда поново не прионе уз површину ■

ЗАШТО СУ ПАХУЉИЦЕ СНЕГА ШЕСТОКРАКЕ?

Пахуљице су најлепше и најсавршеније дело природе. Такав јединствен облик не би могао да створи ниједан уметник. А у свакој снежној олуји на земљу падне безброј пахуљица међу којима нема две једнаке.

Кад се вода замрзне, образује кристале. Молекули се образују и распоређују на посебан начин или добијају одређени геометријски облик. Молекула воде састоји се од три јединице – два атома водоника и једног кисеоника. Због тога се ова молекула кристалише у тространu или шестостранu геометријску фигуру. Вода која се замрзава и претвара у снег налази се у атмосфери у облику водене паре. Сићушни кристали који се образују носе ваздушне струје. Крећући се горе-доле, кристали се окупљају око честица прашине или капи кише. На стотине кристала окупи се око једног језгра и кад гомила постане довољно велика, почне да се спушта на земљу као пахуљица. Величина пахуљице зависи од температуре. Што је хладније, то су пахуљице ситније ■

ЗАШТО СЕ КЛОКОТАЊЕ ВОДЕ СЛАБИЈЕ ЧУЈЕ КАД ИСТИЧЕ ИЗ БОЦЕ НЕГО КАД СЕ У ЊУ СИПА?

Разлика у јачини клокотања воде или различита висина тона која се чује приликом сипања воде у боцу и њеног истицања настаје због ваздушног стуба у боци. Из звука који прати истицање воде издвајају се и појачано чују оне фреквенције које резонантно побуђују ваздушни стуб у боци. Међу овим фреквенцијама најјаче се чује најнижа. Њена вредност зависи од запремине ваздушног стуба. Уколико је запремина ваздушног стуба у боци већа, најнижа фреквенција је мања. Тако се вода кад истиче мање чује јер се повећава запремина ваздушног стуба у боци, а резонантна фреквенција опада. Кад се вода сипа у боцу, догађа се обрнут процес ■

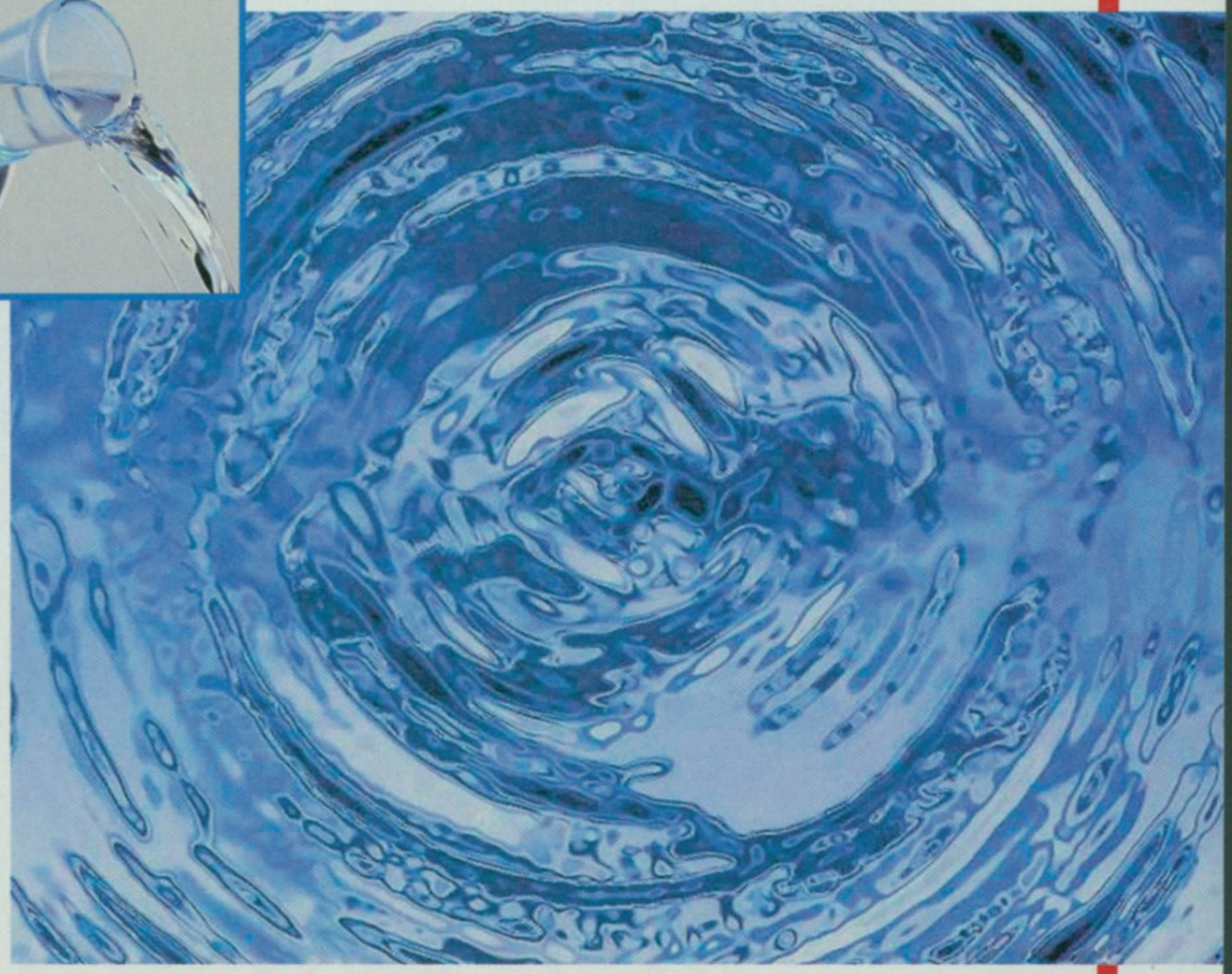

OXFORD

ШКОЛСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Аборицини ▸ Белгија

1

У ПЕТАК!!!

21. децембра

уз „Политикин Забавник”
први од 15 томова школске енциклопедије

ПОКЛОН свакОМ читаоцу

НАПИСАО
Жан Ван Хам

НАЦРТАО
Кристијан Денаје

ВЕЈН ШЕЛТОН
ИЗДАЈА

ЈЕДАН ФРАНЦУСКИ КАМИОНЏИЈА ОСУЂЕН ЈЕ У КАЛАҐЏИСТАНУ НА 30 ҐОДИНА ЗАТВОРА ЗАТО ШТО ЈЕ У САОБРАЋАЈНОЈ НЕСРЕЋИ УБИО НАЧЕЛНИКА ҐЕНЕРАЛШТАБА ОВЕ МАЛЕ БИВШЕ СОВЈЕТСКЕ КАВКАСКЕ РЕПУБЛИКЕ. НАЛАЗИ СЕ У ЗАПОРИЦКИ, КАЗНЕНОЈ УСТАНОВИ У БЛИЗИНИ ҐРАДА РАВНОҐОРА, НА СЕВЕРУ ЗЕМЉЕ.

ПОД ПРИТИСКОМ СИНДИКАТА, ФРАНЦУСКА УВОДИ ЕКОНОМСКИ ЕМБАРҐО КАЛАҐЏИСТАНУ. ТО НЕ ОДҐОВАРА АМЕРИЧКОМ МИЛИЈАРДЕРУ ХОРАСУ Т. КВЕЈЛУ, ЧИЈЕ ФРАНЦУСКО ПРЕДУЗЕЋЕ САМО ШТО НИЈЕ ПОТПИСАЛО ВРЕДАН УҐОВОР О ВАЂЕЊУ РУДЕ У ТОЈ ЗЕМЉИ.

ПРИТИСНУТ РОКОМ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ПОНУДЕ, КВЕЈЛ ОДЛУЧУЈЕ ДА РЕШИ СТВАР ТАКО ШТО ЋЕ ОТКЛОНИТИ УЗРОК НЕВОЉЕ: ИЗБАВИЋЕ ЛОАРЕА ИЗ ЗАТВОРА „СЛУЧАЈНО И БЕЗ ПРОЛИВАЊА КРВИ". ЗА ТО ЈЕ УНАЈМИО ВЕЈНА ШЕЛТОНА, ВРСНОГ ПУСТОЛОВА, СПЕЦИЈАЛИСТУ ЗА НЕМОҐУЋЕ ПОДУХВАТЕ.

УПРКОС НЕТРПЕЉИВОСТИ ПРЕМА КВЕЈЛУ И НЕПОВЕРЕЊУ У КАРИНИЈА, МИЛИЈАРДЕРОВОҐ СЕКРЕТАРА, ШЕЛТОН ПРИХВАТА ЗАДАТАК И ОКУПЉА ЕКИПУ. НА ПРВОМ МЕСТУ ЈЕ ЊЕҐОВ СТАРИ ДРУҐАР СЕР ЏОНАТАН БЕЛИНҐЕМ ЗВАНИ БЕЛИ, ИНАЧЕ ПРАВИ БАРОНЕТ, КОЈИ ЈЕ ПРОМЕНИО ЗВАЊЕ У ШВЕРЦЕРА ПО СРЕДЊЕМ ИСТОКУ.

ОНЕСТИ ҐУДНЕС, ПРОФЕСИОНАЛНА ОПСЕНАРКА ДРУЖЕЉУБИВОҐ СРЦА И ТЕЛА, И ХУАН, НАЈБОЉИ КАСКАДЕР НА МОТОРУ У ШПАНИЈИ, УПОТПУНИЛИ СУ ЕКИПУ. ТУ СУ ЈОШ И ПЈЕР МАДРИЈЕ, МЛАДИ БИВШИ АДВОКАТ БУРНЕ ПРОШЛОСТИ, И ВАНКО БОЈАЏИК, ОСТАРЕЛИ ПРОПАЛИ ҐЛУМАЦ КАЛАЧКОҐ ПОРЕКЛА СА ФРАНЦУСКИМ ДРЖАВЉАНСТВОМ.

СНАБДЕВЕНИ ЛАЖНИМ ПАСОШИМА И У ТРИ КАМИОНА, ПЕТ ЉУДИ И МЛАДА ЖЕНА ОКУПЉАЈУ СЕ У ИСТАНБУЛУ, ҐДЕ ИМ ЈЕДНА СТВАР ОДМАХ ПОСТАЈЕ ЈАСНА: КАКАВ ҐОД ДА ЈЕ ШЕЛТОНОВ ПЛАН, ЈЕДАН ОД ЊИХ МОРАЋЕ ДА СЕ УБАЦИ У ЗАПОРИЦКУ КАКО БИ УПОЗОРИО ЛОАРЕА О ОНОМЕ ШТО СЕ СПРЕМА. МАДРИЈЕ СЕ ЈАВЉА КАО ДОБРОВОЉАЦ.

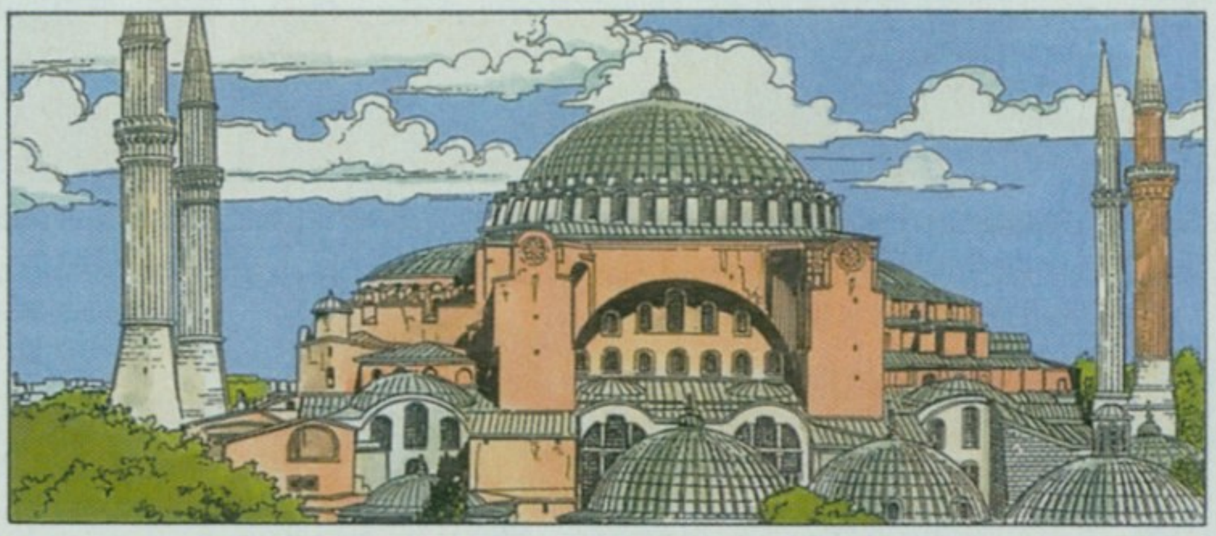

ТАДА ШЕЛТОН САЗНАЈЕ ДА СЕ ПЈЕР МАДРИЈЕ У СТВАРИ ЗОВЕ ПЈОТР МАДРЕК И ДА ЈЕ СИН ШЕФА ОПОЗИЦИЈЕ РЕЖИМУ У КАЛАҐЏИСТАНУ. ДА ЛИ БИВШИ АДВОКАТ ИҐРА ДВОСТРУКУ ИҐРУ У СЛУЖБИ ЗЕМЉЕ СВОҐ ПОРЕКЛА? ЗНАЈУЋИ ДА ЈЕ ОТКРИВЕН, УЖУРБАНО НЕСТАЈЕ У ЈЕДНОМ ОД КАМИОНА.

ИЛИ, ПАК, МАДРИЈЕ РАДИ ЗА ЈУЖНОАФРИЧКИ КОНЗОРЦИЈУМ КОЈИ СЕ НАДМЕЋЕ С КВЕЈЛОМ У ТРЦИ ЗА РУДНО БОҐАТСТВО КАЛАҐЏИСТАНА. У ВЕЛИКОМ БРОЈУ ПРЕВАРА У ТАЈНИМ ПОДУХВАТИМА, СВЕ ВРСТЕ ИЗДАЈА МОРАЈУ ДА СЕ РАЗМОТРЕ.

СУБОТА, 11. НОВЕМБАР, ТУРСКО-КАЛАЧКА ГРАНИЦА...

ГОСПОДИН И ГОСПОЂА РАЈАН? ГОСПОДИН ФУРШЕ? ЕВО ВАШИХ ПАСОША, СВЕ ЈЕ У РЕДУ! ДОБРО ДОШЛИ У КАЛАГЏИСТАН!

23·13 ПОБ·

STOP

ВИДИТЕ ДА ЈЕ СВЕ ДОБРО ПРОШЛО, БОЈАЏИК! МОЖЕТЕ ДА ПРЕСТАНЕТЕ ДА ДРХТИТЕ! И НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ОД ОВОГ ТРЕНУТКА НЕ РАЗУМЕТЕ НИ РЕЧ КАЛАЧКОГ!

ЈОШ НИ ТРАГА ОД МАДРИЈЕА?

НЕ! ЗНАО ЈЕ ДА ЋЕМО ПОКУШАТИ ДА ГА СТИГНЕМО! СИГУРНО ЈЕ ИШАО ДРУГИМ ПУТЕМ!

ВРУУМ!

ТЕХАС JVH·789

ОВО ЈЕ ЈЕДИНИ ГРАНИЧНИ ПРЕЛАЗ ИЗМЕЂУ ТУРСКЕ И КАЛАГЏИСТАНА!

МОЖЕ ДА ПРОЂЕ ПРЕКО ЈЕРМЕНИЈЕ ИЛИ ИРАНА! ВЕРОВАТНО ПРЕКО ЈЕРМЕНИЈЕ!

247 РАВНОГОР

ВОЕНН

БАЛКОЙ 851

ОСИМ АКО СЕ НИЈЕ ВРАТИО У ПАРИЗ!

ПРЕВИШЕ СЕ НАМУЧИО ДА УЂЕ У ЕКИПУ! НЕМАМ ПОЈМА ЗАШТО, АЛИ ТВОЈ ПРИЈАТЕЉ ПЈЕРО ЈЕ У КАЛАГЏИСТАНУ, МОЖЕШ ДА БУДЕШ СИГУРНА!

ДОБРО, ХАЈДЕ ДА НАЂЕМО НЕКО МИРНО МЕСТО ДА ПРОВЕДЕМО НОЋ! ВИШЕ ВОЛИМ ДА ДОЂЕМ У РАВНОГОР ПО ДАНУ!

НЕДЕЉА, 12. НОВЕМБАР...

НАШ ЦИЉ, ДЕЦО!

АКО СВЕ БУДЕ КАКО ТРЕБА, БИЋЕМО УНУТРА ЗА ЧЕТИРИ ДАНА!

СА ВЕЛИКИМ ШАНСАМА ДА НИКАД НЕ ИЗАЂЕМО!

ЗА ТУ ВРСТУ РИЗИКА ДОБИЋЕТЕ 500.000 ДОЛАРА, БОЈАЦИК! СТАНИТЕ ИСПРЕД МЕНЕ!

ШТА ХОЋЕТЕ ДА УРАДИТЕ?

ВОЕННАЯ ЗОНА

ДА СВИМА НАМА ОБЕЗБЕДИМ БОРАВИШНУ ДОЗВОЛУ У РАВНОГОРУ! ПОКРЕНИ МОТОР, ОНЕСТИ!

ЧУВАРИ ИЗ ЗАПОРИЦКЕ ИМАЈУ ДОГЛЕДЕ! А ПОШТО СМО У ВОЈНОЈ ЗОНИ, У КОЈОЈ ЈЕ ЗАБРАЊЕНО ЗАУСТАВЉАЊЕ...

...ТРЕБА САМО ДА ЧЕКАМО!

ВРРР! ВРРР! КРРР! КРРР! КРРР!

КАО ШТО ВИДИТЕ, НИЈЕ ИМ ДУГО ТРЕБАЛО!

НЕ МОЖЕТЕ ОВДЕ ДА СЕ ЗАУСТАВЉАТЕ. МОРАТЕ ОДМАХ ДА КРЕНЕТЕ!

СОРРУ, НЕ РАЗУМЕМО КАЛАЧКИ... МИ НЕ ГОВОРИТИ КАЛАЧКИ...

МИЛИЦИЯ

АХ... АМЕРИКАНЦИ?

ДЕЈВ И МАРГАРЕТ РАЈАН, У ТУРИСТИЧКОЈ ПОСЕТИ ВАШОЈ ЛЕПОЈ ЗЕМЉИ СА НАШИМ ФРАНЦУСКИМ ПРИЈАТЕЉЕМ ЕТЈЕНОМ ФУРШЕОМ!

И МИ БИСМО ВОЛЕЛИ ДА НАСТАВИМО ПУТ, АЛИ КОЛА СУ У КВАРУ! МИСЛИМ ДА ЈЕ НЕШТО ЗАПУШИЛО КАРБУРАТОР!

АХ!

НЕДЕЉА ЈЕ, АЛИ ГАРАЖА ЋЕ ПОСЛАТИ КОЛА ЗА ВУЧУ! ОСТАВИТЕ КЉУЧЕВЕ У АУТОМОБИЛУ И ПРЕБАЦИТЕ КОФЕРЕ У ПРТЉАЖНИК МОЈИХ КОЛА! ЈА ЋУ ВАС ОДВЕСТИ!

ОНА ЗГРАДА ПРЕД КОЈОМ СМО БИЛИ, ЈЕ ЛИ ТО НЕКА КАСАРНА?

НЕ. ЗАПОРИЦКА ЈЕ СТАРИ ДВОРАЦ ПРЕТВОРЕН У ЗАТВОР!

РАВНОГ

МИЛИЦИЯ

1101.

РАВ 536

ВЕОМА ДОБРО ГОВОРИТЕ НАШ ЈЕЗИК, ИНСПЕКТОРЕ!

КОМЕСАР, ГОСПОЂО РАЈАН, ЈА САМ КОМЕСАР ПОЛИЦИЈЕ У РАВНОГОРУ! СТАЖИРАО САМ ДВЕ ГОДИНЕ У ГРАДСКОЈ ПОЛИЦИЈИ У ЧИКАГУ!

ВАША КОЛА БИЋЕ ПОПРАВЉЕНА СУТРА! САВЕТУЈЕМ ДА СЕ СМЕСТИТЕ У ПАНСИОН С ДРУГЕ СТРАНЕ ТРГА!

МИЛИЦИЯ

ТУ НЕЋЕТЕ НАЋИ УДОБНОСТ ВЕЛИКИХ ХОТЕЛА НА КОЈЕ СТЕ СИГУРНО НАВИКЛИ, АЛИ ГОСПОЂА МУРАЈ, УДОВИЦА КОЈА ДРЖИ ПАНСИОН, ОДЛИЧНА ЈЕ КУВАРИЦА!

СИГУРАН САМ ДА ЋЕ ТО БИТИ САВРШЕНО! НЕ ЗНАМО КАКО ДА ВАМ ЗАХВАЛИМО, КОМЕСАРЕ!

ГОСТИНИЦА РЕСТОРАН

НЕМА НА ЧЕМУ, ЗАБОГА! НЕМАМО СВАКИ ДАН ЗАДОВОЉСТВО ДА ДОЧЕКУЈЕМО ПОСЕТИОЦЕ ИЗ ИНОСТРАНСТВА! РАВНОГОР ЈЕ МАЛИ ГРАД И...

?!?

ВРУУМ!

ШКРИИП! ШКРИИП!

ЈОШ ЛИТАР ЈЕДАН ДОБРОГ ВИНА ДАЈТЕ НАМА ВИ, ДА КРЕНЕМО С ПЕСМОМ СЛОЖНО СВИ! ЈОШ ЛИТАР ЈЕДАН...

17 PAB

ДОБРОГ ВИНА ДАЈТЕ НАМА ВИ, ДА КРЕНЕМО....

ВРУУУ!

...С ПЕСМОМ СЛОЖНО СВИ! БАР ЛИТАР ЈЕДАН ДОБРОГ ВИНА ДАЈТЕ НАМА ВИИИ...

MAN

05 - 98-MP

МА... ЈЕ Л' ОВАЈ ПОЛУДЕО!?

JAXYYY!

DENAYER + VAN HAMME

ПУСТИТЕ МЕ, БАНДО МАЈМУНА! ХИК! НИШТАРИЈЕ... ХИК! БЕДНИ ТРОЦКИСТИ!

ЛЕПО ВАМ КАЖЕМ ДА МЕ ПУСТИТЕ, ГЛУПЕРДЕ НАЈОБИЧНИЈЕ!

СКИДАМ КАПУ ПЈЕРОУ! ИМА СРЦЕ!

ПРЕТПОСТАВЉАМ ДА СЕ ТИ РАЗУМЕШ У ТЕ СТВАРИ, АЛИ ЈА БИХ ЖЕЛЕО ДА ЗНАМ КАКВУ ТАЧНО ИГРУ ИГРА!

НАШУ, ЗА САДА! ПОД УСЛОВОМ ДА Г'А ПАНДУРИ ПОШАЉУ У ЗАПОРИЦКУ, КАО ШТО СМО ПРЕДВИДЕЛИ!

ДОБРО, ДА СЕ ПРЕСЛИШАМО! ПРИМЕТИО САМ КЛИНИКУ ДОКТОРА МЕЧЕЈЕВА НА ЈУЖНОМ ИЗЛАЗУ ИЗ МЕСТА! ТО ЈЕ ЈЕДИНА У ГРАДУ! ПО КАРИНИЈЕВИМ РЕЧИМА, МЕЧЕЈЕВ ДВА ПУТА НЕДЕЉНО ПОСЕЋУЈЕ АМБУЛАНТУ У ЗАПОРИЦКИ!

Е ТУ ТИ СТУПАШ НА СЦЕНУ, ЛЕПОТИЦЕ!

ММХ.. ДОБРО МИРИШЕ! ШТА ЈЕ ТО ?

ТО ЂУРЕК!

ОВЧИЈИ КАРЕ ДИНСТАН С ЛУКОМ, ПАТЛИЏАНОМ, ПАРАДАЈЗОМ И ПАПРИКОМ! ЂУРЕК ЈЕ СПЕЦИЈАЛИТЕТ ОВОГ КРАЈА!

ДОБАР ЗА ЈАЧАЊЕ!

ХОЋЕТЕ ЛИ ЈЕСТИ СА НАМА, КОМЕСАРЕ?

НЕ, ХВАЛА, ЖЕНА МЕ ЧЕКА НА ВЕЧЕРУ! АЛИ, РАДО ЋУ ПОПИТИ ЧАШУ ВИНА!

НОЋАС ЋЕ СИГУРНО ПАСТИ СНЕГ! КОД НАС ЗИМА ПОЧИЊЕ РАНО! ЈЕСТЕ ЛИ СЕ ДОБРО СМЕСТИЛИ?

ВЕОМА ДОБРО, ХВАЛА! ОВАЈ ПАНСИОН ЈЕ ПРЕСЛАДАК!

А И ЂАЗДАРИЦА! ЗАР НЕ, ЕТЈЕН?

УОСТАЛОМ, МИСЛИМ ДА САМ ПРИМЕТИЛА ДА ВАС НЕ ЗАНИМА ЊЕНА ХРАНА! АХ, ТИ ФРАНЦУЗИ... ЊИХОВО СРЦЕ ЈЕ ХОТЕЛ У КОМЕ УВЕК ИМА СЛОБОДНИХ СОБА!

ММХ... ПРИЈА ОВО ВИНЦЕ ИЗ СУРАМА НАКОН ДАНАШЊИХ УЗБУЂЕЊА!

КАД СМО КОД ТОГА, КОМЕСАРЕ, ШТА СТЕ УРАДИЛИ С ОНИМ КАМИОНЏИЈОМ ШТО ЈЕ УДАРИО У ВАША КОЛА? РЕКЛО БИ СЕ ДА ЈЕ БИО ПИЈАН!

КАО ЧИТАВА РУСКА ДИВИЗИЈА! ПОСЛАО САМ ГА У ЗАПОРИЦКУ ДО СУЂЕЊА! ПОЈЕШЋУ СВОЈУ ПАРТИЈСКУ КЊИЖИЦУ АКО НЕ ДОБИЈЕ ТРИ ГОДИНЕ!

У МЕЂУВРЕМЕНУ ИДЕМ ПЕШИЦЕ! ТО СУ БИЛА НАША ЈЕДИНА КОЛА!

ЈЕ ЛИ ТАЈ МОМАК КАЛАК?

НИЈЕ, ФРАНЦУЗ ЈЕ! НЕКИ ШАБЕР, ПО ПАПИРИМА!

ЧЕСТО ИМАМО МУКЕ СА ТИМ СТРАНИМ КАМИОНЏИЈАМА КОЈИ ПРОЛАЗЕ КРОЗ НАШУ ЗЕМЉУ! ДОБРО, МОРАМ ДА ВАС НАПУСТИМ, ЗОВУ БРАЧНЕ ОБАВЕЗЕ! ЖЕЛИМ ВАМ ЛАКУ НОЋ!

МАДРИЈЕ ЈЕ НА МЕСТУ, МОЖЕМО ДА ПРЕЂЕМО НА ДРУГИ ЧИН!

НИКАД НЕЋЕМО УСПЕТИ, ШЕЛТОНЕ! ВАШ ПЛАН ЈЕ ЧИСТА ЛУДОСТ!

УПРАВО ЗБОГ ТОГА ЋЕ И УСПЕТИ, БОЈАЏИК! ВИДЕЋЕТЕ, БИЋЕ ТО УЛОГА ВАШЕГ ЖИВОТА! АЛИ, ОНЕСТИ И ЈА ПРВО МОРАМО НА СЦЕНУ!

И НЕКОЛИКО ЧАСОВА КАСНИЈЕ...

ГОСПОЂО МУРАЈ! ГОСПОЂО МУРАЈ!

ШТА ДОГОДИЛО?

МОЈА ЖЕНА ЈЕ МНОГО БОЛЕСНА... ВИСОКА ТЕМПЕРАТУРА! ТРЕБА ЗВАТИ ЛЕКАРА! ЖЕНА БОЛЕСНА... ЗВАТИ ЛЕКАРА...

ЛЕКАР НЕ ДОЋИ НОЋУ! БОЉЕ ОДВЕСТИ ЖЕНУ БОЛНИЦИ!

АЛИ, МОЈА КОЛА СУ У ГАРАЖИ, ПОКВАРЕНА СУ!

ЈА ЗВАТИ БОЛНИЦУ! ОНИ ПОСЛАТИ КОЛА...

ОХ, ХВАЛА, ГОСПОЂО МУРАЈ! ХВАЛА, ХВАЛА...

НЕ БРИНИ, ДРАГА, БИЋЕШ У ДОБРИМ РУКАМА!

ПРЕСТАНИ ДА ГЛУМАТАШ И ПРИЂИ МИ, ДРАГИ МОЈ...

ТИ СИ КРАЉ НИШТАРИЈА, ВЕЈНЕ ШЕЛТОНЕ! ИПАК СИ МОГАО ДА МИ ДАШ ЗАВОДЉИВИЈУ УЛОГУ!

ОДЛИЧНО СЕ СНАЛАЗИШ, ПРИНЦЕЗО! САМО НАСТАВИ!

ПОНЕДЕЉАК, 13. НОВЕМБАР...

НЕ БРИНИТЕ, ГОСПОДИНЕ РАЈАН, БЕЗ СУМЊЕ СЕ РАДИ О БЕЗАЗЛЕНОМ ТРОВАЊУ ХРАНОМ! ОБАВИЋЕМО СВА ПОТРЕБНА ИСПИТИВАЊА!

ая помощь 113

Приемное отделение

ПЛАТИЋУ СВЕ ШТО ТРЕБА, ДОКТОРЕ! У ДОЛАРИМА! АЛИ, МОЛИМ ВАС, ИЗЛЕЧИТЕ ЈЕ БРЗО!

НАРАВНО! ИЗВИНИТЕ, МОРАМ ДА ТЕЛЕФОНИРАМ!

ТО ЈЕ ДИРЕКТОР ЗАТВОРА КОЈИ СЕ НАЛАЗИ НЕДАЛЕКО ОДАВДЕ! ИДЕМ У ЊИХОВУ АМБУЛАНТУ СВАКОГ ПОНЕДЕЉКА И ЧЕТВРТКА ПРЕ ПОДНЕ!

ВИ СТЕ ЈЕДИНИ ЛЕКАР У РАВНОГОРУ?

НЕ, ИМА ИХ ЈОШ ТРОЈИЦА! АЛИ, ЈЕДАН ЋЕ УБРЗО У ПЕНЗИЈУ! ДОЗВОЉАВАТЕ?

ПИППИППИП!

ДОЂИТЕ, ГОСПОДИНЕ РАЈАНЕ, ОДВЕШЋУ ВАС ДО СОБЕ ВАШЕ СУПРУГЕ! АХ... ЗАМАЛО ДА ЗАБОРАВИМ ПРОПУСНИЦУ ЗА ЗАПОРИЦКУ!

НАЖАЛОСТ, НИСАМ МОГАО ДА ЈЕ СТАВИМ У ЗАСЕБНУ СОБУ, ПОШТО НЕМАМО МЕСТА!

КАЛАГЏИСТАН НИЈЕ БОГАТА ЗЕМЉА! МОРАМО ДА СЕ СНАЛАЗИМО!

АЛИ, ИМАМО ДОБРЕ ЛЕКАРЕ, ВЕРУЈТЕ МИ!

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ПОЛИТИКА АД и ПОЛИТИКА БАЗАР

Само 400 динара

У продаји!

БОЖИЋНИ ПАКЕТ

Јединствен поклон поводом најлепшег хришћанског празника рођења Исуса Христа за вас, вашу породицу, рођаке и пријатеље

У овом БОЖИЋНОМ ПАКЕТУ налазе се:

- **Парица** коју ћете ставити у чесницу да донесе срећу вама и вашој породици

- Књига «**Божић**» из које ћете сазнати све о овом најрадоснијем хришћанском празнику

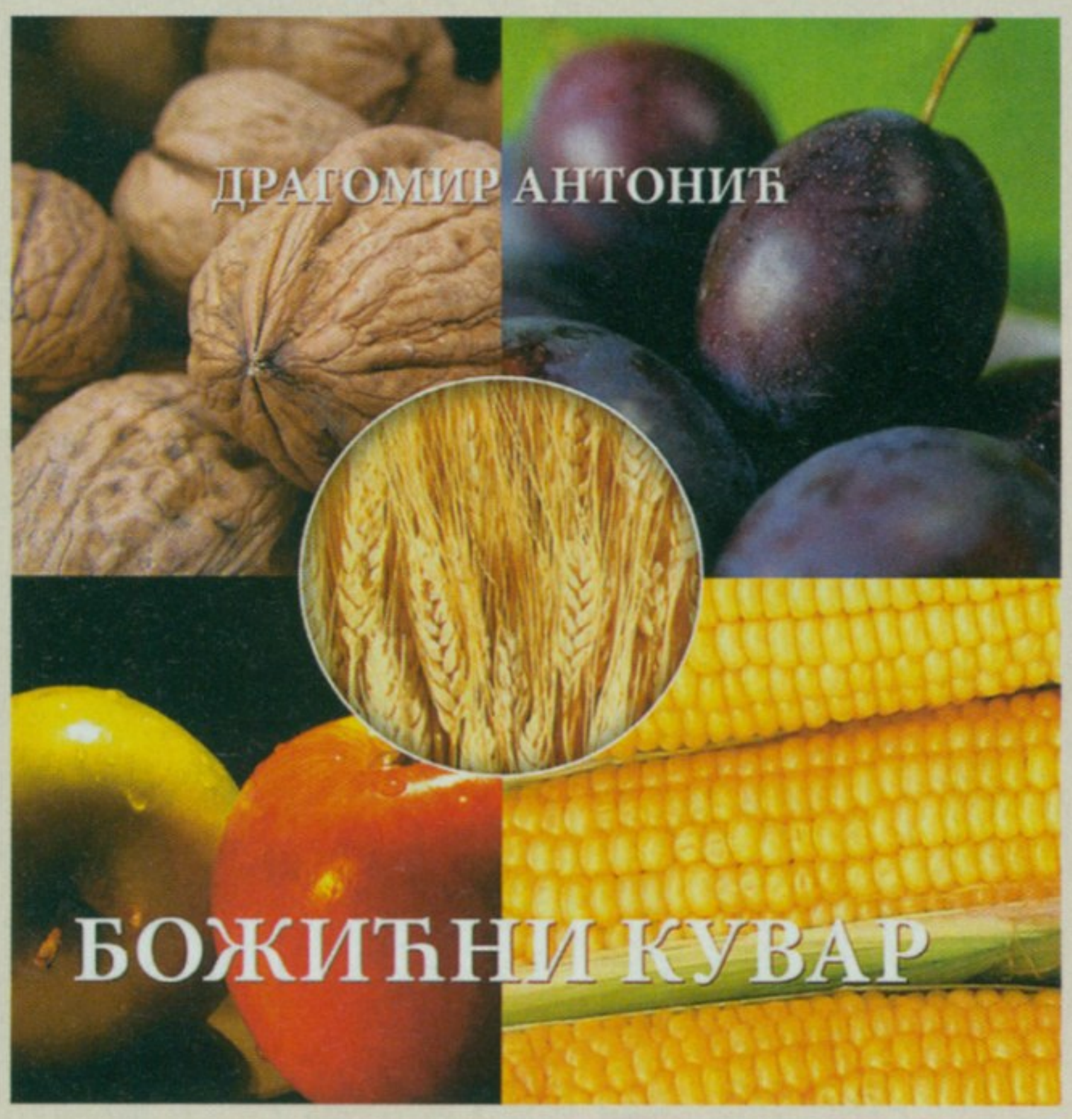

- Књига «**Божићни кувар**» Драгомира Антонића са посним јелима за Бадње вече и мрсним јелима за Божић

- ЦД са 16 најлепших божићних песама

Idealno!

Idealan odnos Ca i Mg

Element	Life MINAQUA	Evian
Mg	28 mg/l	24 mg/l
Ca	72 mg/l	78 mg/l

124725

ЕНИГМАТИКА

ФУДБАЛСКИ АНАГРАМ

Б(Л)ИСТА ОБАСЈАН УГОДАН ТЕРЕН

СЛОГОВНИ КВАДРАТ

1	2	3	4
2			
3			
4			

А, ВИ, ДО, ДО, И, И, ЈА, ЈА, КИ, КИ, ЊЕ, СЕ, ТИ, ТИ, ЦА, ЦА.

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО: **1. Јапански борилачки спорт (слика), 2.** Посејати до краја, **3.** Назеб, **4.** Додиривање ■

ХАОС УКРШТЕНИЦА

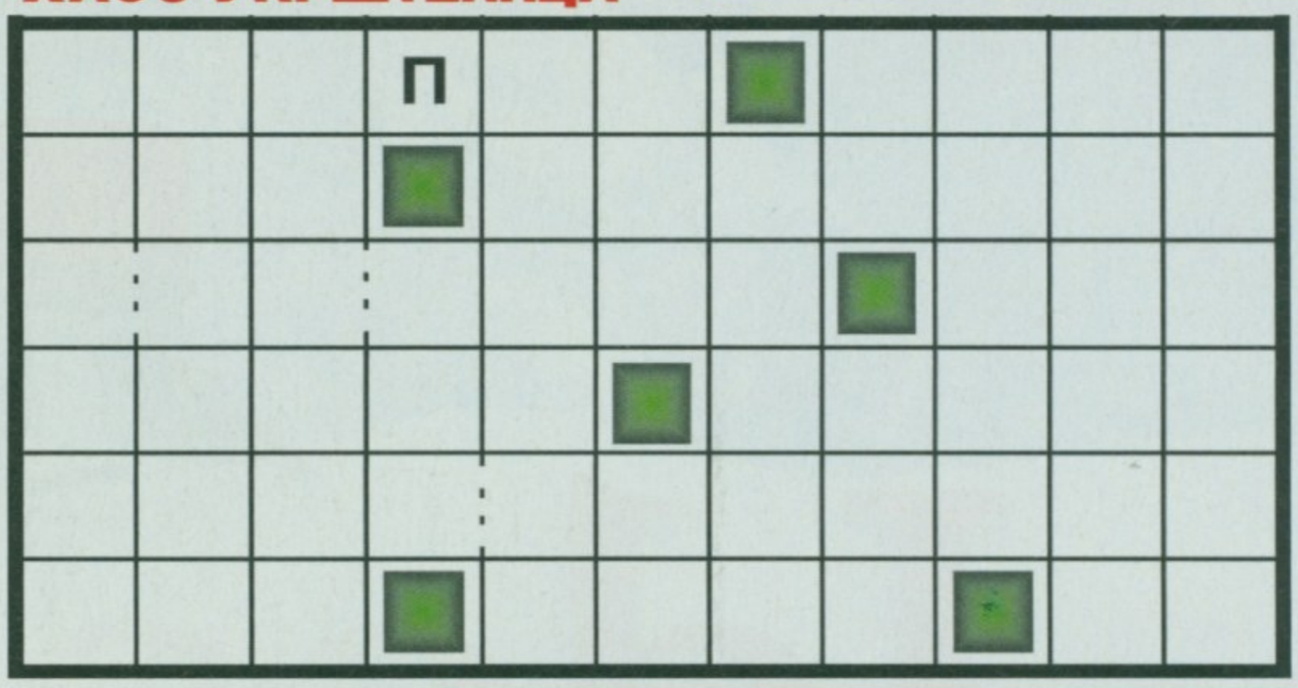

Описи у овој укрштеници су помешани. Ваш задатак је да за сваки појам нађете одговарајуће место у укрштеници.

Име и презиме музичара са слике – Карика ланца – Име певачице Рос – Место блаженства – Крш, голет – Било кад – Фудбалер, Душан – Књига са списком имена – Афричка држава (главни град Каиро) – Аутомобилска ознака за Мароко – Самогласник и сугласник – Амерички реп музичар – Лакрдијаш у старогрчкој комедији – Наш некадашњи фудбалски ас, Стјепан – Стручњак за грађу тела – Наплавина, оно што река нанесе – Бактерија округлог облика – Главни град европске државе – Дабоме, свакако – Држава у САД – Место код Бјеловара – Задах – Иста слова – Индустријска биљка – **Инструмент музичара са слике** ■

СЛАГАЉКА

Називе шест биљака из пописа распоредите у мрежу водоравно, како бисте у дијагоналним пољима добили назив дрвета са слике.

БАМБУС, ЈАБЛАН, КЕСТЕН, КРУШКА, РАКИТА, ТОПОЛА ■

ПОГАЂАЉКА

ЊУЈОРК (1)
ТОРИНО (2)
ЛУСАКА (2)
ПЕКИНГ (2)
БЕРЛИН (3)
СОФИЈА (3)
? ? ? ? ? ? (6)

Бројеви у заградама казују колико је „погођено" слова из траженог појма. Решење ћете добити анаграмирањем ■

СКАНДИНАВКА

	НАЈБРЖИ МИШ ИЗ ЦРТАЋА (слика)	ФУДБАЛСКИ КЛУБ ИЗ МАДРИДА	МЕЂУНАРОДНИ ЈЕЗИК	ВРСТА ПТИЦЕ	ОБРАЂИВАЧ МУЗИЧКОГ ДЕЛА
ЗАБРИНУТОСТ					
ЧУВАР РЕДА					
МУЖЕВА СЕСТРА					
САМОГЛАСНИК И СУГЛАСНИК			РАЧУН (скр.) / ЛЕПОСАВА ОДМИЛА		
ГРАМ		НЕИСТИНА / РАД ЦЕНЗОРА			

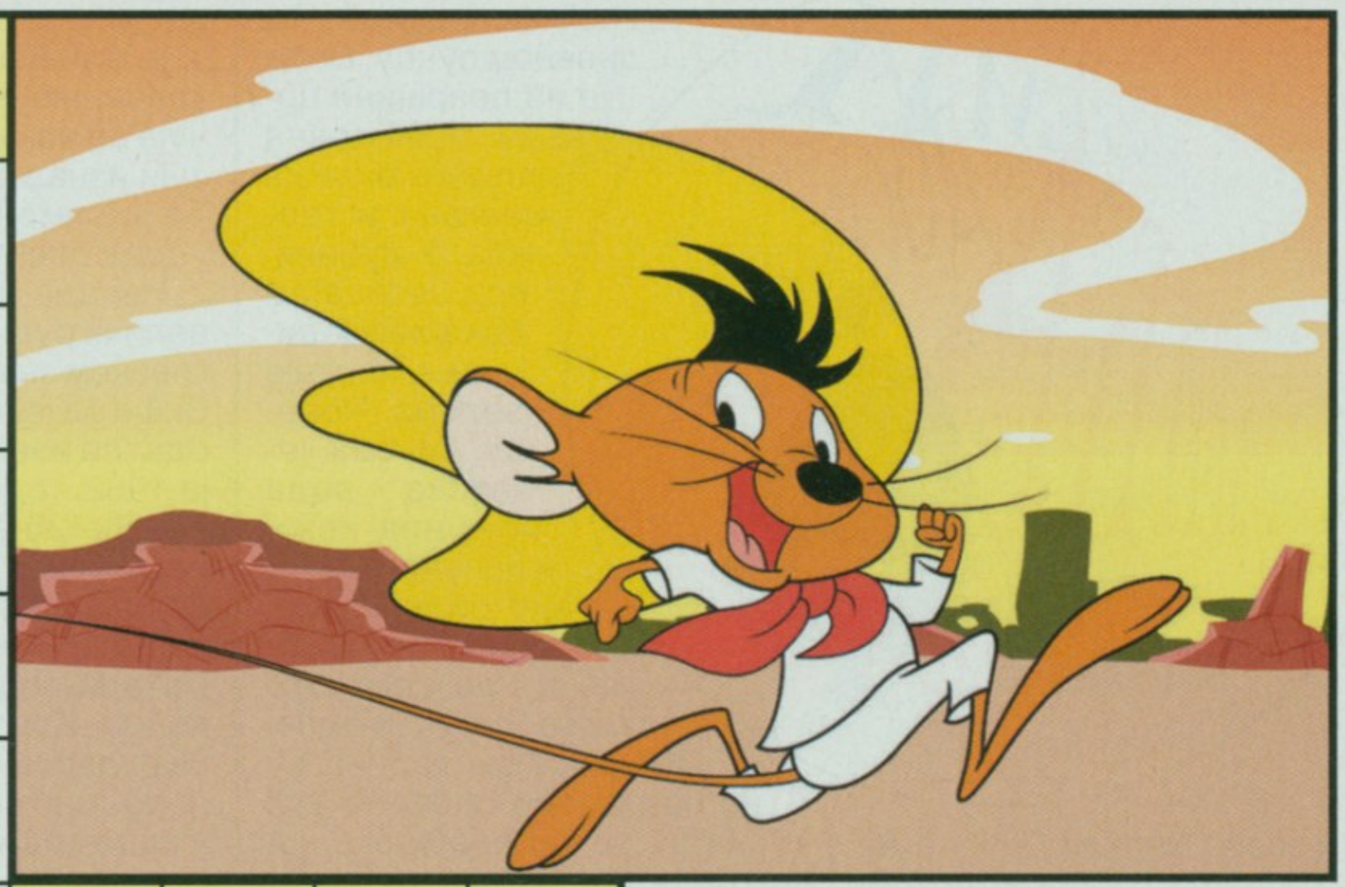

						ПРИПАДНИК МОНГОЛСКОГ ПЛЕМЕНА	УДОЛИНА	МИТСКИ КРАЉ ИТАКЕ	ПОПУЛАРНА ПЕВАЧИЦА
БРОЈЕМ ИЗРАЖЕН СТЕПЕН ЗНАЊА (мн.)									
СТАДИОН У БУДИМПЕШТИ				ГЛУМАЦ БАЈИЋ / МОРСКИ СИСАР					
ОЗНАКА					НАЈЗДРАВИЈЕ ПИЋЕ / ГЛУМАЦ САВАЛАС				
ПРВО СЛОВО СТАРЕ АЗБУКЕ			ТИП СЛОВА / ОБЛАСТ У НЕМАЧКОЈ						
УКРАСНА СВЕТИЉКА НА ТАВАНИЦИ							СИЛИЦИЈУМ / ДРВНА ИНДУСТР.		
ДУГ ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД				ПРЕДВОДНИК, ВОЂА / ДИНАР					
ВЕЛИКО ИТАЛИЈАНСКО ОСТРВО									

АНАГРАМ (+м)

ДА Л' МЕ ВИДЕ?

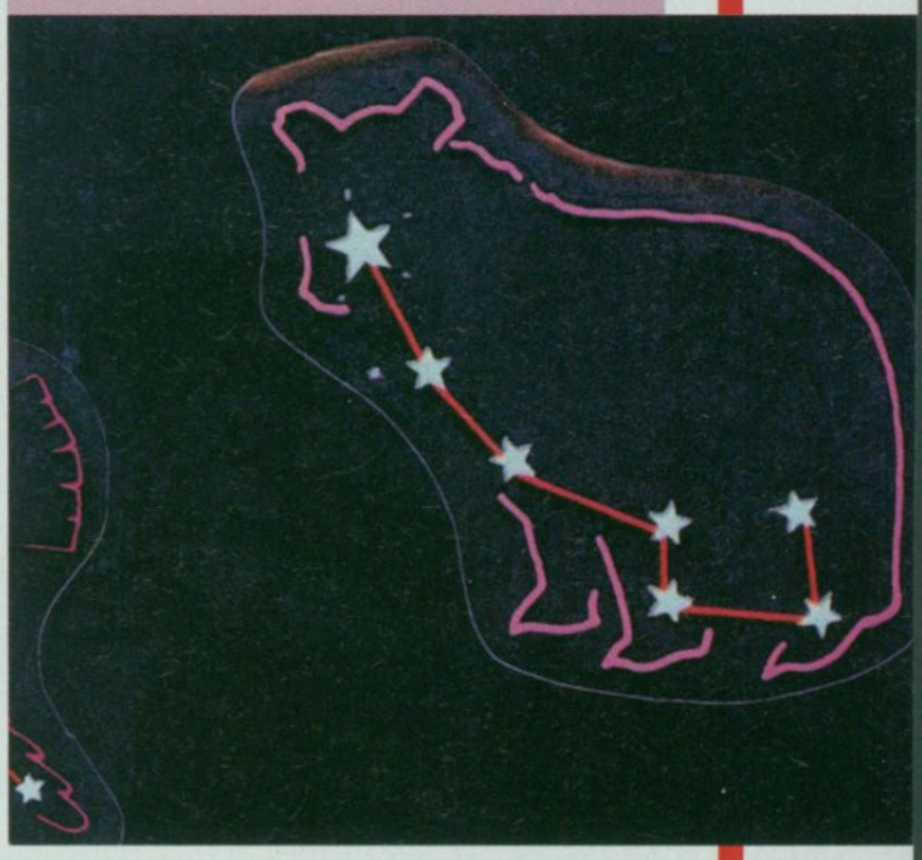

НЕОБИЧНА ОСМОСМЕРКА

П		П	Р	А			Л	А	С
А	А	А	Д			А	Ј	У	Е
Т				С	Т			Р	К
		О	А			К	В	М	
К	Л	С	К	Д	А	П	В	А	О
А	С		А			Х	У	А	Ј
	А			И	С	Ј			А
У	М	Л	У		М	У	З	Р	В
Ж			Ф		Ј		О	И	О
А	Ц	И			Б	У			Р

У овој осмосмерци нађите називе биљака из пописа. У празна поља упишите слова која недостају. Ако то добро урадите, мрежа ће бити потпуно попуњена, а у означеним пољима добићете назив дрвета са слике.

АГАВА, ЖАЛФИЈА, ЗУМБУЛ, ЈАВОР, ЈАГОДА, КАЈСИЈА, КАКТУС, КРИН, КУПУС, ЛОЗА, ЛУБЕНИЦА, МАСЛИНА, ОРАХ, ПАПРАТ, ПАРАДАЈЗ, РАКИТА, РОТКВА, РУЖА, САЛАТА, СЕКВОЈА, ТИКВА, ТИСА, ТОПОЛА, УРМА ■

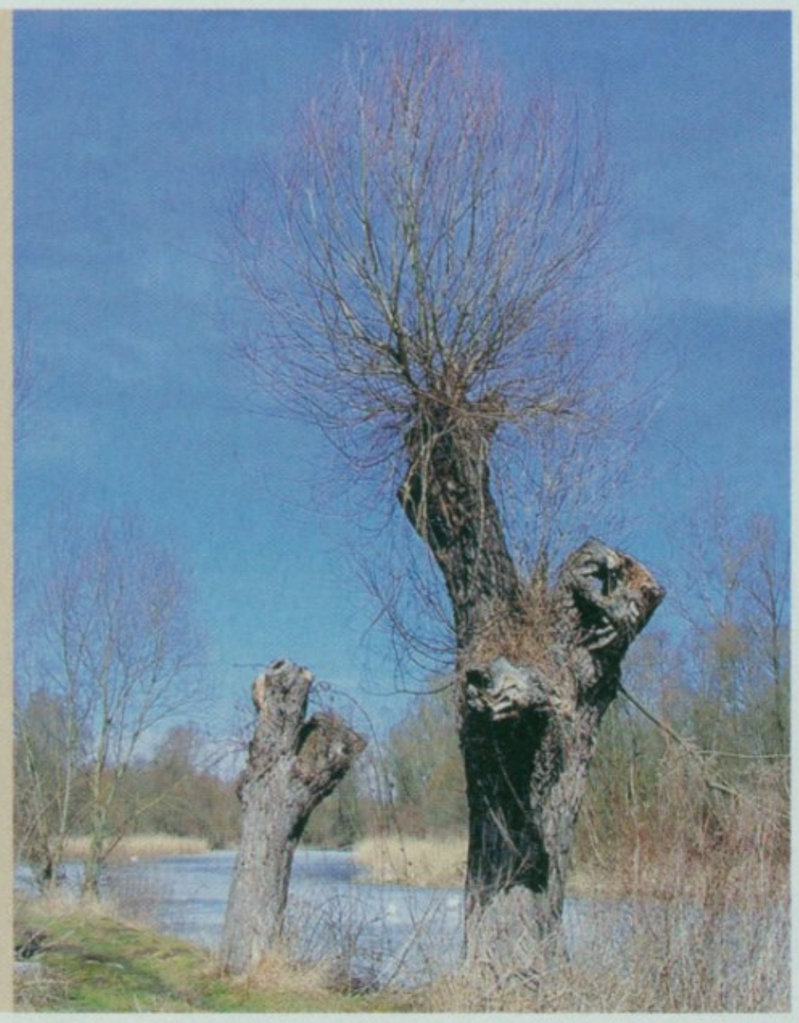

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

СТВОРЕЊА ИЗ ЦРНЕ РУПЧАГЕ

У затрованој води напуштеног рудника бакра развиле су се нове врсте микроорганизама. Научници се надају да ће моћи да их употребе у борби против рака

Језеро Беркли Пит у америчкој држави Монтани дугачко је око 1600, а широко приближно 800 метара. Окружено је зидом голог стења које се пресијава на дневном сунцу. Вода је на површини црвена, прошарана мрљама оксида мангана и гвожђа. У дубини, под утицајем бакарних једињења, постаје зелена. Човеку би ова језерска вода исушила кожу и испекла очи, а ако би је попио, спалила би му грло и пре него што стигне да га отрује.

Пре десетак година су на ово језеро слетеле 342 гуске да се одморе преко ноћи. До јутра све су биле мртве.

У тој води нема риба, а по ободу језера које је ограђено жицом не расту трава, жбуње, или шевар. Не чује се чак ни комарац да прозује изнад воде. Нема ничега. То је само једна отровна кап усред беспућа Монтане.

Некада је на том месту био велики рудник бакра (pit на енглеском значи рударско окно). Више од једног века рудари су одатле извлачили руду. Онда је 1982. године рударско предузеће „Анаконда" затворило Беркли Пит и искључило пумпе које су одвлачиле подземне воде. Рупчага дубока 1190 метара почела је да се пуни водом. Кроз 16.000 километара рударских отвора, тунела и подземних пролаза у прво време дневно је надирало 27,3 милиона литара воде. Вода и данас надолази.

Последице су биле катастрофалне. Минерали пирита у стенама оксидисали су у води, претварајући некадашње рударско окно у вештичји котао у ком се крчкала својеврсна „клин-чорба" – раствор киселине као што је у батеријама, обогаћен комадићима метала. Данас језеро Беркли Пит садржи 140 милијарди литара затроване воде.

Пре десет година Дон и Андреа Стирл, истраживачи у „Монтана Теху" добили су поклон од колеге – штапић прекривен зеленом слузи. Њихов

пријатељ замочио је штапић у језеро Беркли Пит јер је запазио да је површина воде необична. Андреа је проучила слуз у лабораторији и открила релативно ретку врсту једноћелијских протиста, првих живих бића нађених у језеру откако је вода надошла.

Испоставило се да Беркли Пит није у потпуности стерилан. Стирлови су у њему открили више од 100 врста микроорганизама – бактерије, алге и гљивице које су успеле да преживе у смртоносном окружењу. Природни одабир и овде је одиграо несвакидашњу улогу – неки од ових организама не живе ни на једном другом месту на планети.

Не само што су јединствена – ова бића можда су и чудотворна. Произвела су више од 50 једињења које су Стирлови издвојили и испробали против ензима присутних у оболелом људском ткиву. Екстракт из новооткривене врсте плесни пеницилијума из језерске воде у лабораторијским огледима напао је ћелије рака јајника, а друга врста пеницилијума можда ће моћи да помогне у лечењу тумора плућа. Што год подстиче ова микроскопска бића да цветају у отровној језерској води има и споредно дејство – чини их лековитим.

Стирлови су средином осамдесетих година прошлог века на Бермудским острвима проучавали бактерије које расту у морским сунђерима и, бар у лабораторијским огледима, изгледа заустављају ширење ХИВ вируса. Заједно са својим колегама открили су гљивицу која производи таксол, екстракт који је делотворан у лечењу више типова рака. Таксол се уобичајено добија из коре тисовог дрвета, али фармацеутској индустрији потребан је делотворнији и масовнији начин производње. Гљивица коју су Стирлови открили добила је име по Андреи, *Taxomyces andrenae*.

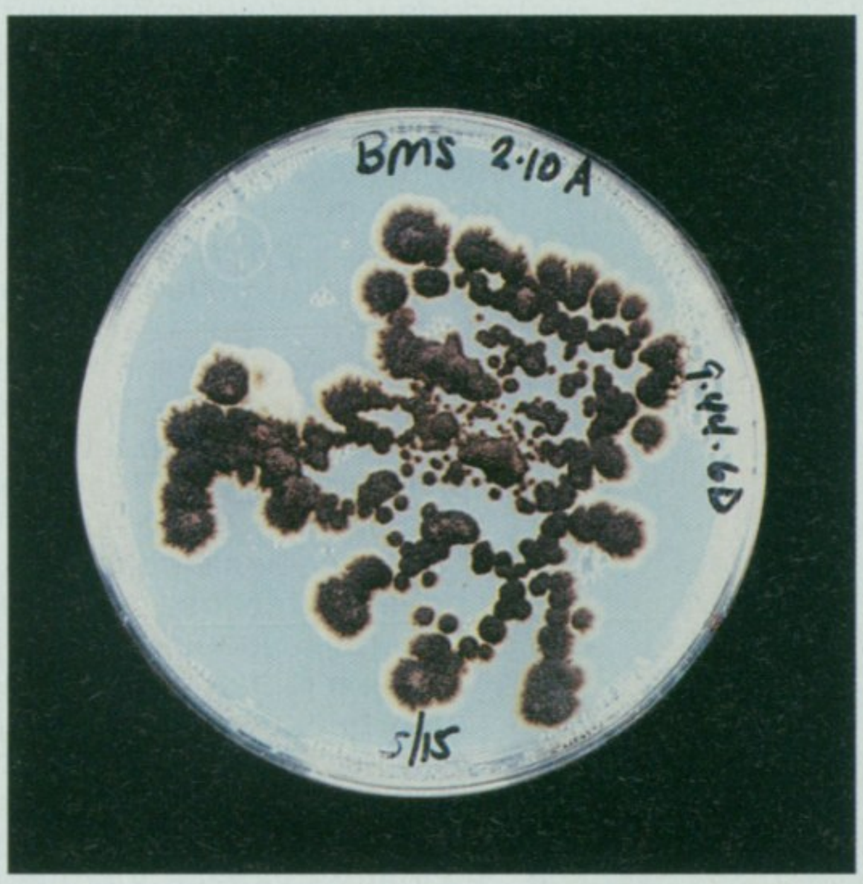

У језеру Беркли Пит научници су открили више од 100 врста микроорганизама, а сваке године нађу нешто ново.

Након првобитног открића, Дон и Андреа затражили су још узорака воде из Беркли Пита. Добили су теглу зелене течности засићене бакром, узете са дубине од 60 метара. Андреа је течност разлила по посудама премазаним хранљивим састојцима и пустила колоније микроорганизама да расту. Убрзо су Стирлови издвојили три врсте гљивица, а свака је производила најмање једну супстанцу која није виђена нигде у свету.

Поступак за израду лека на основу открића Стирлових је скуп и сложен. Мора да се нађе начин за масовну производњу лекова који морају и да се испробају, прво на ензимима па на животињама, а онда једног дана можда и на људима.

Стирлови одгајају своје микроорганизме у лабораторијским посудама распоређеним дуж двособне лабораторије – 142 различите врсте наслагане у округлим разнобојним пластичним посудама налик на хокејашки пак. обојеним у разне боје и нијансе. Микроорганизме деле у две категорије: у једној су они који преживљавају у језеру, и споро се размножавају у његовој киселој води, а у другој су микроорганизми који су прихватили окружење и у њему цветају.

„Сваке године наиђемо на приближно 80 одсто онога што смо видели претходне године", каже Андреа. „Али, ово је променљиви екосистем, и у сваком новом узорку постоји велика вероватноћа да се открије нешто ново."

Језеро Беркли Пит има pH вредност између 2,5 и 3 – киселост сирћета. То значи да све што живи у том окружењу мора бити издржљиво и прилагодљиво. Научници таква бића зову екстремофили. Већина микроорганизама који су живели у Беркли Питу пре него што је вода надошла, као и они које на језеро донесе ветар, нису преживели. Шта се дешава са онима који су преживели? Као и њихови сродници у другим веома негостољубивим подручјима Земље – на сувом и хладном Антарктику, или поред термалних отвора – екстремофили Беркли Пита развили су својеврсне биолошке трикове да би преживели ■

Н. В.

ИЗЛОЖБА КАКВУ НАРОДНИ МУЗЕЈ НИКАДА НИЈЕ ИМАО

ДВАНАЕСТ ВЕЛ

Погледајте наш мали избор најлепших и највреднијих експоната Народног музеја, илустрацију богатства које ће бити изложено у обновљеној згради Народног музеја

Код нас не постоји ниједно место с толико блага колико га има у Народном музеју. Чак ни садржај трезора Народне банке није вредан колико Народни музеј зато што се у њему налази више од 500.000 предмета из наше земље и света насталих од праисторије до данас. Међутим, као што сигурно знате зато што читате „Забавник", до 2010. године ништа од тога неће моћи да се види у Народном музеју зато што се зграда обнавља и преправља, па су сви експонати склоњени.

Пред вама је једна неуобичајена изложба Народног музеја – дводимензионална, у штампаном облику. Приређујемо је с истим циљем као што га имају и све оне уобичајене, постављене у неком изложбеном простору: да људи могу да виде бар део богатства Народног музеја и док је склоњено од очију публике. Изабрали смо по три експоната из сваке од четири збирке Музеја: Збирке одељења за археологију, за средњи век, за новију уметност, и Збирке одељења за нумизматику. Жеља нам је да ових дванаест експоната по нашем избору буду пример и могући наговештај лепоте и вредности оних осталих ■

У Збирци одељења за археологију сакупљени су докази о животу из времена праисторије, старе Грчке и Рима, све до првих векова хришћанства и Сеобе народа. Изузетно је бројна – има близу 16.000 предмета који припадају само млађем неолиту и раној металургији. Приказаћемо следећа три:

Лепота каменог доба – Водена вила из Лепенског вира

ВОДЕНА ВИЛА

Настала је одавно, у време старијег неолита, а још је неописиво љупка. Живела је на Дунаву, на месту званом Лепенски вир, у Ђердапској клисури, а сад је у Збирци одељења за археологију.

Лепенски вир је најстарији траг данашњих европских метропола и уметничко средиште каменог доба. То је детаљно уређена насеобина, зашто не рећи – град, са средишњим тргом од кога су се улице пружале ка Дунаву, и купастим кућама истог облика а различитих величина, с највећом у средишту. Око њихових огњишта, кућних светилишта, нађене су велике скулптуре од камена, од џиновских облутака из Дунава. Приказивале су божанства, камене идоле становника Лепенског вира, њихово виђење „смисла живота и устројства света", како је протумачио професор Драгослав Срејовић који је открио Лепенски вир. Наиме, облутак који је налик великом прајајету из кога су рођена сва жива бића, тадашњи вајар претварао је у риболика бића – од којих је, знамо, настао човек – затим у човека и у животиње које је ловио, у рибу и јелена.

Водена вила једна је од 330 скулптура чије је откриће изненадило свет и променило дотадашња знања о историји човека. Мала је, нема ни 40 центиметара. Нађена је ван кућног огњишта, ван светилишта. Да ли случајно или намерно није била тамо где су смештане остале, не вреди ни претпостављати. Лепа је и женствена, права вила. Дуж лица и риболиког тела спушта се густа коса у плетеницама прошараним низовима украса у облику рибље кости. Та таласаста фризура чини је посебном и прелепом, правом правцатом вилом ■

КОВАЧ

Пре него што се нашао у Збирци одељења за археологију, о њему се знало само да га је неко нашао у селу Враниште у близини Беле Паланке, и да га је донео у тамошњу школу. Испоставило се да је направљен између осмог и седмог века пре наше ере, и да је најстарији од свих примерака грчке бронзе који су нађени на средишњем Балкану. Тако је претпоставка да је на подручју Србије постојала развијена грчка цивилизација – потврђена.

Ковача је вајар учинио вечним баш у тренутку док кује. Фигурина приказује снажног човека који седи савијених колена и прекрштених стопала и кује. Десном руком, у којој држи чекић, замахује према наковњу на коме је предмет који придржава левом руком. Делује моћно. Да ли је то аутопортрет?

ИЧАНСТВЕНИХ

Збирка средњовековног одељења чува дела српске и византијске уметности од 7. до 16. века: фреске, иконе, накит, књиге, посуде. Многи од тих експоната коришћени су на дворовима Немањића. Изузетни су. Некима од њих дивили су се пре три године и у Њујорку у Метрополитен музеју на изложби о Византији.

КОНСТАНТИН ВЕЛИКИ

Овај експонат из римског доба у збирци Народног музеја можда вам је најпознатији од свих – виђали сте га у „Забавнику", па смо намеравали да вам овог пута покажемо неки други, исто тако занимљив и леп. Зашто нисмо? Зато што је цар ипак – цар.

Изгледа као да је жив, зар не? Аутор овог портрета Константина Великог успео је да у бронзи изведе сваку црту његовог лица: крупне, истакнуте очи наткривене јаким обрвама, снажан нос, стиснута уста, израженије уши, истурена брада, глатко лице, коврџава коса украшена царском дијадемом. У његовом погледу се види да је сигуран у оно што ради и да зна шта ради. Како се зна да је то баш Константин? Портрет је нађен у Нишу, Константиновом родном Наисусу, одговара Константиновом лику на новцу кованом у његово време, потиче из 4. века, плус царска дијадема – све су то били знаци по којима су археолози закључили да је овај одлично очуван налаз баш његов портрет, портрет великог римског цара ■

Константин Велики – портерт у бронзи нађен у Нишу, односно Наисусу.

Ковач од бронзе нађен у селу Враниште потиче из времена између 8. и 7. века пре наше ере

Фигурина има само осам центиметара. Ковачева поза није једноставна, али је јасно и прецизно описана. Готово да је могуће чути звук ваздуха док га ковачева рука сече с чекићем и осетити како на наковњу преображава метал у уметничко дело. Да ли можда у фигурину којој се сада дивимо? ■

МИРОСЛАВЉЕВО ЈЕВАНЂЕЉЕ

Ова књига написана је најлепшим ћириличним словима и украшена најлепшим иницијалима. Такође, ово је најстарија илустрована рукописна српска књига, која је настала осамдесетих година 12. века. Красе је 296 минијатура, заставица и иницијала у којима се преплићу, спајају и настављају једни на друге биљке, звер и човек у неочекиваним спојевима и метафорама. Илустрације су ретко везане за текст, већ живе свој независни живот.

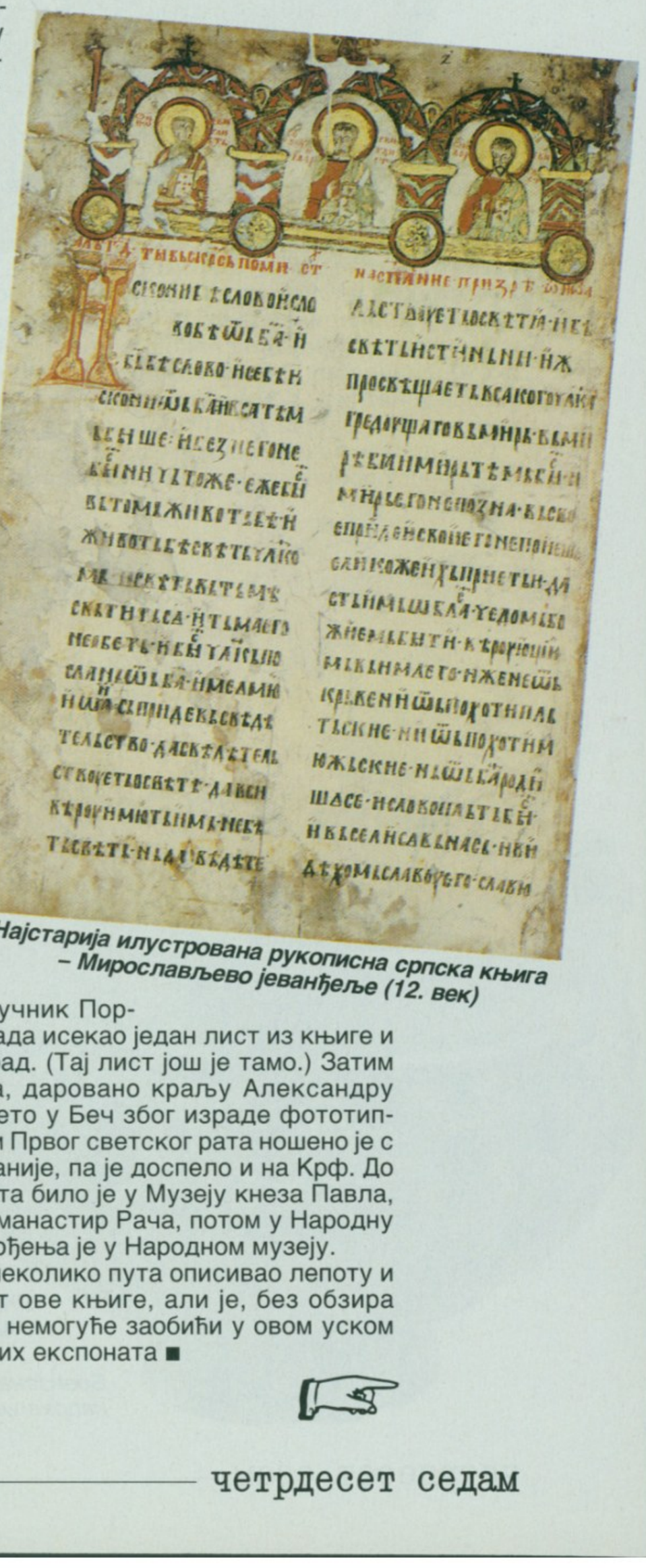

Најстарија илустрована рукописна српска књига – Мирослављево јеванђеље (12. век)

Запис на последњем листу говори да је књигу поручио хумски кнез Мирослав, брат великог жупана Стефана Немање. Из записа се сазнаје и име сликара минијатура, Глигорија. Претпоставља се да је Јеванђеље било намењено епископској цркви светог Петра и Павла у Бијелом Пољу на Лиму, задужбини кнеза Мирослава. Зна се да је средином 19. века Јеванђеље било у Хиландару зато што је руски владика и научник Порфирије Успенски тада исекао један лист из књиге и однео га у Петроград. (Тај лист још је тамо.) Затим је, крајем 19. века, даровано краљу Александру Обреновићу и однето у Беч због израде фототипског издања. Током Првог светског рата ношено је с војском преко Албаније, па је доспело и на Крф. До Другог светског рата било је у Музеју кнеза Павла, па је склоњено у манастир Рача, потом у Народну банку. Од ослобођења је у Народном музеју.

„Забавник" је неколико пута описивао лепоту и занимљив живот ове књиге, али је, без обзира што знате о њој, немогуће заобићи у овом уском избору најлепших експоната ■

ПРСТЕН КРАЉИЦЕ ТЕОДОРЕ

Теодора је била мајка цара Душана. Њен прстен један је од најдрагоценијих примерака средњовековног накита у Музеју.

Због израде и уметничке композиције, прстен је пример врхунског златарства. Он је комбинација византијског умереног стила који прати и краси племство, западне разиграности и српских симбола. Наиме, на карици су изведени украси црном пастом која се утискује у рељеф златне подлоге, изузетно пластично фантастичне животиње, а на глави прстена урезан је двоглави орао, хералдички симбол који је у Србију пренет у време краља Милутина након његове женидбе са византијском принцезом. Око врата прстена, ћириличним словима, урезан је натпис: „Ко га носи помози му Бог", знак да је прстен дарован Теодори да је штити од злих људи и злих догађаја.

Овај прстен речито показује положај тадашње Србије, њену отвореност према утицајима и Истока и Запада ■

Прстен царице Теодоре, мајке цара Душана.

Збирка одељења за новију уметност је, оправдано би се могло рећи, посебан музеј, музеј сликарства, скулптуре, графике и цртежа Србије од 18. до 20. века, и европске уметности од 14. до прошлог века. У њој су сви важни стваралаци историје уметности овог дела планете. Зато су тројица коју издвајамо заиста само илустрација величине и атрактивности целе Збирке.

„ЈЕСЕЊИ ПУТ" САВЕ ШУМАНОВИЋА

Како је сам записао у доњем десном углу, Сава Шумановић насликао је овај пејзаж 1941. године. „Јесењи пут" једно је од његових последњих дела, и једно од најомиљенијих. У њему је објединио дотадашње стваралаштво и савремени тренутак. Сунчани јесењи предео толико је стваран, а боје су толико природне, да је немогуће не осетити се делом насликаног предела.

Уз женску фигуру, пејзаж је омиљена Шумановићева тема. Сремски предео, за који је Шумановић био везан већим делом живота, био му је довољно надахнуће за велики број слика. Заустављајући заувек на платну слику јесењег пута желећи да и другима покаже лепоту којој се диви, није ни слутио да те јесени последњи пут гледа своје шидске сокаке и боје. Фашисти му нису дали да дочека следећу ■

КАДИОНИЦА ИЗ ПЕПЕЉЕВЦА

Израђена је између седмог и осмог века. Кадионица је богослужбени предмет, црквена посуда у коју се на жеравицу ставља тамјан и после молитве и благослова свештеника кади одређено место. Нађена је у селу Пепељевцу недалеко од Куршумлије, у разрушеној цркви Свете недеље. Претпоставља се да је припадала некој од старијих цркава у околини – византијској базилици, или црквама свете Богородице и светог Николе, задужбинама великог жупана Стефана Немање, да ју је неко нашао и, по обичају, даровао постојећој цркви. Изливена је од бронзе и има 8,5 центиметара. Чанкастог је облика, постављена је на прстенасту стопу, нема поклопац, висила је окачена о три ланчића. Украшена је рељефним приказима надахнутим призорима из Христовог живота.

На Балкану није нађена ниједна оваква кадионица, али се зна за тридесетак сличних из Сирије, Египта, Италије и Јужног Крима. Сматра се да су израђиване у радионицама у Палестини и Сирији и да су биле сувенир ходочасницима са светих места ■

Бронзана кадионица из Куршумлије направљена је између 7. и 8. века

„ЖЕНСКА ГЛАВА" ПАБЛА ПИКАСА

Ова слика сматра се историјском, иако је Пикасо насликао низ сродних, зато што је настала у време почетка кубизма, 1909. године. Тог лета, на југу Каталоније, Пикасо је истраживао разлагање планова пејзажа, људског лика и мртве природе на геометријске површине. Модел му је била Фернанда Оливије, сликарка и његова пријатељица. Пикасо је на платну истовремено рушио и градио њен лик, разбијао га и састављао у нове целине. Његов оглед донео је откриће нове објективности, новог погледа на ствари око нас.

„Женска глава" је по композицији једноставнија од осталих слика из тог времена. На богато сиво изнијансираној површини глава је

Слика Саве Шумановића из 1941. године

Почетак кубизма – „Женска глава" Пабла Пикаса (1909)

постављена на снажну облину врата. Лице је рашчлањено сиво-окер-смеђим тоновима геометријски обликованих површина, а црном бојом истакнуте су поједине особине Фернандиног лица. Ритмом боја и линија постигнута је рељефност дводимензионалног лика, што ову слику чини величанственом. ■

„У ПАРКУ" КАМИЈ КОРО

Да ли сте икада на некој слици видели овако танану скалу зелених тонова? А да ли би били баш толико зелени да нема оне беле силуете младе жене на осунчаној површини траве? Не би.

Ово је парк Пор Берто код Рошемона, а женска фигура је супруга сликара Луја Огиста Огена, Короовог пријатеља и ученика. „То су моја Јелисејска поља. Кад будем напустио овај живот, ту ће бити вечно шеталиште за моју сен", записао је Коро у време сликања овог платна. Било је то око 1862. године, у позном раздобљу његовог полувековног стваралаштва. И тада је, као на почетку, његов рад имао чист и истанчан цртеж, складну композицију, непогрешивост валерских односа и склад супротстављених светла и сенке. Због овог последњег, настао је термин „короовска атмосфера слике". Гоген, такође сликарски геније, овако ју је описао: „Сликајући, Коро је сањарио – а пред његовим сликама сањарим ја." ■

Сликарев сан – „У парку" Камија Короа из 1862. године

Збирка одељења нумизматике има преко 300.000 примерака новца, медаља, печата и ордења, углавном са нашег тла, насталих од антике до данас. Готово је немогуће изабрати само три, али и није: за шта год да се човек одлучи, биће прави погодак.

МЕДАЉОН ВАЛЕНТИНИЈАНА I

Овај експонат је светски уникат зато што ни на једном нађеном Валентинијановом медаљону не постоји реверс какав је на примерку из Народног музеја! Прво ћемо, као што је ред, ипак описати аверс, лице медаљона. Поред натписа који се састоји од царевог имена и његове титуле, приказана је биста Валентинијана са царским и војничким одличјима, двореднom бисерном дијадемом и оклоп с огртачем. На реверсу је, уз натпис који означава снагу императора и његовог савладара Валенса, приказан цар у ратничкој одећи, с мачем о појасу, у полукораку, преко левог рамена му је пребачен лабарум са Христовим знаком у средини, док је десну руку положио на главу заробљеног германског ратника у раскошно украшеној одећи. Крај његових ногу клечи женска фигура у дугој хаљини, а испод њих је различито оружје, као и ознака ковнице у Константинопољу. Е, овакав приказ на реверсу медаљона не постоји ни на једној другој Валентинијановој монети. Медаљон је златан и велики: тежак је 80 грама а пречник му је 52 милиметра. Нађен је у месту Затоње, код Великог Градишта, и највероватније је искован у пролеће 364. године кад је цар боравио у Константинопољу, или, с обзиром на одећу заробљеника, две године касније када је Валентинијан победио германско племе Аламана. Како је медаљон доспео у наше крајеве? Вероватно приликом неког од императорових путовања у пограничне области царства на Дунаву ■

Златни медаљом Валентинијана искован 364. године.

ПРВА СРПСКА МЕДАЉА

Калуп за ову прву српску медаљу из 1858. године налази се и даље у бечкој Државној ковници.

Када је на Светоандрејској скупштини 12. децембра 1858. године свргнут краљ Александар Карађорђевић и на власт враћен Милош Обреновић после вишегодишњег изгнанства, одлучено је да се тај догађај овековечи ковањем медаља.

Учесницима Скупштине додељена је сребрна медаља или златни крст, у зависности од тога да ли су били световна или духовна лица. По натпису „За привржености", та одличја тако су и названа. На аверсу медаље је попрсје кнеза Милоша у полувенцу од храстове и ловорове гране, а око њега натпис „Милош Обреновић, први књаз српски". На реверсу је писало „Светоандрејска скупштина 1858, за привржености". Калуп за ову медаљу данас се налази у бечкој државној ковници, а израдио га је Карл Радницки, чувени медаљер и професор бечке Академије ликовних уметности. Милошев лик радио је по портрету сликара Морица Дафингера. Вероватно је кнежева идеја била да медаља буде рад више аутора, и то врхунски медаљер и прворазредни ликовни уметник, како би овај важан догађај у његовом животу, истина и у животу државе, добио што већи значај ■

Соња Ћирић

НОВАЦ КРАЉА СТЕФАНА РАДОСЛАВА

У свету постоје само четири новчића искованих за време владавине краља Радослава, а у Народном музеју чувају два примерка. Сребрни су.

Радослав је био и муж и син византијских принцеза, па је разумљиво да се угледао на Византију и ковао новац какав је имао његов таст, солунски цар Теодор Анђел. Његов новац толико је сличан византијском, да се, све док нису нађени остаци ковнице у Расу, веровало да је кован у Солуну. Испоставило се да је искован 1230. године у ковници краља Радослава, у тврђави Рас. Доказ о њеном постојању је откриће остатака ковнице на тврђави, и откриће бронзаних плочица припремљених за ковање новца на истом месту.

На аверсу су краљ Стефан Радослав и Христ, знак да Христ подржава владавину Радослава и да је благосиља, а на реверсу је арханђел Михаило. Новчић није раван, чанкастог је облика, има натпис на грчком и приказе који су били и на тадашњем византијском новцу, што је одраз политичких и културних веза које су српског краља спајале са Византијом ■

Сребрни новчићи из доба краља Радослава исковани су 1230. године.

52. МЕЂУНАРОДНИ БЕОГРАДСКИ САЈАМ КЊИГА 2007.

ДЕЧЈА КЊИГА ГОДИНЕ

ИЗДАВАЧ ГОДИНЕ

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

50 ГОДИНА СА ВАМА!

БЕОГРАД
Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Kralja Milana 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
Тел. 028 421 609

www.zavod.co.yu

127533

КОЛИЦА ЗА МАЛОГ ВОЈВОДУ

Открића која су живот учинила лаганијим и лепшим: бебама, деци и одраслим девојкама

Пливање је савршен спорт, а извесно је да су људи тога одавно свесни. Према историјским изворима, човек је наменски, дакле на организован начин, почео да се бави пливањем бар две и по хиљаде година пре наше ере. Било је то у древном Египту. Пливање су волели и стари Грци, као и Римљани и Асирци. У Грчкој и Риму пливање је било саставни део школовања, односно – васпитања. Да би дечаке научили да правилно пливају, Римљани су подизали базене који нису имали везе са већ чувеним римским купатилима. Како се млади ученици не би прехладили у хладној води, Гај Килније Мецена (70-8 пре н.е), римски витез, пријатељ цара Августа и његов саветодавац, одлучио је да у Риму подигне први затворени базен. Било је то у првом веку пре наше ере. Мецена је био веома богат и познат као заштитник и покровитељ уметника, међу којима су били чувени песници Хорације, Вергилије и Проперције. Током наредних векова, затворени базени за пливање полако су падали у заборав... Тек у 19. веку постали су поново омиљени. Занимљиво је да

(No Model.) 2 Sheets—Sheet 1.

W. H. RICHARDSON.
CHILD'S CARRIAGE.

No. 405,600. Patented June 18, 1889.

Fig 1.

WITNESSES

INVENTOR

Изум Вилијама Х. Ричардсона из 1885. године: колица за бебе

Коју боју изабрати: царску или модерну? Некада се због лака за нокте одлазило у смрт

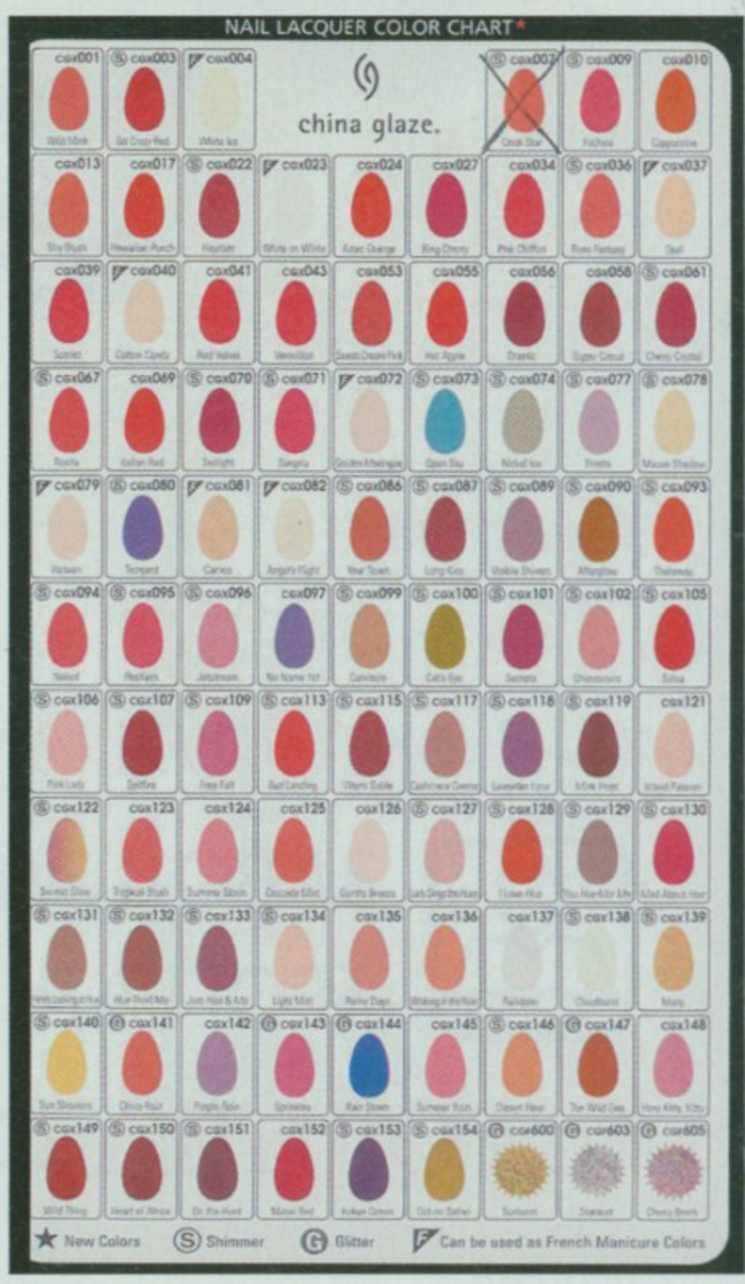

Замак војводе Кавендиша

је у првој половини 19. века у Лондону изграђено чак шест затворених базена. После Олимпијских игара 1896. године, где се међу такмичарским дисциплинама нашло и пливање, загрејани базени постали су поново оно што су били у старом Риму, место где су се обучавала деца како би се лепо развила, а можда постали и врхунски пливачи.

„Возило" лорда Џона

Када се у породици роди дете, једна од првих ствари које родитељи набаве јесу – колица. Лакше је шетати бебу у колицима, него је носити на рукама или на леђима. Посебно ако је буцмаста. Међутим, колица нису одувек постојала. У ствари, човек их је изумео прилично касно у поређењу с тим када је направио први точак. Прва колица направио је енглески архитекта Вилијам Кент за трећег војводу од Девоншира 1733. године. Рођен 1698. године, Вилијам Кавендиш, трећи војвода од Девоншира, оженио се 1718. године Катарином Хоскин: имали су шесторо деце. Занимљиво је да је Вилијам Кавендиш био један од оснивача и управитеља лондонске добротворне установе намењене деци, која је носила назив Foundling Hospital. Задатак установе био је да пружи дом напуштеној деци. Неки од штићеника касније су постали истакнути енглески уметници и музичари. Али, вратимо се колицима. Јасно је да она нису била намењена војводи Вилијаму Кавендишу већ његовом шестом детету, лорду Џону Кавендишу рођеном 1734. године. Лорд Џон био је, дакле, прва беба која је уживала у вожњи у удобним колицима по прекрасном врту дворца породице Кавендиш. Будући да је лорд Џон био последње дете војводе Кавендиша, постоји могућност да су та прва колица касније однета у поменуто сиротиште.

Пролазило је време... Тек јуна 1889. године, Вилијам Х. Ричардсон из САД патентирао је као свој изум колица за децу. Затим је, на радост родитеља, почео да их производи. Остало је историја.

У смрт због лака за нокте

Лак за нокте знатно је старији изум што на известан начин говори о људским занимањима. Жене одавно лакирају нокте. Још 3000 година пре наше ере. Кинескиње су то чиниле мешавином природне гуме, беланаца, желатина и пчелињег воска. То је, дакле, био древни лак. Египћанкама није било стало да заштите нокте и да им буду сјајни као Кинескињама, већ да их обоје. То су постизале биљком каном којом су иначе бојиле косу у црвено. Потом су и Кинескиње схватиле да боја на ноктима даје прстима привлачан изглед. У Кини, боја ноктију била је везана за друштвени положај жене. За време династије Џоу, око 600. године пре наше ере, златна и сребрна биле су царске боје. Касније, царице су приметиле да црвена и црна боја на ноктима лепше изгледају од златне и сребрне. Од тада су црвена и црна боја биле резервисане за малобројне припаднице царске породице. Жене из нижих друштвених слојева могле су да лакирају нокте лаковима искључиво светлих тонова. Носити царске боје, а не бити из царске породице кажњавало се смрћу! Многе младе и лепе Кинескиње прерано су и сурово окончале живот само зато што су пожелеле да имају црвено или црно обојене нокте ■

М. О.

ЧУДО НА БРИТАНСКИМ ОСТРВИМА

ЖДРА ПОНОВО

Печени ждрал обично се налазио на трпези најбогатијих слојева у Енглеској. Можда то и не би било вредно помена да племићи нису претеривали. Остало је записано да је на гозби једног племића послужено чак двеста четири ждрала. До средине 16. века ових птица било је све мање. Забележено је да је на Острву пар ждралова последњи пут свио гнездо 1543. године. Наредна четири века ова величанствена перната створења једноставно су избрисана с мапе Велике Британије. Јасно је зашто су нестали, али се не зна због чега су се изненада вратили. На крајњем истоку Уједињеног Краљевства, у области Норфок, 15. септембра 1979. године примећен је пар ждралова. Ове птице издуженог тела и дугачког кљуна обреле су се поново у постојбини у којој су их у далекој прошлости немилице таманили. Да ли су поданицима њеног величанства ждралови опростили беспоштедан погром?

Јула 2005. године у „Забавнику" број 2774 писали смо о овим достојанственим птицама, и навели да се по јатима ждралова којима се у марту оспе небо тачно може да

Чувени плес ждралови изводе у паровима: мужјак се клања и хода савијеног врата, главе истурене напред, раширених крила. Повремено скаче високо изнад женке, кликћући и трубећи. За разлику од многих других птица, женка такође учествује у игри – и она скаче увис и испушта препознатљиве гласове.

ЛОВИ ЛЕТЕ

У Енглеској су их толико немилосрдно уништавали да су ове птичје балерине преко ноћи напустиле краљевство. После више стотина година, без велике најаве, вратиле су се у постојбину

Једна од поза у игри удварања.

Ждралови обично живе у паровима. Орнитолози чак верују да ове птице целог живота остану с истим партнером. Појединци тврде да, уколико једна од птица угине или је убију, друга пресвисне од туге.

закључи кад почиње пролеће. Ове птице враћају се кући из топлијих крајева већ познатим путевима. Ждралови који живе у Великој Британији, иако припадају врсти европског или обичног ждрала (Grus grus), јединствени су по томе што зими не напуштају станиште. Ако и промене место боравка, не удаљавају се много – преселе се у оближњи Сафок. Орнитолозима није сасвим јасно зашто се британски ждралови не селе.

Један од могућих одговора је да Норфок географски лежи негде на пола пута између подручја где ове птице проводе зиму и постојбине у коју се у пролеће враћају да свију гнездо. Дакле, немају потребу да се придруже осталим птицама селицама јер у областима које настањују зима је доста блага.

Када би постојали записи из 16. века, верују орнитолози, вероватно би се испоставило да се ни пре више од четири века ждралови нису селили из Енглеске. Ове птице на Острву

АМЕРИЧКИ (КЛИКТАВИ) ЖДРАЛ
(Grus americanus)
Висина: 1,3 – 1,6 m; **Распон крила**: 2,5 m
Место парења: Тексас, САД
Зимско станиште: Канада, Арктички круг
Бројност: 330 – 350

ЕВРОПСКИ (ОБИЧАН) ЖДРАЛ (Grus grus)
Висина: 1 – 1,1 m; **Распон крила**: 2,2 – 2,4 m
Место парења: Северна Европа, Русија
Зимско станиште: Кина, Шпанија, Северна Африка, Иран
Бројност: 450.000

НУМИДИЈСКИ ЖДРАЛ (Anthropoides virgo)
Висина: 0,8 – 1 m; **Распон крила**: 1,5 – 1,8 m
Место парења: Монголија, Казахстан, Русија
Зимско станиште: Судан, Индија
Бројност: 300.000

САМО ПЕТНАЕСТ ВРСТА

Ждралови су распрострањени у свим тропским и умереним подручјима света, са изузетком Океаније и Јужне Америке. Упркос овако широкој распрострањености, познато је само петнаест врста. Међународно друштво за очување ждралова процењује да на Земљи живи око милион и по ових дуговратих птица.

КАНАДСКИ ЖДРАЛ (Grus canadensis)
Висина: 0,8 – 1 m; **Распон крила**: 1,5 – 1,8 m
Место парења: Канада
Зимско станиште: Тексас, Флорида, Нови Мексико
Бројност: 520.000 – 540.000

РАЈСКИ или СТАНЛИЈЕВ ЖДРАЛ
(Anthropoides paradisea)
Висина: 1,1 – 1,2 m; **Распон крила**: 1,5 – 2,1 m
Место парења: Намибија, Јужна Африка
Зимско станиште: нису птице селице
Бројност: 26.000

КРУНАСТИ ЖДРАЛ (Balearica pavonina)
Висина: 1 m; **Распон крила**: 1,8 m
Место парења: субсахарска област Африке
Зимско станиште: нису птице селице
Бројност: 40.000 – 70.000

АЗИЈСКИ БЕЛИ ЖДРАЛ
(Grus leucogeranus)
Висина: 1,4 m; **Распон крила**: 2,1 – 2,3 m
Место парења: Сибир
Зимско станиште: Кина, Иран
Бројност: 3000

ДОМОРОДАЧКИ ПРАТИЛАЦ или БРОЛГА
(Grus rubicunda)
Висина: 1,2 – 1,3 m; **Распон крила**: 1,7 – 2,4 m
Место парења: северна и источна Аустралија, Нова Гвинеја
Зимско станиште: нису птице селице
Бројност: 40.000 – 50.000

ПРИРЕДБЕ У ЧАСТ ЖДРАЛОВА

РАЏАСТАН, Индија
Сарус ждрал (Grus antigone) живи у Индији. Овим птицама приписују се божанска својства, посебно зато што их у дивљини има све мање. У Кичану, месту у пустињи Раџастан, током зиме становништво житарицама храни нумидијске ждралове који ту слете и бораве док не дође време да се поново селе, што привлачи велики број људи из целог света ■

НЕБРАСКА, САД
Становништво Северне Америке веома цени две врсте ждралова који настањују овај континент: канадски и знатно ређи амерички или кликтави ждрал. Када дође време селидбе, у тринаест држава приређују се светковине. Посебан догађај одиграва се у Ров светилишту у Небраски, држави у средишту Америке. Током пролећа на обале реке Плат слети око пола милиона канадских ждралова ■

ХОРНБОРГСЕН, Шведска
Кад се европски ждралови у пролеће врате у своје станиште, односно место где ће да се паре, упуштају се у плес по коме су познати. У Хорнборгсену, месту на југу Шведске, слеће на хиљаде птица где отпочињу живописну игру. Приређују се светковине које трају данима. Сваке године више од двеста хиљада људи из свих крајева света присуствују овом јединственом догађају ■

КЈУШУ, Јапан
Црноврати ждрал (Grus nigricollis) један је од три врсте ждралова који настањују Земљу излазећег сунца. Четири петине ове врсте ждралова настањује острво Кјушу. Становници овог јапанског острва ждралове толико пазе да их сваки дан хране из руке. У њихову част приређују се приредбе у којима глумци, у костимима који подсећају на ждрала, изводе луди плес ■

живе више од девет хиљада година, од последњег ледењег доба, и очигледно су се током више миленијума прилагодиле енглеској клими. А сада, када су се вратиле, наставиле су да живе по давно утврђеним навикама.

Да би опстао у дивљини, ждрал не сме да буде ограничен на живот у уском подручју, јер у потрази за храном ова величанствена птица прелеће велика пространства. Једном годишње свије гнездо и положи највише два јаја. Велика је срећа ако се птић излеже пре него што јаје открије и не поједе нека лисица.

Да би се повећао број ждралова, у Великој Британији брину о заштити ових птица и покушавају да се поједини примерци одгаје у заточеништву и потом пусте у дивљину. Енглези су веома поносни што су се ждралови вратили у њихову земљу, иако за сада у дивљини има само тридесет осам ових птица ■

В. С.

ПСЕЋИ АДВОКАТ

Хиљадама година животиње су биле у власништву људи: то је моглo да значи да ће живот провести угодно, али и у најсуровијим условима, свакодневно пребијане и мучене. Ствари се са законске тачке гледишта ипак мењају...

Илустровао Добросав Боб Живковић

Звучи као добар виц. Међутим, није виц. Односно, то није прича измишљена с намером да забави људе – реч је о чињеници. Или, једноставно речено, истинитим догађајима.

Ејми Мардер је ветеринарка из Лексингтона, града у америчкој држави Кентаки. Могло би се рећи да Ејми није „обичан" ветеринар који се бави само болесним животињама: наиме, већ неколико година она доноси одлуку ком супружнику треба да припадне кућни љубимац у случају развода.

Старатељство над кућним љубимцима после раздвајања брачних другова постала је правно-психолошка битка коју воде многи бивши брачни парови у САД. А тада на сцену ступа Ејми Мардер, угледни стручњак за понашање кућних љубимаца. Како би ваљано одмерила шта је најбоље за кућног љубимца, она бар неколико сати проведе с некадашњим брачним паром и њиховим љубимцем. Има читав низ тестова на које „родитељи" треба да одговоре: ко је више времена проводио с љубимцем док је породица била на окупу, ко је водио рачуна о њему кад је био сасвим мали, ко се више с њим игра а ко је бољи васпитач, ко припрема храну а ко с љубимцем вежба, трчи, учи га да хода, да одговара на команде, говори... и тако даље – зависно од тога о којој је животињи реч. Онда сваког посебно пропитује о нарави и навикама кућног љубимца. Касније се ти одговори упоређују и вреднују...

Код „маме" или код „тате"?

Начин на који суочава бивше супружнике око обавеза према љубимцу врло је сличан послу којим се иначе баве адвокати када се боре за старатељство над дететом разведених парова. Неки људи улажу знатно више напора у судски спор за добијање старатељства над кућним љубимцем него над рођеном децом. Било како било, на крају љубимац понекад сам доноси одлуку. У том делу посла Ејми је посебно вешта: уме добро да оцени да ли, на пример, пас или папагај више воли „маму" или „тату". Она као да разуме језик животиња или, тачније, оно што су желели да поруче својим власницима. Између осталог, Ејми се на крају судбоносног састанка загледа у љубимца и нареди му да оде код „маме". А онда код „тате"... Код кога иде радосније? Посматра реакцију животиње на звук изговарања имена једног од зараћених бивших супружника... Кад су сва испитивања готова, Ејми Мардер даје своју стручну препоруку. Та препорука не заснива се, дакле, само на томе ко се боље опходи према животињи, него и код кога би животиња радије боравила.

У сваком случају, ветеринарка Мардер понаша се према животињама као да су разумни људи. То није нимало чудно, она их тако доживљава. У разговору за „Бостонски глоб", недавно је изјавила:

„Неким животињама прија да живе у две куће. Током недеље код газдарице, а викендом код бившег газде. Други, пак, почињу да пате због одвајања и постају потиштени. Наизменични боравак код бивших власника у ствари само погоршава њихов положај. Стога је боље да живе само код једног и покушају да се навикну на живот без оног другог."

Пре десетак година многима није ни падало на памет да се расправља о старатељству над кућним љубимцима кад се парови разводе. У нашој земљи нису чести судски спорови у чијем су средишту кућни љубимци и завађени брачни другови. Према нашем закону, предлог за споразумни развод подразу-

мева и споразумну поделу брачне тековине. У случају да нема споразумног развода него је реч о тужби за развод брака, онда се посебном тужбом и судским поступком расправља о подели брачне тековине. А у њу би могли да спадају и кућни љубимци. Није искључено да је већ било појединачних случајева, али није реч о честој појави као што је то у САД и Западној Европи.

Ко је чији власник?

Борба око брачних тековина – кућних љубимаца, као и хировити тестаменти у којима се милионске своте остављају псима и мачкама, заиста изазивају подсмех. Углавном је реч о претеривању, о некој врсти болесне везаности за животињу. Или о обичном инату. Богаташица Леона Хелмсли оставила је опоруком чак дванаест милиона долара својој куци, патуљастом малтежанину, и та вест обишла је цео свет.

Међутим, правно-психолошко питање у вези с кућним љубимцима има и своје суровије лице. Постоје људи који воле да муче животиње. А онај ко је у стању да мучи животињу, могао би да мучи и друга створења, јер га патња другог живог бића заправо не дотиче. Можда би мучио и децу? „Не бисте желели да имате такву особу за суседа, верујте ми!", истакао је у свом чланку о мучитељима животиња амерички психолог Френк Ашоне, професор психологије на Универзитету у Јути.

Зато се може рећи да су борци за права животиња (између осталих) допринели да се јасно, законски, одреде права и обавезе власника животиња. Нека нико не мисли да може некажњено да остави свог љубимца да гладује, да га туче... Закон ће се ставити на страну потлаченог.

У појединим државама САД ветеринари (а посебно стручњаци за понашање животиња, такозвани психотерапеути за кућне љубимце), после редовних прегледа животиња, дужни су и обавезани законом да сместа поднесу извештај и пријаве свако сумњиво понашање власника према љубимцу, односно – могуће злостављање. Укратко, древни неписани закон о псу и његовом власнику изгледа више не важи. Према животињи власник мора да се понаша као према живом створу. Хиљадама година животиње су биле у власништву људи: то је могло да значи да ће живот провести угодно, али и у најсуровијим условима, свакодневно пребијане и мучене.

На чак 190 правних факултета широм САД уведени су посебни предмети који се баве правима животиња. Многи студенти, будући правници, адвокати и судије, одлучују се управо за ову грану правне науке. Неки од њих већ су спровели стечено знање у дело: постали су адвокати животиња. Њихов задатак је да заступају права животиња у случају било каквог судског спора. За сада понајчешће паса и то приликом развода. Ту су такође и права припадника заштићених животињских врста који су жртве ловокрадица и кријумчара.

Бити адвокат животиња постало је веома уносно. Адвокат већ поменутог малтежанина покојне госпође Хелмсли, зарадио је прилично заступајући преминулу милионерку, али и четвороножног наследника.

Не могу више мирно да спавају ни људи који руководе великим међународним ланцима брзе хране. И они се могу наћи под истрагом уколико се лоше понашају према животињама. Нема везе што је реч о индустрији меса. Све су бројније судске тужбе на рад појединих ветеринара. Уколико је ветеринар некој животињи поставио погрешну дијагнозу, не може више само да слегне раменима и каже да му је жао. Можда ће се наћи на суду, лицем у лице са адвокатом животиње! Може да изгуби дозволу за рад, да буде новчано кажњен...

Пораст броја оваквих правних случајева разбеснео је неке правнике који се баве правима људи. „Па, ми стављамо животиње изнад људи!", кажу они водећи се личним осећањима према животињама. Било како било, немачки устав 2002. године дао је животињама уставна права, а Нови Зеланд признао је да су примати више од обичних живих бића, односно, других животиња. Европски парламент ставио је тачку на „употребу" примата у лабораторијским научним истраживањима и признао да су велики мајмуни ипак – „бића".

Правда је можда спора, али је достижна, каже стара изрека. Изгледа да је тако и кад је реч о животињама, не само о људима.

Или је то само правни, тачније, адвокатски трик? Не заборавимо ипак оно што је о адвокатима својевремено рекао Марио Пузо (1921–1999), писац прослављеног романа „Кум":

„Адвокат са својом ташном у стању је да украде много више од стотину мафијаша с пиштољима" ■

Мирјана Опењановић

КАКО ПОДСТАЋИ ДАРЕЖЉИВОСТ КОЛЕГА?

Да ли ваше колеге почну да броје мушице по таваници кад треба да приложе у заједничку касицу која стоји поред апарата за кафу? Истраживања показују да слика људског лица – чак и само очи – подстиче људе да дају новац у више од 30 одсто случајева. Изгледа да има нечега у осећају да нас неко посматра, макар то била и само слика. Испробајте то и сами – исеците ову слику, ставите поред заједничке касице и посматрајте како се новац гомила ■

КАКО ПОТКУПИТИ НЕКОГА?

Искусни подмитљивци знају да дуга прича и збуњеност не дају добре резултате.

Само гледајте. Задржите контакт очима, тако да изгледа као да немате шта да кријете ■

Смешкајте се. Отворено обавите примопредају ■

Вежбајте. Никад не потцењујте важност добро извежбане предаје новчанице из руке у руку ■

Није све повезано. Дали сте некоме новац. Тражите услугу. Ко каже да те две ствари морају да буду повезане? ■

Опустите се. Успешно подмићивање зависи од добро одиграно улоге. Понашајте се као да сте то радили сто пута. То на другу страну оставља повољан утисак ■

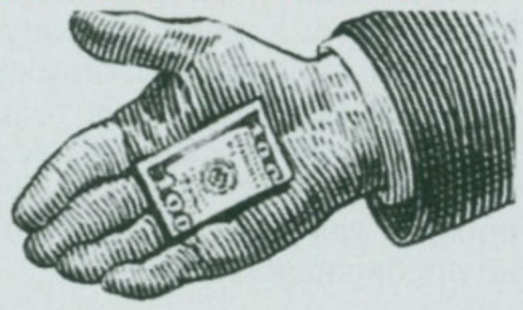

КАКО УРЕДИТИ СТАН?

1. **Комбинујте нијансе**. Правила унутрашњег уређења кажу да никада не треба да комбинујете различите нијансе исте боје – а посебно не зелене. Занемарите таква правила. Уклапање светлије са тамнијом нијансом исте боје показује да сте самопоуздани, а не да немате појма ■

2. **Да простор изгледа већи**. За мали простор немојте бирати мале комаде намештаја. Само ћете појачати скученост. Уместо тога, створите утисак великог простора једним повећим комадом намештаја ■

3. **Нека се каблови виде**. Људи се на све начине труде да сакрију каблове електричних и електронских уређаја. Међутим, у ненатрпаној просторији неколико каблова који се виде само дају душу простору и показују да ту неко заиста живи ■

4. **Повежите површине**. Узмите танку самолепљиву траку с једним дезеном и залепите је по полицама, ивицама ормана и местимично зидовима. Тако ћете повезати цео простор у јединствену целину ■

5. **Покажите мало кућног мајсторства**. Ако имате неонку, до пола је прекријте наизменично ружичастим и наранџастим ракама – мећете утисак да је у том простору увек пет по подне.

КАКО ДА ПРОМЕНИТЕ УЉЕ НА КОЛИМА?

Да бисте заменили уље у аутомобилу, није вам потребно знање из атомске физике. Зашто да плаћате мајстора кад то можете да урадите и сами?

1. Подигните аутомобил. Поставите лавор испод чепа за уље и одврните га ■

2. Скините филтер за уље. Требало би да можете да га одврнете руком (?) ■

3. Размажите мало свежег уља по гуми новог филтера и завртите га до краја. Довољно је да буде стегнут руком, јер ако користите алат и претерате, оправка ће заиста много да кошта ■

4. Вратите чеп за уље и сипајте ново уље. Претходно се распитајте колико уља треба да сипате и које врсте ■

5. Упалите мотор и пустите да ради бар 30 секунди, да се уље распореди. Потом измерите ниво уља шипком. Запамтите – превише уља подједнако је лоше као и премало ■

ЗАБОРАВНИ ЗАБАВНИКОВЦИ

У жару убрзаних припрема за излазак претпрошлог броја нашег листа, тачније 2912 од 30. новембра ове године, пропустили смо да наведемо како се онај дивни плакат „Владе Митића и брата" са дванаесте стране налази у збирци Историјског музеја Србије.
Оно што нисмо заборавили онда а сетили смо се сада је следеће – захваљујемо љубазном особљу Музеја које нам је изашло у сусрет, Слађани Бојковић, Владимиру Меренику а богме и Жељкици Шкорић.

АВИОНИ ВЕЛИКИ КАО НЕЗГРАПНЕ ЖИВОТИЊЕ

Реците ми зашто су неки авиони добили назив „џамбо-џет"?
РАЦА
Тител

Реч „џамбо" (jumbo) на енглеском језику значи велика, незграпна животиња или особа и том речју обично су називане велике дивље животиње у зоолошким вртовима. Тако је, на пример, у првом лондонском зоолошком врту постојао џиновски слон Џамбо, а под тим именом својевремено је био познат и огроман слон у америчком циркусу „Барнум". По тој енглеској речи, као и по именима ових џиновских слонова, данашњи велики млазни авиони добили су назив „џамбо-џет" ■

И БЕЗБЕДНОМ СНУ ТРЕБА ДОРАСТИ

Занима ме зашто у сну деца падају с кревета, а одраслим особама то се не дешава?
МИЛАДИН
Љиг

Према објашњењу др Квентин Рицистејн, начелнице Клинике за сан и спавање при женској болници у Бостону, то је последица чињенице да се током већег дела спавања искључује рад наших мишића. Људско спавање се, иначе, састоји од два раздобља спавања: дужег, такозваног РЕМ (са брзим покретима очију) и краћег, не-РЕМ спавања, који се у току ноћи више пута смењују.

У уобичајеним околностима, људско тело остаје неактивно од врата наниже током дужег, РЕМ спавања, сем најважнијих функција, откуцаја срца и дисања. За време краћег, не-РЕМ спавања, долази до одређеног попуштања у забрани покретања, па се људи померају и окрећу тело, али мозак и даље упућује импулсе да се не устаје и зато одрасле особе не падају с кревета.

За развој ове способности, по докторки Рицистејн, потребно је много година, па је то разлог што деца за време сна падају из кревета ■

Дописујте се, људи!

Здраво. Зовем се Марија Радивојевић и из Трстеника сам. Идем у ОШ „Живадин Апостоловић", у осми разред. Рођена сам 7. 12. 1993. У слободно време волим да слушам музику и да читам. Желела бих да се дописујем са вршњакињама из целе земље. Ко год тражи другарицу за дописивање, нек ми се јави на адресу: Кнегиње Милице 94 37240 Трстеник. Поздрав свима!

ИПАК ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

● **Французи и Американци уносе, у просеку, исту количину масти, али неупоредиво ређе болују од рака дебелог црева, само зато што пију више од литар јогурта дневно. Јогурт је богат калцијумом који је најбоља заштита од ове болести.**
Ако нисте љубитељ јогурта, замену ових важних хемијских елемената можете наћи у негазираној води „Life", која садржи најбољи однос калцијума и магнезијума ■

From: "Simonida Lazic" <simce-94@hotmail.com>
To: <politikin.zabavnik@politika.co.yu>
Sent: 28. novembar 2007 16:30
Subject: Molba!!!!!!!

Imam jednu veeeeeeliku molbu a to je da objavite moj sastav koji je delom deo moje autobiografije.Moooolim vas ispunite mi moju želju!!!!!!!!!!

Puno pozdrava,
Simonida Lazić VII1-buntovnica,verna čitateljka

Nevolja

Trčim,bežim,koliko god me noge nose,osvrćem se,ali ona je tu,jako blizu i sve vreme me prati.Nece da stane,nece da ode,nece da se skloni od mene vec da me prati.

Što duze bežim ona će postajati veća,brojnija,crnja.Ona neće stati,neće da me pusti,znam da neće.Prvo je bila samo jedna,onako sivkasta,pa zatim dve,pa tri....pa sada ne mogu da ih izbrojim.Sada ih ne razlikujem,jer su sve iste boje,kao ugalj crne.Nekada se iz jedne jednostavno svori nova,a nekad dođe ni od kuda,kako god bilo njih je više.Ja se umaram,mislim da neću moći više,ali nastavljam,znam da neću zadugo,ali nastavljam da trčim. Neke nevolje stanu,mada su veoma retke,i to su one male sivkaste,ali ove velike,crne, nikad neće stati.Nastaviće da me jure sve dok me ne stignu.

Ne mogu dalje da trčim,zato stajem,a sve one me stižu,kao nožem me u leđa zabadaju, a ja padam.Jednom ću ustati,staću na noge, znam da hoću, makar mi trebalo 5, ma 6 godina, ustaću, i sve one će videti, pokazaću im da ne pobeđuju uvek nevolje.

Ćao Zabavniče

Ja sam Iva i imam 11 godina. Živim u Arilju. Volim rock i stranu muziku, Volim da čitam knjige. Volela bih da se dopisujem i sa starijim i sa mladim od sebe. Rado ću vam odgovoriti. Volela bih da mi objavite ovo pismo!!!

Iva Bogićević
Vojvode Stepe
4/16 31230
Arilje

Dopisujte se vi!

ЕЛЕКТРОНСКИ ОСМЕХ

Да ли се зна ко је измислио препознатљив графички знак за осмех :-), који се користи на Интернету и мобилним телефонима?

СТЕВАН РУЖИЋ
Земун

Не само да се зна ко је измислио тај знак него и ког је датума то било и у колико сати. Звучи невероватно? Све је почело осамдесетих година прошлог века на Карнеги Мелон универзитету у Питсбургу, америчка држава Пенсилванија. Студенти и професори увелико су се споразумевали Интернетом и у овом кибернетском простору „качили" поруке. Међутим, после једног догађаја испоставило се да немају баш сви смисла за хумор и да преозбиљно схватају и оне поруке смишљене да изазову (о)смех. Неко је на Интернет-табли поставио питање: шта би се догодило кад би се у лифт универзитетске зграде на под ставила упаљена свећа, а горе окачио висак и у њега ставила жива. Наравно, шаљивџији није пало на памет да ће неко покушати да одговори на његово питање тако што ће извести оглед. После тога, лифт данима није радио. Требало је што пре измислити неки графички знак којим би се дало до знања да порука није озбиљна већ смешна. То је пошло за руком професору Скоту Фалману 19. септембра 1982. године у 11.44. Тог дана тачно у толико сати, Фалман је уз поруку додао осмех састављен од две тачке, цртице и затворене заграде. Знак се свима толико допао да је почео одмах да се користи као да је одувек постојао на Нету, убрзо с различитим варијацијама : (:-/

Тачно се зна када је осмех настао јер су 2002. године Мајкрософтови техничари дошли до застарелих рачунарских трака са Карнеги Мелон универзитета које су, посебним уређајима, декодирали и наишли на тачан тренутак када је Фалман добио надахнуће да створи електронски осмех ■

From: "Aleksandar Radlovački" <alexzr88@gmail.com>
To: <politikin.zabavnik@politika.co.yu>
Sent: 19. новембар 2007 10:40
Subject: Ispravka

Поштовани,

У броју 2910 "Политикиног забавника", у рубрици "Ја волим ПТТ", поткрала се (историјска) грешка. Наиме, на питање једног читаоца када је Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца променила име у Краљевина Југославија, одговорили сте *6. јануара 1929.*
Међутим, прави одговор је **3. октобра 1929.** када је промењена и административна подела Краљевине и уведене бановине.
Наведене податке можете проверити на Википедији, под одредницом "3. октобар".

Надам се да ћете уважити моју добронамерну исправку.

С поштовањем,
Александар Радловачки
студент прве године
Филозофског факултета у Београду
група за историју

From: "Milan Djordjevic" <mil_jax@hotmail.com>
To: <politikin.zabavnik@politika.co.yu>
Sent: 29. новембар 2007 19:01
Subject: Dobronamerna sugestija

Poštovani Zabavniče,
U broju koji je izašao 23.11.2007 u članku "Sport za zdravlje " kao prednosti plivanja navedeno je da plivanje, citiram "koristi rad svih mišića ne dovodeći ni jedan u opasnost od neke povrede **(u vodi je gravitacija manja)**" .U vodi gravitacija nikako nije manja.Na telo koje je potopljeno u vodu deluje sila potiska naviše, suprotno od pravca delovanja sile gravitacije, pa je rezultanta sila na telo manja nego na telo koje se nalazi van vode npr u vazduhu. Stoga bi tezina tela izmerena u vodi bila manja od tezine tela izmerene u vazduhu.Na telo koje je okruženo vazduhom takođe deluje sila potiska, jer je i vazduh fluid, ali usled manje gustine vazduha, manja je i sila potiska koja deluje na telo.Priroda gravitacione sile je još uvek velika misterija, i u njene tajne su pokušavali da proniknu veliki umovi kao što su Njutn,Ajnštajn Stiven Hoking i mnogi drugi, međutim ono što je ,čini se, zasigurno jeste da gravitaciona sila zavisi od masa tela koja interaguju, koja se u vodi ne menja ,kada bi se to desilo ne bi bilo ni potrbno plivati već bi bilo dovoljno samo ući u vodu a suvišni kilogrami bi nestali, iskreno i meni bi bilo draže da je tako ☒ Možda ova greška nije velika, međutim kao dugogodišnji čitalac u vašem časopisu sam pročitao mnogo pametnih stvari, a ova greška mi se učinila isuviše grubom i fundamentalnom.
Verni čitalac M.Đ.

From: "ZmYchE" <zmyche@gmail.com>
To: <politikin.zabavnik@politika.co.yu>
Sent: 30. новембар 2007 13:08
Subject: logičke zagonetke

Poštovani,
U ovom novom broju Politike, na strani 24. gde se nalaze Logičke zagonetke - zagonetka 2. Dobitnik na Loto-u glasi:

"Dobitnik je brat dobitnika. Ako dobitnik nema brata, ko je dobitnik?"

Smatram da je početna rečenica greška, i da nema smisla. Ako grešim, molim da me ispravite.
Sve najbolje!

Maja

5. ЗАМЕНИТЕ!
Чланови низа поређани су по закону: $3n^3 - 1$, n = 1, 2..., те је ? = 191.

6. МЕСТО СТАНОВАЊА
Како Суботичанин није рођен у Београду, проверавањем свих могућности може се закључити да последњи услов не може да буде испуњен у случајевима када човек рођен у Суботици, станује у Београду или Новом Саду. Према томе, он станује у Нишу. Зато, човек који станује у Новом Саду не може бити рођен у Нишу, дакле, може бити само из Београда. Зато закључујемо да човек који је рођен у Нишу живи у Београду.

7. МАЛИ И ВЕЛИКИ ТОЧАК
Нека задњи точак направи x обртаја, предњи ће начинити 4x обртаја. Тада је $4x - x = 3x = 42$, односно $x = 14$, те је прећени пут $14 \cdot 4 = 56$ метара.

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. ПАРНИ ДАТУМИ

Размак између два уторка је 7 дана, те је размак између два уторка парног датума 14 дана, а између три уторка парног датума 28 дана. Како месец април има 30 дана, то значи да је први уторак у месецу био 2, а последњи уторак у месецу 30. април. Према томе, 12. април био је петак.

2. ПОПУНИТЕ!

Дајемо једно од решења:

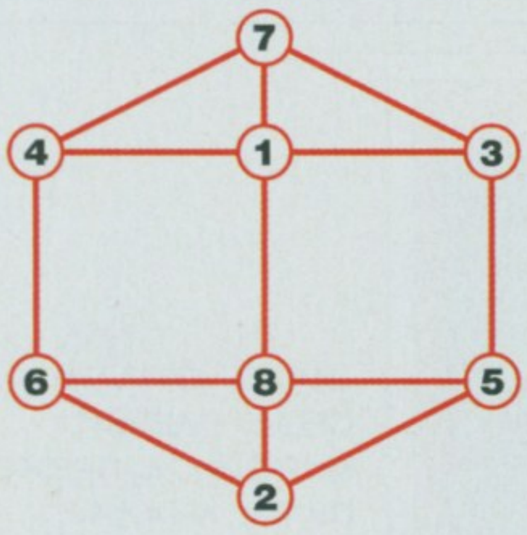

3. 19 РУЖА

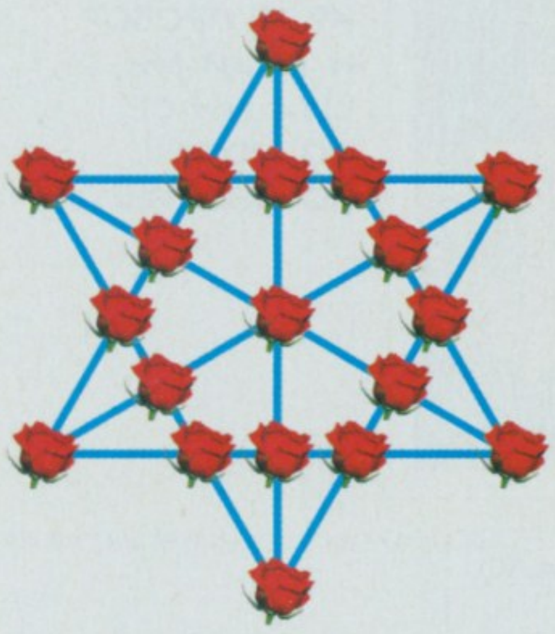

4. ЧУДНИ БРОЈЕВИ

Нека су a, b, c и d редом тражени бројеви. Тада је: b = a + 6, c = (a + 3)/3, d = 3a + 9, а како је a + b + c + d = 208, онда је a = 36, b = 42, c = 13 i d = 117.

8. ПОДЕЛИТЕ!

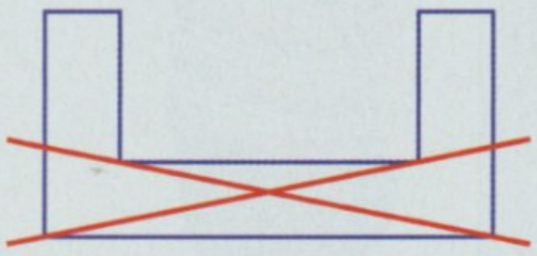

9. ИЗВИЋАЧИ

У свакој групи било је по 28 извићача.

10. НАВИЈАЧИ

У спортској хали било је 1.200 навијача „Партизана", 1.800 навијача „Звезде" и 120 редара.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ФУДБАЛСКИ АНАГРАМ
Стадион Сантјаго Бернабеу

СЛОГОВНИ КВАДРАТ
Аикидо, исејати, кијавица, дотицање.

ХАОС УКРШТЕНИЦА
Египат, икад, мим, Љубљана, и те како, рај, нанос, Баста, Ерик Клептон, мак, алка, МА.

СЛАГАЉКА
Јасика (јаблан, бамбус, кестен, ракита, крушка, топола).

ПОГАЂАЉКА
Сијетл

СКАНДИНАВКА
Брига, редар, заова, ил, рн, г, лаж, оцене, Неп, Радош, знак, вода, аз, италик, лустер, си, ера, лидер, Сардинија.

АНАГРАМ (+м)
Мали медвед

НЕОБИЧНА ОСМОСМЕРКА

П	А	П	Р	А	Т	А	Л	А	С
А	А	А	Д	О	Г	А	Ј	У	Е
Т	Н	Р	П	С	Т	А	Т	Р	К
И	И	О	А	И	У	К	В	М	В
К	Л	С	К	Д	А	П	В	А	О
А	С	В	А	К	А	Х	У	А	Ј
Р	А	А	Ј	И	С	Ј	А	К	А
У	М	Л	У	Б	М	У	З	Р	В
Ж	А	Л	Ф	И	Ј	А	О	И	О
А	Ц	И	Н	Е	Б	У	Л	Н	Р

Врба

С. Б.

11. ПРЕБРОЈТЕ!

Има 17 троуглова и 27 дужи.

12. РИБЊАК

У рибњаку може да остане највише 6 штука.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2914**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Вернер Херић
Директор Зоран Мошоринski
Главни и одговорни уредник Зефирино Граси
Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД
Графички уредник Горан Војиновић
Редакција Слободанка Делибашић, Јасна Лукић, Петар Милатовић, Мирјана Огњановић, Јова Радовановић, Весна Ракић, Весна Софреновић
Техничка редакција Бранислав Вукомановић, Зорица Милошевић, Јелена Попадић, Митра Тиљев
Секретаријат Зорица Филиповић
Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" *Македонска 29, 11001 Београд, П. фах 124*
Телефони секретаријат 330-1452; 330-1456; техничка редакција 330-1454; централа 3373-111; претплата 330-1617
Оглasни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".*
Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBSRSBG
Korisnik: RS35265100000002543779
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: DRESDEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBRSBGXXX
Korisnik: RS35205002000984500033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА новине и магазини д.о.о. – 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Званично испитивање тиража (одитовање) врши ABC SRBIJA

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА
Џон Берки

ЧУДЕСНИ СВЕТ ГЕРИЈА ЛАРСОНА

„НЕМАМО МЕСТА, МОРАЋЕШ ДА СПАВАШ У КУЋИ!"

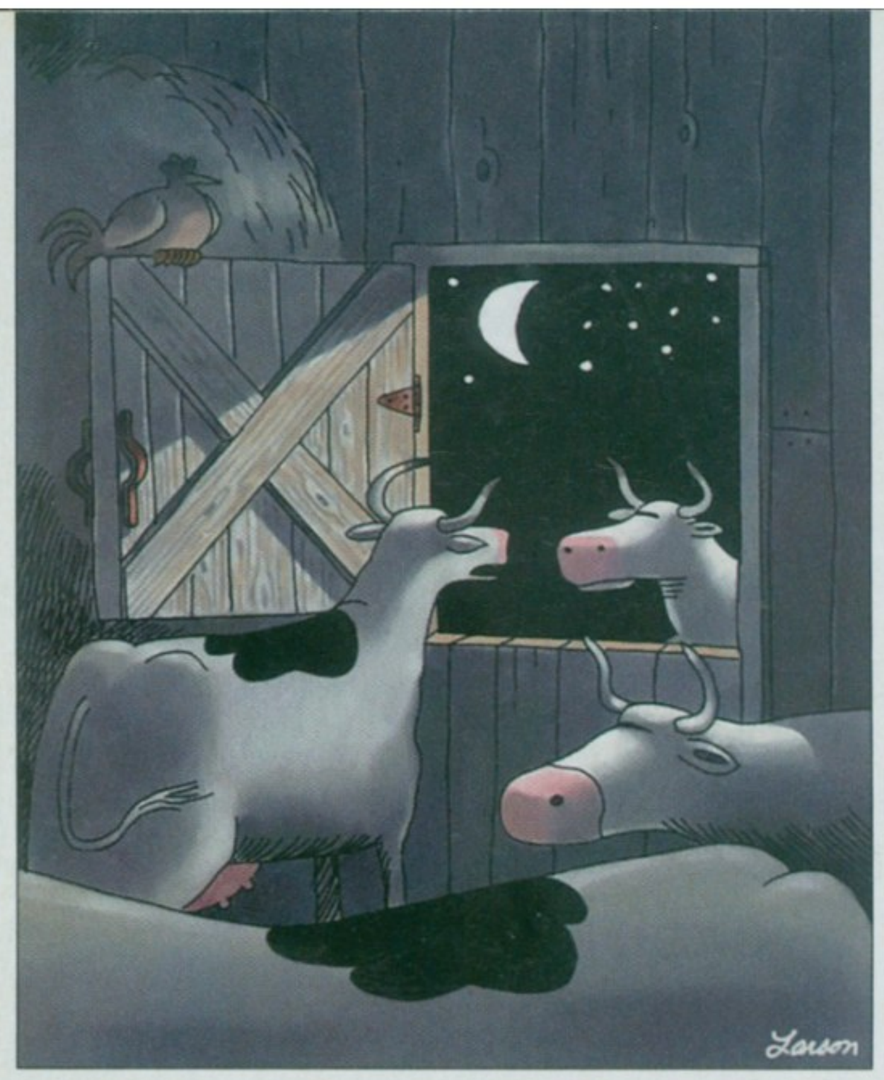

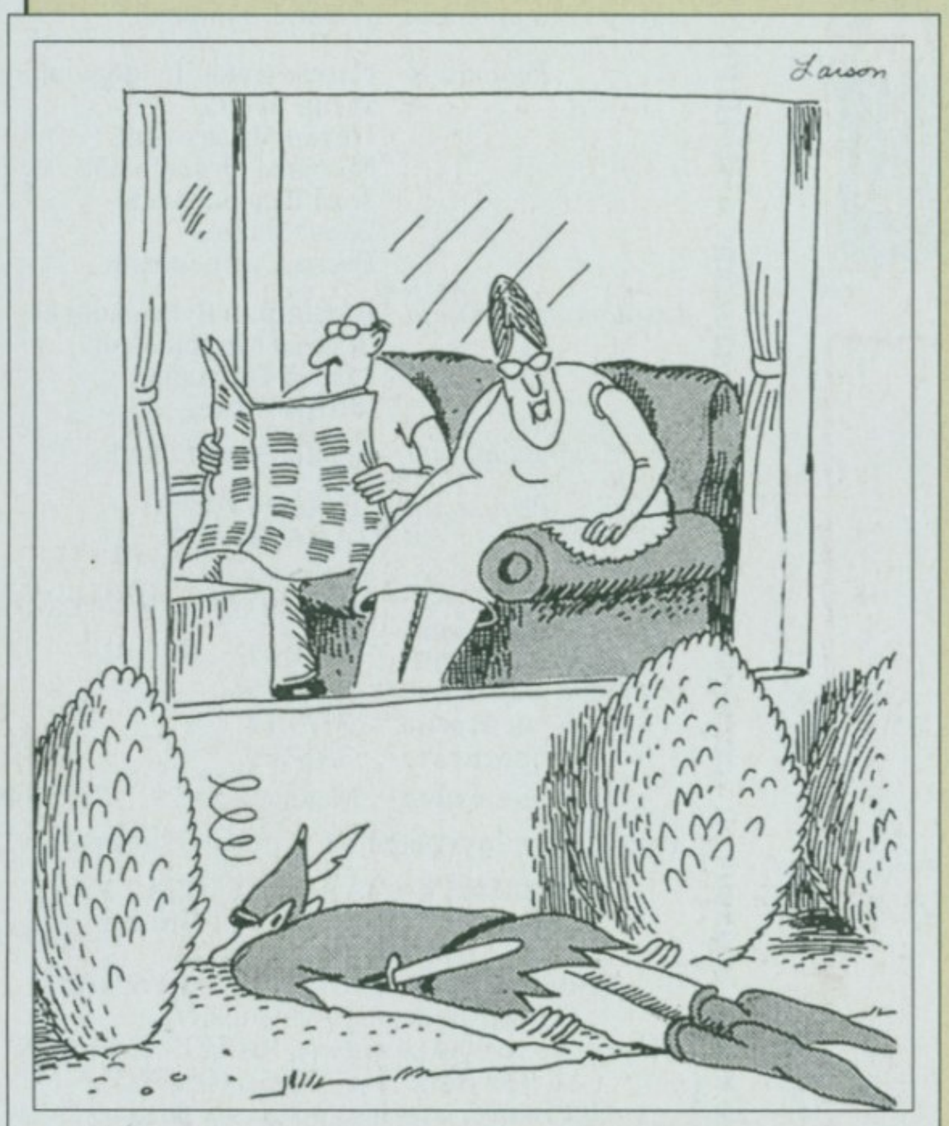

„У ТРЕНУТКУ МИ СЕ УЧИНИЛО, ВОЛТЕРЕ, ДА ЈЕ НЕКА ПОВЕЋА ПТИЦА УДАРИЛА У ОКНО!"

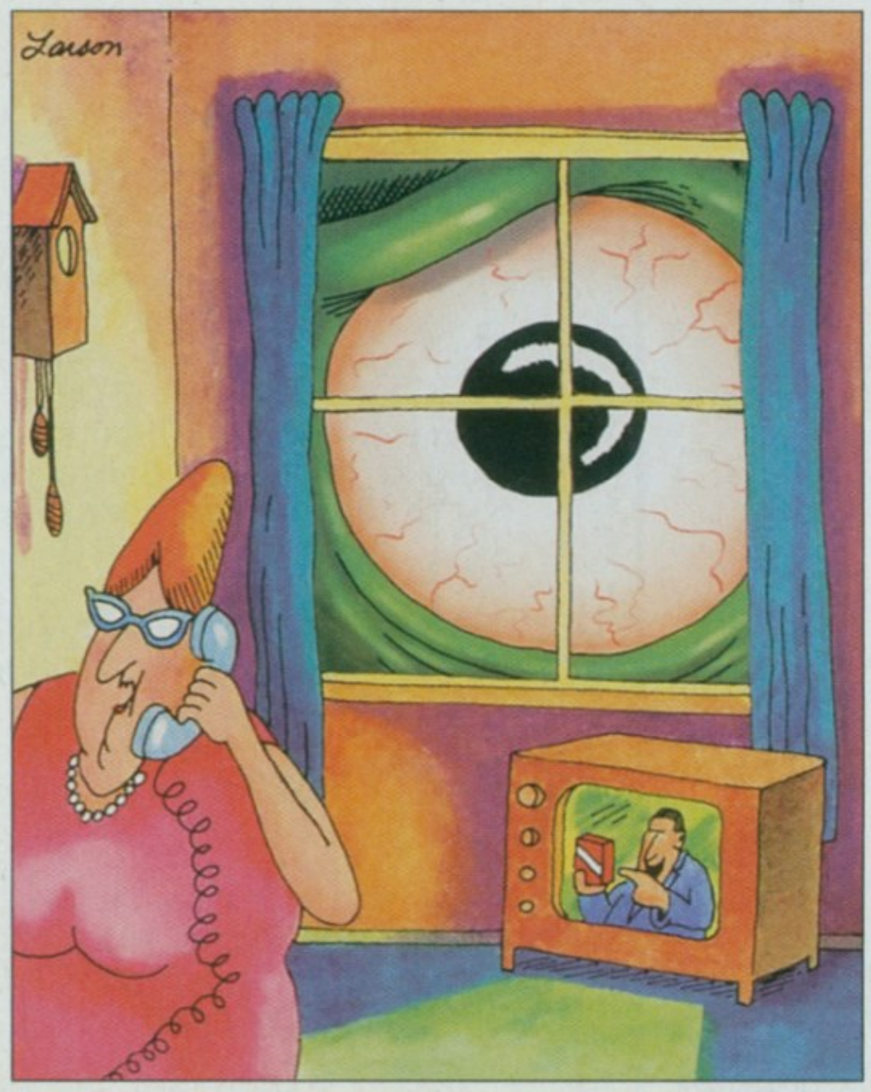

„ХАЛО, ЕМИЛИ! ОВДЕ ҐЛЕДИС МАРФИ ОД ПРЕКО ПУТА! ХВАЛА, А ТИ... СЛУШАЈ... МОЛИМ ТЕ, ПОГЛЕДАЈ КРОЗ ПРОЗОР И РЕЦИ МИ ШТА МИ СЕ ТО МОТА ПО ДВОРИШТУ?"

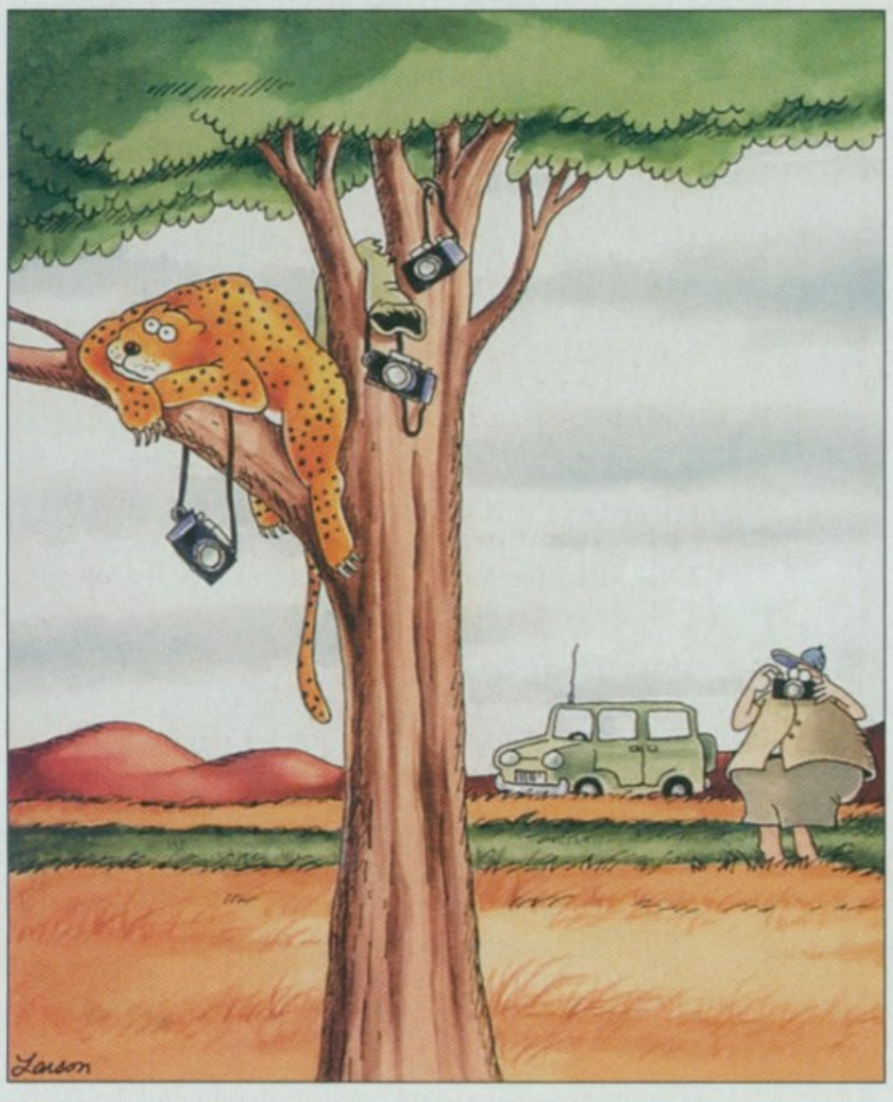

...И ТАКО ЈЕ ПРАСЕ СКИЧАЛО, СКИЧАЛО, АЛИ НИШТА НИЈЕ ПОМОГЛО... НА КРАЈУ ЈЕ ПОЈЕДЕНО!

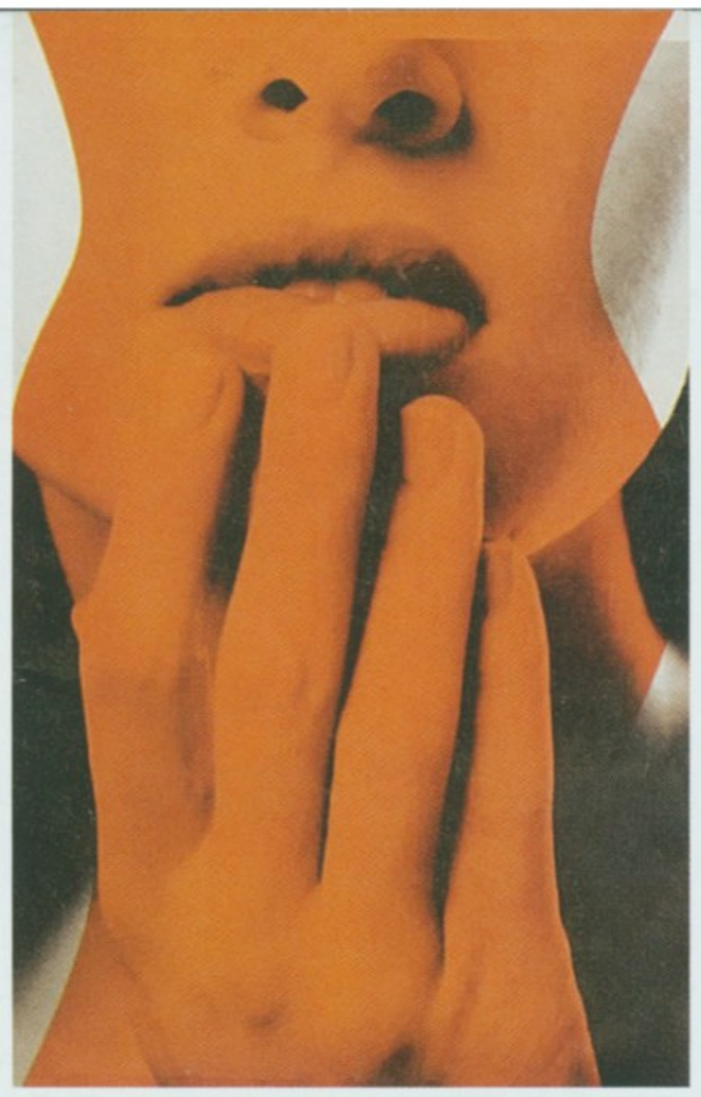

РЕКЛИ СУ О МИШЉЕЊУ

ТРПИ И ЖИВИ!
ПРИЈАТЕЉУ ДРАГИ,
О МНОГОМ ЧЕМУ
МИСЛИО САМ ЈА –
О БЛАГО ОНОМ,
КО НЕ МИСЛИ НИШТА,
ТАЈ МАЊЕ ТУЖИ,
МАЊЕ ЈАДА ЗНА.

Војислав Илић
наш песник
(1860–1894)

МИСЛИТИ ЗНАЧИ НЕШТО ВЕЛИКО, МИСЛИТИ ТАЧНО ЗНАЧИ ЈОШ ВИШЕ.

Томас Торилд
шведски песник и филозоф
(1759–1808)

МИШЉЕЊЕ ЈЕ ТЕМЕЉ СВЕГА.

Марко Аурелије
римски владар
(121–180)

ЧЕКАТИ, БИТИ СТРПЉИВ, ТО ЗНАЧИ – МИСЛИТИ.

Фридрих Ниче
немачки филозоф
(1844–1900)

ЈАВНО МИШЉЕЊЕ СЛИЧНО ЈЕ ДУХОВИМА У ДВОРЦУ. НИКО ИХ НИЈЕ ВИДЕО, АЛИ СВИ ДОПУШТАЈУ ДА ИХ ОНО ТИРАНИШЕ.

Сигмунд Граф
немачки писац
(1898–1979)

ОД ДВА РАЗЛИЧИТА МИШЉЕЊА, УВЕК ПОБЕЂУЈЕ ОНО БУЧНИЈЕ.

Јозеф Чапек
чешки сликар и писац
(1887–1845)

ЈЕСАМ ЛИ ДОЧЕКАО СТАРОСТ ОД ОСАМДЕСЕТ ЛЕТА САМО ЗАТО ДА УВЕК МИСЛИМ ЈЕДНО ТЕ ИСТО? ЈА, НАПРОТИВ, ТЕЖИМ ДА СВАКОГ ДАНА СМИСЛИМ НЕШТО НОВО ДА НЕ БИХ ПОСТАО ДОСАДАН. ЧОВЕК НЕПРЕСТАНО МОРА ДА СЕ МЕЊА, ОБНАВЉА, ПОДМЛАЂУЈЕ, ДА НЕ БИ „ЗАРЂАО”.

•

ЖЕЛИШ ЛИ ВЛАДАТИ ЈАВНИМ МИШЉЕЊЕМ, ВЛАДАЈ ЊИМЕ ДЕЛИМА, А НЕ ЗАПОВЕДИМА И ЗАБРАНАМА!

Јохан Волфганг фон Гете
немачки књижевник
(1749–1832)

ПРЕ НЕГО ШТО НАУЧИШ ДА ПИШЕШ, НАУЧИ ДА МИСЛИШ.

Никола Боајло
француски песник и критичар
(1636–1711)

МИШЉЕЊЕ ЈЕ КРАЉИЦА СВЕТА, ЈЕР ЈЕ ГЛУПОСТ КРАЉИЦА ЛУДАКА.

Никола Шамфор
француски писац
(1741–1794)

АКО ЉУДЕ УВЕРИШ ДА ОНИ ЗАИСТА МИСЛЕ, ОНИ ЋЕ ТЕ ОНДА ВОЛЕТИ. АКО ИХ НАГНАШ ДА СТВАРНО МИСЛЕ, ОНИ ЋЕ ТЕ МРЗЕТИ.

Дон Марквис
амерички писац
(1878–1937)

МИШЉЕЊЕ БОЛИ. БОЛИ ОНОГА КОЈИ МИСЛИ, БОЛИ ОНЕ ПРОТИВ КОЈИХ СЕ МОРА МИСЛИТИ.

Томаш Масарик
чешки државник и филозоф
(1850–1937)

Илустровала ЈасМИНКА Кукић

ГАРФИЛД

BY JIM DAVIS

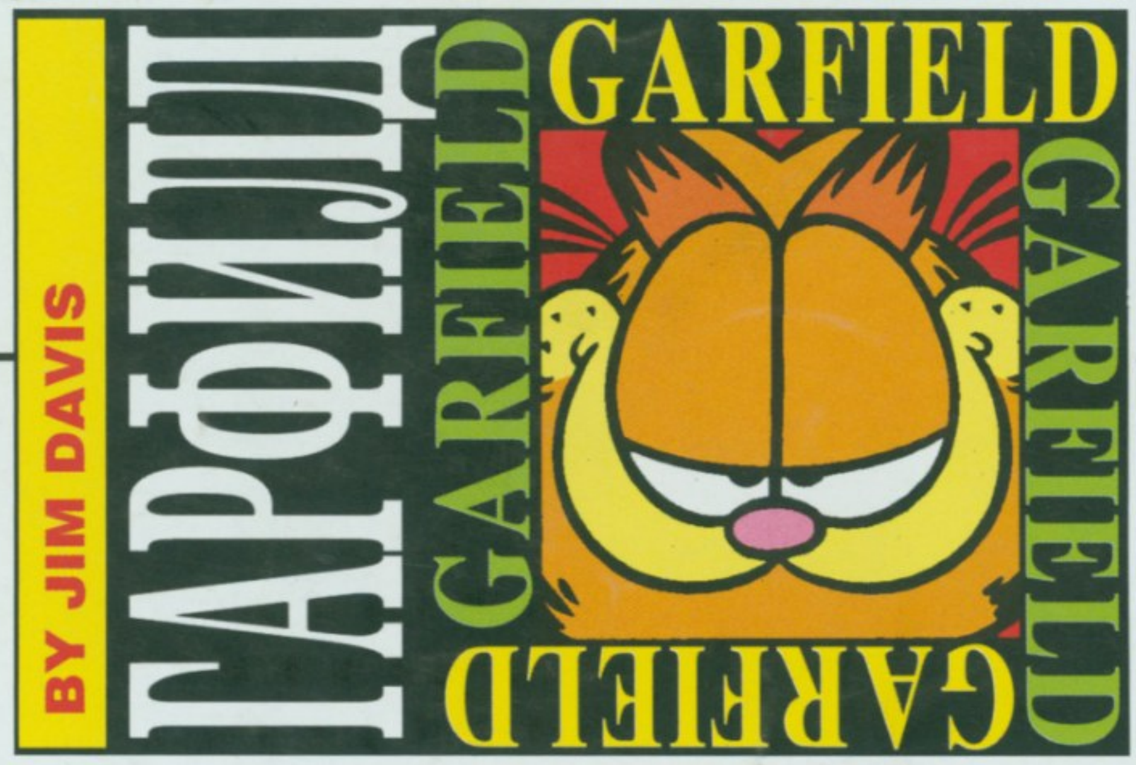

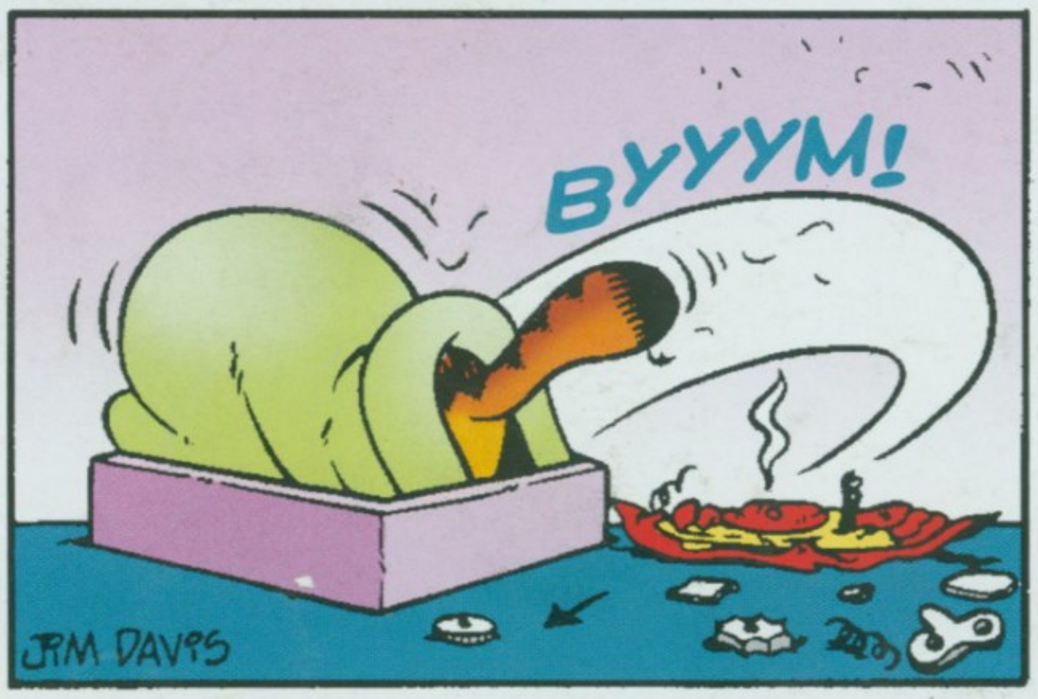

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
14. 12. 2007.